

วารสาร

ปราชญ์ ประชาคม

JOURNAL OF SCHOLAR COMMUNITY

วิทยาลัยราชภัฏนครปฐม จังหวัดนครปฐม

ปีที่ 2 ฉบับที่ 2 มีนาคม - เมษายน 2567

E-ISSN : 2822-1052 (Online)

ระเบียบ

มนุษยธรรม ปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดตั้งเพื่อบรรเทา
ความเดือดร้อนของผู้ประสบภัยพระสมพร นามอินทร์^{1*}

รับบทความ: 5 เมษายน 2567 แก้ไขบทความ: 22 เมษายน 2567 ตอรับบทความ: 27 เมษายน 2567

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอระเบียบมนุษยธรรม ปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดตั้งเพื่อบรรเทาความเดือดร้อนของผู้ประสบภัย โดยใช้การศึกษาจากการวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลจากตำรา เอกสารวิชาการที่เกี่ยวข้อง ผลการศึกษาพบว่า ระเบียบมนุษยธรรมเป็นแนวคิดที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมแก่ผู้ที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์วิกฤตหรือความขัดแย้ง ความหมายของระเบียบมนุษยธรรมครอบคลุมถึงการสร้างเขตปลอดภัยชั่วคราวเพื่ออำนวยความสะดวกในการอพยพและการจัดส่งความช่วยเหลือที่จำเป็นต่อผู้ลี้ภัยองค์ประกอบหลักของระเบียบมนุษยธรรมประกอบด้วยเขตห้ามบินและเขตห้ามเดินรถเพื่อป้องกันการโจมตีจากภายนอกและรักษาความปลอดภัยให้กับผู้ที่ใช้ระเบียบนี้ ปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดตั้งระเบียบมนุษยธรรมมีหลายด้าน รวมถึงความต้องการด้านมนุษยธรรมที่เร่งด่วน การตกลงร่วมมือระหว่างประเทศหรือองค์กรที่เกี่ยวข้อง และการสนับสนุนจากชุมชนระหว่างประเทศ นอกจากนี้ สถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ที่ต้องการจัดตั้งระเบียบมนุษยธรรมก็เป็นปัจจัยสำคัญที่จะต้องพิจารณาเพื่อให้การดำเนินการเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ รูปแบบการจัดตั้งระเบียบมนุษยธรรมอาจแตกต่างกันไปตามสถานการณ์และความต้องการของแต่ละพื้นที่ แต่โดยทั่วไปจะรวมถึงการจัดตั้งศูนย์ส่งต่อความช่วยเหลือ การกำหนดเส้นทางอพยพที่ปลอดภัย และการจัดหาที่พักพิงชั่วคราวสำหรับผู้ลี้ภัย การจัดตั้งระเบียบมนุษยธรรมยังมุ่งหวังที่จะเป็นการเริ่มต้นสู่การเจรจาเพื่อสันติภาพและการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งอย่างยั่งยืนการจัดตั้งระเบียบมนุษยธรรมเป็นกระบวนการที่ต้องการความร่วมมือจากหลายฝ่าย เพื่อให้การดำเนินการเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและตอบสนองต่อความต้องการของผู้ที่ได้รับผลกระทบอย่างแท้จริง

คำสำคัญ: ระเบียบมนุษยธรรม ความช่วยเหลือ ความปลอดภัย การร่วมมือ

¹ นักวิชาการอิสระ

* อีเมล: namein33@gmail.com

The Humanity Corridor: Factors Affecting The Establishment to Alleviate The Suffering of Victims

Phra Somporn Name-in ^{1*}

Abstract

This academic article aims to present the concept of the humanity corridor: factors affecting the establishment to alleviate the suffering of victims. Drawing upon analysis and synthesis of data from textbooks, relevant academic literature, and studies, it is found that humanitarian corridors are designed to provide humanitarian assistance to those affected by crises or conflicts. The concept encompasses the creation of temporary safe zones to facilitate evacuation and necessary aid delivery to affected populations. Key components of humanitarian corridors include no-fly and no-drive zones to prevent external attacks and ensure the safety of those utilizing these corridors. Several factors influence the establishment of humanitarian corridors, including urgent humanitarian needs, international or organizational agreements, and support from cross-border communities. Additionally, the volatile situation in the area where the corridors are needed is a crucial factor to consider for effective implementation. The format of establishing humanitarian corridors may vary depending on the circumstances and requirements of each area but generally includes establishing aid distribution centers, defining safe migration routes, and providing temporary shelter for the displaced. The establishment of humanitarian corridors also aims to initiate negotiations for peace and sustainable conflict resolution.

Keywords: Humanitarian Corridors, Assistance, Safety, Cooperation

¹ independent Scholar

* Email: namein33@gmail.com

บทนำ

การจัดตั้งระเบียบมนุษยธรรมเพื่อช่วยเหลือผู้ประสบภัยในสถานการณ์ที่เกิดภัยพิบัติหรือสงครามเป็นเรื่องมีความสำคัญที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ หลักการเบื้องต้นในการจัดตั้งระเบียบมนุษยธรรมได้แก่ความเป็นกลางของการร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม เพื่อให้มีการตอบสนองต่อความต้องการของผู้ประสบภัยอย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพที่สูงที่สุดที่เป็นไปได้ โดยการเน้นที่ความเป็นกลางในการบริหารจัดการ ความโปร่งใสในการดำเนินงาน ความมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และความเป็นเอกภาพในการให้บริการ ภัยพิบัติเป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างไม่คาดคิดและส่งผลกระทบต่อผู้คนเป็นจำนวนมาก ส่งผลให้เกิดความเดือดร้อนและความเสียหายต่อชีวิตและทรัพย์สิน ด้วยเหตุนี้ จึงมีการจัดตั้งระเบียบมนุษยธรรมขึ้นเพื่อบรรเทาความเดือดร้อนของผู้ประสบภัย ระเบียบมนุษยธรรมเป็นกลไกความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม เพื่อช่วยเหลือผู้ประสบภัยได้อย่างมีประสิทธิภาพ หลักการสำคัญในการจัดตั้งระเบียบมนุษยธรรม ได้แก่ ความเป็นกลาง ความโปร่งใส ความมีส่วนร่วม และความเป็นเอกภาพ

ระเบียบมนุษยธรรมหรือ Humanitarian Corridor เป็นความตั้งใจทางมนุษยธรรมที่มุ่งหวังให้คนที่อยู่ในพื้นที่ที่เกิดสงครามหรือสถานการณ์ฉุกเฉินสามารถเข้าถึงความช่วยเหลือและความคุ้มครองอย่างปลอดภัย (สถาบันปริติพนมยงค์, 2567) โดยระเบียบมนุษยธรรมนี้จะเส้นทางเดินหรือเส้นทางที่กำหนดขึ้นโดยองค์การสหประชาชาติหรือหน่วยงานระหว่างประเทศ เพื่อให้สามารถนำเข้าวัสดุความช่วยเหลือพื้นฐาน เช่น อาหาร ยา และอุปกรณ์ทางการแพทย์ เข้ามาให้กับคนที่ต้องการโดยไม่เสี่ยงต่อความปลอดภัยของพวกเขา การสร้างระเบียบมนุษยธรรมนี้ส่วนใหญ่จะเกิดขึ้นในบริเวณที่มีการสงครามหรือสถานการณ์เฉียดขวาง และต้องมีความร่วมมือระหว่างหน่วยงานระหว่างประเทศและหน่วยงานการช่วยเหลือเพื่อให้เป็นไปอย่างเป็นระบบและปลอดภัยสำหรับประชากรที่ต้องการความช่วยเหลือ (BenarNews, 2567) ปัญหาคนพลัดถิ่นในเมียนมาเกิดขึ้นเพราะกองทัพเมียนมาได้ทำรัฐประหาร ประกาศสถานการณ์ฉุกเฉิน และยึดอำนาจและควบคุมตัวนายวิน มินต์ ประธานาธิบดี นางอองซาน ซูจี ที่ปรึกษาแห่งรัฐ และสมาชิกพรรคหลายคน โดยอ้างว่าเป็นการตอบโต้การทุจริตเลือกตั้ง เมื่อวันที่ 8 พฤศจิกายน 2563 ซึ่งพรรคสันนิบาตแห่งชาติเพื่อประชาธิปไตย (NLD) ที่นำโดยนางอองซาน ซูจี เป็นฝ่ายชนะประชาชนจำนวนมากในเมียนมาออกมาประท้วงต่อต้านรัฐประหาร ทำให้รัฐบาลทหารเมียนมาใช้กำลังปราบปรามอย่างหนัก เกิดเป็นการสู้รบภายในประเทศระหว่างกลุ่มต่อต้านรัฐประหาร-กองกำลังชาติพันธุ์ กับกองทัพของรัฐบาลเมียนมา

บทความวิชาการนี้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดตั้งระเบียบมนุษยธรรม เพื่อหาแนวทางในการปรับปรุงประสิทธิภาพของระเบียบมนุษยธรรมให้สามารถบรรเทาความเดือดร้อนของผู้ประสบภัยได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

ความหมายและองค์ประกอบของระเบียบมนุษยธรรม

สงครามและความขัดแย้งเป็นปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อผู้คนทั่วโลก ส่งผลให้เกิดผู้บาดเจ็บล้มตาย สูญเสียทรัพย์สิน และขาดแคลนอาหารและยารักษาโรค ระเบียบมนุษยธรรมเป็นแนวทางหนึ่งซึ่งช่วยให้ผู้ได้รับผลกระทบจากสงครามและความขัดแย้งได้รับความช่วยเหลืออย่างทันที่และมีประสิทธิภาพ บทความนี้จะกล่าวถึงความหมายและองค์ประกอบของระเบียบมนุษยธรรม

ระเบียบมนุษยธรรม (humanitarian corridor) เป็นเขตปลอดทหารชั่วคราวที่จัดขึ้นเพื่อให้เกิดการให้ความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรม และการอพยพของผู้ลี้ภัยออกจากภูมิภาคซึ่งอยู่ภายใต้วิกฤตได้อย่างปลอดภัย ระเบียบมนุษยธรรมยังอาจรวมถึงเขตห้ามบิน (no-fly zone) หรือเขตห้ามเดินรถ (no-drive zone) (Wikipedia, 2567) ระเบียบมนุษยธรรมหรือ Humanitarian Corridor (ประเสริฐ กิจจานนท์, 2566) คือ พื้นที่หรือเส้นทางที่กำหนดขึ้นเพื่อให้ความช่วยเหลือและความคุ้มครองแก่ประชากรที่อยู่ในสถานการณ์ฉุกเฉิน หรือความเสี่ยงต่าง ๆ โดยทั่วไปมักจัดตั้งขึ้นในเขตสงครามหรือบริเวณที่เกิดสถานการณ์ฉุกเฉิน เพื่อให้สามารถนำเข้าวัสดุความช่วยเหลือพื้นฐานเช่น อาหาร ยา และอุปกรณ์ทางการแพทย์เข้ามาหาประชากรที่ต้องการโดยปลอดภัย โดยทั่วไปแล้ว การสร้างระเบียบมนุษยธรรมนี้จะเป็นผลมาจากความร่วมมือระหว่างหน่วยงานระหว่างประเทศ องค์กรสหประชาชาติ หรือองค์กรที่มุ่งรวมทุนหรือสนับสนุนกิจกรรมนี้เพื่อวัตถุประสงค์ทางมนุษยธรรมในระหว่างสงครามหรือสถานการณ์อันตรายอื่น ๆ การสร้างระเบียบมนุษยธรรมมีความสำคัญเนื่องจากมันช่วยให้คนที่อยู่ในพื้นที่สงครามหรือความเสี่ยงสามารถได้รับความช่วยเหลือที่จำเป็นโดยไม่เสี่ยงต่อชีวิตและสุขภาพของพวกเขา นอกจากนี้ ระเบียบมนุษยธรรมยังช่วยสร้างโอกาสให้หน่วยงานช่วยเหลือและอาสาสมัครสามารถทำงานในพื้นที่นั้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ระเบียบมนุษยธรรมเป็นกลไกความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม เพื่อช่วยเหลือผู้ประสบภัยในสถานการณ์สงครามหรือภัยธรรมชาติ ระเบียบมนุษยธรรมมีองค์ประกอบหลายอย่างที่ร่วมมือกันเพื่อให้ความช่วยเหลือถึงกับผู้ที่ต้องการ (สมชาย รัตนศิริ, 2565) ดังนี้

โครงสร้างระเบียบมนุษยธรรมมักมีโครงสร้างที่ชัดเจนและเป็นระบบ เช่น การมีหน่วยงานหรือองค์กรที่รับผิดชอบในการจัดการและดำเนินระเบียบมนุษยธรรม อาทิ เจ้าหน้าที่รัฐบาล องค์กรช่วยเหลือมนุษยธรรม และองค์กรไม่แสวงหาผลกำไร

กระบวนการทำงาน ระเบียบมนุษยธรรมมีกระบวนการทำงานที่เข้าใจและเป็นระเบียบ เพื่อให้สามารถตอบสนองต่อสถานการณ์ฉุกเฉินได้อย่างมีประสิทธิภาพ นี้รวมถึงกระบวนการในการตรวจสอบความจำเป็นของความช่วยเหลือและการประเมินความเสี่ยง

กลไกการประสานงาน การสร้างระเบียบมนุษยธรรมใช้กลไกการประสานงานระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ที่เข้าร่วมในกระบวนการ โดยทั่วไปมีการประสานงานกับหน่วยงานรัฐบาล เอกชน และองค์กรสาธารณะ เพื่อให้การช่วยเหลือเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและไม่มีความขัดแย้ง

เครื่องมือในการปฏิบัติงาน การดำเนินการในระเบียงมนุษยธรรมจำเป็นต้องใช้เครื่องมือและทรัพยากรต่าง ๆ เช่น พาหนะ เครื่องมือแพทย์ อาหาร และอุปกรณ์ด้านความปลอดภัย เพื่อสนับสนุนการให้ความช่วยเหลือ

จากข้อความข้างต้น ระเบียงมนุษยธรรม คือ พื้นที่หรือเส้นทางปลอดภัยชั่วคราว ที่จัดตั้งขึ้นเพื่อให้ความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรม แก่ผู้ประสบภัยในสถานการณ์สงครามหรือภัยพิบัติ ช่วยให้พวกเขาเข้าถึงอาหาร ยา และความจำเป็นพื้นฐานอื่น ๆ ได้อย่างปลอดภัย ระเบียงมนุษยธรรมเป็นเครื่องมือสำคัญในการช่วยเหลือผู้ประสบภัยในสถานการณ์ฉุกเฉิน การพัฒนาและสนับสนุนระเบียงมนุษยธรรม จะช่วยให้ผู้คนสามารถเข้าถึงความช่วยเหลือที่จำเป็น และมีชีวิตที่ดีขึ้นได้

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดตั้งระเบียงมนุษยธรรม

ระเบียงมนุษยธรรมเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการปกป้องสิทธิมนุษยชนและบรรเทาทุกข์ให้กับผู้ที่ได้รับผลกระทบจากวิกฤต การจัดตั้งระเบียงมนุษยธรรมต้องอาศัยปัจจัยหลายประการ ไม่ว่าจะเป็นความพร้อมของทรัพยากร ความร่วมมือจากภาคส่วนต่าง ๆ และการสนับสนุนจากประชาคมระหว่างประเทศ บทความนี้จะกล่าวถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดตั้งระเบียงมนุษยธรรม (Autesserre S, 2010), (โคจิรัตน์ วรพันธุ์, 2565)

ปัจจัยด้านนโยบาย ปัจจัยนโยบายมีผลสำคัญในการสร้างระเบียงมนุษยธรรม เนื่องจากนโยบายรัฐบาลสามารถกำหนดแนวทางและกฎระเบียงมนุษยธรรม รวมถึงส่งเสริมการร่วมมือกับหน่วยงานระหว่างประเทศและภาคเอกชนในกระบวนการช่วยเหลือ อีกทั้งนโยบายรัฐบาลยังสามารถกำหนดเงื่อนไขการเข้าถึงและการใช้ทรัพยากรสาธารณะในระเบียงมนุษยธรรม ตัวอย่างที่มา รายงานเรื่อง "Humanitarian Access and the Protection of Civilians in Armed Conflict" จาก UN Office for the Coordination of Humanitarian Affairs (OCHA) อธิบายถึงความสำคัญของนโยบายในการเข้าถึงและความคุ้มครองของประชาชนในสงคราม

ปัจจัยด้านทรัพยากร (Resource Factors) ทรัพยากรเป็นปัจจัยสำคัญในการจัดตั้งระเบียงมนุษยธรรม เพราะทรัพยากรการเงิน อุปกรณ์และพาหนะที่มีความพร้อมสามารถสนับสนุนในการให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ประสบภัยได้อย่างมีประสิทธิภาพ. ทรัพยากรด้านนี้อาจมาจากภาครัฐ ภาคเอกชน หรือองค์กรไม่แสวงหาผลกำไร ตัวอย่างที่มา รายงานเรื่อง "Financing the Response to Humanitarian Crises" จาก UN Office for the Coordination of Humanitarian Affairs (OCHA) อธิบายการจัดการทรัพยากรการเงินสำหรับการตอบสนองในสถานการณ์ฉุกเฉิน

ปัจจัยด้านความร่วมมือ (Cooperation Factors) ความร่วมมือระหว่างหน่วยงานรัฐบาล หน่วยงานเอกชน และองค์กรสาธารณะเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างระเบียงมนุษยธรรม เพื่อให้มีการประสานงานและการให้บริการความช่วยเหลือที่มีประสิทธิภาพและไม่มีความขัดแย้ง ตัวอย่างที่มา รายงานเรื่อง "Enhancing

Humanitarian Coordination" จาก UN Office for the Coordination of Humanitarian Affairs (OCHA) อธิบายถึงการร่วมมือและประสานงานระหว่างหน่วยงานในการจัดการระเบียบมนุษยธรรม

ปัจจัยด้านวัฒนธรรม (Cultural Factors) ปัจจัยด้านวัฒนธรรมเกี่ยวข้องกับความเข้าใจและการยอมรับของสังคมในการสนับสนุนและให้ความช่วยเหลือกับผู้ประสบภัย ความเคารพและการเสริมสร้างความหวังและการช่วยเหลือมนุษยธรรม ตัวอย่างที่มา งานวิจัยเรื่อง "Cultural Factors in Humanitarian Assistance" ซึ่งนำเสนอการวิเคราะห์วัฒนธรรมและปัจจัยทางวัฒนธรรมที่มีผลต่อการให้ความช่วยเหลือมนุษยธรรมในสถานการณ์สงครามและภัยธรรมชาติ

จากข้อความข้างต้น ระเบียบมนุษยธรรมเป็นเครื่องมือสำคัญในการปกป้องสิทธิมนุษยชนและบรรเทาทุกข์ให้กับผู้ที่ได้รับผลกระทบจากวิกฤต การจัดตั้งระเบียบมนุษยธรรมจึงต้องพึงพาปัจจัยหลายประการ เช่น นโยบายรัฐบาลที่สามารถกำหนดแนวทางและกฎระเบียบมนุษยธรรม การจัดหาทรัพยากรและการร่วมมือระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ นอกจากนี้ ปัจจัยวัฒนธรรมยังมีความสำคัญในการสนับสนุนและให้ความช่วยเหลือกับผู้ประสบภัย

รูปแบบการจัดตั้งระเบียบมนุษยธรรม

ในสถานการณ์ความขัดแย้งหรือภัยพิบัติ ผู้คนจำนวนมากมักตกอยู่ในภาวะเสี่ยงต่อการละเมิดสิทธิมนุษยชน การช่วยเหลือผู้ได้รับผลกระทบจึงเป็นเรื่องสำคัญ หนึ่งในแนวทางการช่วยเหลือที่สำคัญคือการจัดตั้งระเบียบมนุษยธรรม ซึ่งจะช่วยให้ผู้ได้รับผลกระทบสามารถเข้าถึงความช่วยเหลือได้อย่างปลอดภัยและมีประสิทธิภาพ

รูปแบบ ของการจัดตั้งระเบียบมนุษยธรรม มีหลากหลายรูปแบบ ขึ้นอยู่กับบริบทของสถานการณ์ สภาพพื้นที่ และความต้องการของผู้ประสบภัย โดยทั่วไปแล้วรูปแบบการจัดตั้งระเบียบมนุษยธรรม สามารถแบ่งออกได้เป็น 3 รูปแบบหลัก (The New Humanitarian, 2023), (สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี ทำเนียบรัฐบาล, 2567) ดังนี้

1. ระเบียบมนุษยธรรมแบบถาวร จัดตั้งขึ้นในพื้นที่ที่มีความขัดแย้งรุนแรงและยืดเยื้อ มุ่งเน้นการให้ความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมแก่ผู้ประสบภัยในระยะยาว มีการจัดตั้งโครงสร้างพื้นฐานและระบบการจัดการที่ชัดเจน ตัวอย่าง ระเบียบมนุษยธรรมในเขตกาซา
2. ระเบียบมนุษยธรรมแบบชั่วคราว จัดตั้งขึ้นในพื้นที่ที่เกิดวิกฤตการณ์ฉุกเฉิน มุ่งเน้นการให้ความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมแก่ผู้ประสบภัยในระยะสั้น มีการจัดตั้งโครงสร้างพื้นฐานและระบบการจัดการที่เรียบง่าย ตัวอย่าง ระเบียบมนุษยธรรมในเขตภัยพิบัติ
3. ระเบียบมนุษยธรรมแบบผสมผสาน ผสมผสานรูปแบบถาวรและชั่วคราวเข้าด้วยกัน ขึ้นอยู่กับบริบทของสถานการณ์ สภาพพื้นที่ และความต้องการของผู้ประสบภัย

การจัดตั้งระเบียบมนุษยธรรมมีรูปแบบต่าง ๆ ขึ้นอยู่กับลักษณะของสถานการณ์ แต่มีคุณสมบัติหลักที่แทนที่กันได้ (จิระกุล กุลธิดา, 2565) เราสามารถอธิบายรูปแบบนี้ดังนี้

การร่วมมือระหว่างรัฐบาลและหน่วยงานนานาชาติ ในสถานการณ์สงครามหรือวิกฤติธรรมชาตินานาชาติของประเทศที่เกิดเหตุ จะร่วมมือกับหน่วยงานนานาชาติ เช่น องค์การสหประชาชาติ (UN) และหน่วยงานช่วยเหลือมนุษยธรรม เพื่อให้ความช่วยเหลือถึงผู้ประสบภัย การนำเสนอคำร้องขอความช่วยเหลือเป็นขั้นตอนสำคัญในกระบวนการนี้

การร่วมมือกับภาคเอกชน ภาคเอกชน เช่น องค์กรไม่แสวงหาผลกำไร อาจมีบทบาทสำคัญในการจัดตั้งระเบียบมนุษยธรรม โดยการบริจาคทรัพยากรการเงิน อุปกรณ์ หรือบุคลากร เพื่อช่วยเหลือผู้ประสบภัย การควบคุมความปลอดภัยในการเข้าถึงพื้นที่ระหว่างรัฐบาลและองค์กรภาคเอกชนเป็นสิ่งสำคัญ

การประสานงานระหว่างหน่วยงาน การสร้างระเบียบมนุษยธรรมต้องการการประสานงานที่ดีระหว่างหน่วยงานที่มีส่วนร่วม รวมถึงการใช้เครื่องมือและเทคโนโลยีในการจัดการข้อมูลและการควบคุมสถานการณ์ การประสานงานระหว่างหน่วยงานรัฐบาล องค์กรภาคเอกชน และองค์กรไม่แสวงหาผลกำไรเป็นสิ่งสำคัญ

การให้บริการด้านความช่วยเหลือ การจัดตั้งระเบียบมนุษยธรรมเน้นการให้บริการความช่วยเหลือแก่ผู้ประสบภัย ซึ่งรวมถึงการให้อาหาร น้ำดื่ม การรักษาและการให้ความช่วยเหลือทางการแพทย์ และความรู้สึกด้านจิตใจของผู้ประสบภัย

จากข้อความข้างต้น ระเบียบมนุษยธรรม เปรียบเสมือนเส้นทางแห่งชีวิต ท่ามกลางความโหดร้ายของสงครามและภัยพิบัติ เป็นพื้นที่ปลอดภัยที่ยื่นมือเข้าช่วยเหลือผู้ประสบภัย ให้พวกเขามีโอกาสรอดชีวิตและเริ่มต้นชีวิตใหม่ รูปแบบการจัดตั้งระเบียบมนุษยธรรมมีความหลากหลาย ขึ้นอยู่กับสถานการณ์ พื้นที่ และความต้องการ มีทั้งแบบถาวร ชั่วคราว และผสมผสาน องค์ประกอบสำคัญคือความปลอดภัย การเข้าถึง การช่วยเหลือ และการประสานงาน ข้อดีคือ ช่วยให้ผู้ประสบภัยเข้าถึงความช่วยเหลือได้อย่างมีประสิทธิภาพ ลดความเสี่ยง และบรรเทาความทุกข์ทรมาน ข้อจำกัดคือ ความซับซ้อน ความเสี่ยงด้านความปลอดภัย และทรัพยากรที่จำกัด ตัวอย่างที่เด่นชัดคือ ระเบียบมนุษยธรรมในเขตกาซา และพื้นที่ประสบภัยพิบัติการจัดตั้งระเบียบมนุษยธรรม เปรียบเสมือนแสงสว่างที่ปลายอุโมงค์ ช่วยให้ผู้ประสบภัยมีโอกาสที่จะกลับมาใช้ชีวิตที่ดีอีกครั้ง

แนวทางในการส่งเสริมการจัดตั้งระเบียบมนุษยธรรม

แนวทางในการส่งเสริมการจัดตั้งระเบียบมนุษยธรรม มุ่งเน้นไปที่การสร้างและส่งเสริมการสร้างพื้นที่และสถานที่ที่เกี่ยวข้องกับการสร้างและส่งเสริมวัฒนธรรมและความเข้าใจในมนุษยธรรมของชุมชนหรือองค์กรต่าง ๆ อย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง โดยให้ความสำคัญกับการเชื่อมโยงและประสานงานระหว่างความรู้และการทำงานที่เกี่ยวข้องกับมนุษยธรรม การจัดตั้งระเบียบมนุษยธรรมเป็นกลไกสำคัญในการบรรเทาความ

เดือดร้อนของผู้ประสบภัยจากภัยพิบัติทั้งธรรมชาติและจากการกระทำของมนุษย์ แนวทางในการส่งเสริมการจัดตั้งระเบียบมนุษยธรรม (Price, R. A, 2020) มีดังนี้

1. การเสริมสร้างความร่วมมือระหว่างประเทศ

รัฐบาลควรให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างความร่วมมือระหว่างประเทศ เพื่อจัดทำกรอบความร่วมมือและกลไกการประสานงานที่มีประสิทธิภาพสำหรับการจัดตั้งระเบียบมนุษยธรรม องค์กรระหว่างประเทศ เช่น สหประชาชาติ (UN) และคณะกรรมการกาชาดสากล (ICRC) ควรมีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนและประสานงานการจัดตั้งระเบียบมนุษยธรรม

2. การส่งเสริมบทบาทของภาคประชาสังคม

องค์กรไม่แสวงหาผลกำไรมีบทบาทสำคัญในการให้ความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมแก่ผู้ประสบภัย รัฐบาลควรสนับสนุนและส่งเสริมบทบาทของภาคประชาสังคมในการจัดตั้งระเบียบมนุษยธรรม ภาคประชาสังคมควรมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลการจัดตั้งระเบียบมนุษยธรรม

3. การพัฒนาการระดมทุน

การจัดตั้งระเบียบมนุษยธรรมจำเป็นต้องมีเงินทุนสนับสนุน รัฐบาลควรพัฒนาการระดมทุนที่มีประสิทธิภาพ โดยร่วมมือกับภาคเอกชน องค์กรไม่แสวงหาผลกำไร และประชาชนทั่วไป

4. การสร้างความตระหนักรู้

รัฐบาล องค์กรระหว่างประเทศ และภาคประชาสังคมควรมีบทบาทในการสร้างความตระหนักรู้เกี่ยวกับความสำคัญของระเบียบมนุษยธรรมแก่ประชาชนทั่วไป

5. การพัฒนาศักยภาพ

รัฐบาลควรพัฒนาศักยภาพในการจัดตั้งระเบียบมนุษยธรรม โดยฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ พัฒนากรอบกฎหมาย และจัดเตรียมอุปกรณ์ที่จำเป็น

จากข้อความข้างต้น การส่งเสริมการจัดตั้งระเบียบมนุษยธรรมเป็นหนึ่งในมาตรการของการช่วยเหลือผู้ประสบภัยจากภัยพิบัติที่เกิดขึ้นทั้งธรรมชาติและจากการกระทำของมนุษย์ เพื่อให้การจัดตั้งระเบียบมนุษยธรรมสำเร็จได้มีแนวทางหลายด้านที่สำคัญ หนึ่งในนั้นคือการสร้างความร่วมมือระหว่างประเทศ โดยรัฐบาลควรเป็นผู้นำในการสร้างกรอบความร่วมมือและกลไกการประสานงานระหว่างประเทศ เพื่อให้การจัดตั้งระเบียบมนุษยธรรมสามารถดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสบความสำเร็จได้ เช่นเดียวกับความสำคัญของบทบาทของภาคประชาสังคม ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการให้ความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมแก่ผู้ประสบภัย รัฐบาลควรสนับสนุนและส่งเสริมบทบาทนี้อย่างเต็มที่ นอกจากนี้การพัฒนาการระดมทุนที่มีประสิทธิภาพก็เป็นสิ่งสำคัญที่ควรพิจารณา เพื่อให้การจัดตั้งระเบียบมนุษยธรรมได้รับการสนับสนุนทางการเงินอย่างเพียงพอ สุดท้ายการสร้างความรู้ให้กับประชาชนทั่วไปเกี่ยวกับความสำคัญของระเบียบมนุษยธรรม เป็นสิ่งสำคัญเพื่อให้มีการรับรู้และเข้าใจในการสนับสนุนและร่วมมือกันในการจัดตั้งระเบียบมนุษยธรรมได้อย่างเต็มที่

สรุป

ระเบียบมนุษยธรรมเป็นส่วนสำคัญของการจัดการสถานการณ์ฉุกเฉินหรือภัยพิบัติที่เกิดขึ้น เช่น การประท้วง การชุมนุม หรือภัยธรรมชาติ เป้าหมายหลักของระเบียบมนุษยธรรมคือการสนับสนุนและอำนวยความสะดวกให้กับผู้ประสบภัย เช่น การให้บริการที่ทันสมัยและมีประสิทธิภาพ การให้ความช่วยเหลือทางการแพทย์ และการป้องกันการละเมิดสิทธิมนุษยชน นอกจากนี้ เป้าหมายเสริมคือการสร้างช่องทางให้ผู้ประสบภัยสามารถเข้าถึงบริการและทรัพยากรต่าง ๆ ได้อย่างสะดวกสบายและปลอดภัย

ในการจัดตั้งระเบียบมนุษยธรรม มีองค์ประกอบหลักที่สำคัญ ซึ่งประกอบไปด้วยโครงสร้างหน่วยงานหรือองค์กรที่รับผิดชอบในการดำเนินงาน กระบวนการทำงานที่เป็นระเบียบและมีประสิทธิภาพในการตอบสนองต่อสถานการณ์ฉุกเฉิน กลไกการประสานงานระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้มีการเข้าใจและการปฏิบัติตรงตามแผนการดำเนินงาน รวมถึงเครื่องมือและทรัพยากรที่จำเป็นในการปฏิบัติงาน โดยเช่นนี้ การจัดตั้งระเบียบมนุษยธรรมจะมีผลให้สามารถมอบบริการและความช่วยเหลือในสถานการณ์ฉุกเฉินได้อย่างมีประสิทธิภาพและครอบคลุมทั้งที่อุปกรณ์และความต้องการต่าง ๆ ของผู้ประสบภัย รูปแบบการจัดตั้งระเบียบมนุษยธรรมมี 3 แบบคือ แบบถาวร แบบชั่วคราว และแบบผสมผสาน แต่มีข้อจำกัดเช่น ความซับซ้อนของการจัดตั้ง ความเสี่ยงด้านความปลอดภัย และทรัพยากรที่จำกัด แนวทางการพัฒนาระเบียบมนุษยธรรมคือ เพิ่มการประสานงานระหว่างหน่วยงาน พัฒนากลไกการติดตามและประเมินผล และสนับสนุนทรัพยากรและงบประมาณในการดำเนินงาน

แม้ว่าระเบียบมนุษยธรรมจะเป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพในการช่วยเหลือผู้ประสบภัย แต่ก็มีข้อจำกัดและอุปสรรคบางประการ โดยเฉพาะในเรื่องของความซับซ้อนของการจัดการและบริหารงาน ความเสี่ยงในด้านความปลอดภัย และข้อจำกัดในทรัพยากรที่จำเป็น เพื่อให้การรับมือกับปัญหาเหล่านี้ จึงต้องมีการพัฒนาและปรับปรุงระบบระเบียบมนุษยธรรมอย่างต่อเนื่อง พร้อมกับการสนับสนุนทรัพยากรและงบประมาณอย่างเหมาะสม

บรรณานุกรม

จิระกุล กุลธิดา. (2565). รูปแบบการจัดตั้งระเบียบมนุษยธรรม: บทบาททวนวรรณกรรม. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครสวรรค์*, 21(2), 21-34.

ประเสริฐ กิจจานนท์. (2566). ระเบียบมนุษยธรรม: เครื่องมือสำคัญในการบรรเทาทุกข์จากภัยพิบัติ. *วารสารมนุษยธรรมและการพัฒนา*, 10(2), 1-16.

โศจิรัตน์ วรพันธ์. (2565). *ศูนย์พักพิงชั่วคราว สำหรับผู้ประสบภัยในสถานการณ์ภัยพิบัติ*. Chulalongkorn University Theses and Dissertations (Chula ETD). 6196.

สถาบันปริดิพจนมยงค์. (2567). *ระเบียบมนุษยธรรม บันไดขั้นแรกของสันติภาพ*.

<https://pridi.or.th/th/content/2023/08/1658>

ระเบียบมนุษยธรรม ปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดตั้งเพื่อบรรเทาความเดือดร้อนของผู้ประสบภัย

สมชาย รัตนะศิริ. (2565). *ระเบียบมนุษยธรรม: หลักการและแนวทางปฏิบัติ*. สำนักพิมพ์วิญญูชน.
สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี ทำเนียบรัฐบาล. (2567). *รัฐบาลเดินทางจัดตั้ง “ระเบียบมนุษยธรรม”
ชายแดนไทย-เมียนมา เพื่อให้ความช่วยเหลือทางมนุษยธรรม*.

<https://www.thaigov.go.th/infographic/contents/details/8073>

Autesserre, S. (2010). *The trouble with the Congo: Local violence and the failure of international peacebuilding*. Cambridge University Press.

BenarNews. (2567). *ไทยเริ่มระเบียบมนุษยธรรมเมียนมาแล้ว*.

<https://www.benarnews.org/thai/news/th-myanmar-humanitarian-aid-03252024054955.html>

Price, R. A. (2020). *Humanitarian pauses and corridors in contexts of conflict*. K4D Helpdesk Report, 883.

The New Humanitarian. (2023). *Crowded camps and local aid: How DR Congo’s M23 conflict is impacting Goma*. <https://www.thenewhumanitarian.org/news-feature/2024/04/04/crowded-camps-and-local-aid-how-dr-congos-m23-conflict-impacting-goma>

Wikipedia. (2567). *ระเบียบมนุษยธรรม*.

<https://th.wikipedia.org/wiki/%E0%B8%A3%E0%B8%B0%E0%B9%80%E0%B8%9A%E0%B8%B5%E0%B8%A2%E0%B8%87%E0%B8%A1%E0%B8%99%E0%B8%B8%E0%B8%A9%E0%B8%A2%E0%B8%98%E0%B8%A3%E0%>

แนวทาง

การใช้ห้องสมุดมีชีวิตกับการพัฒนาทักษะการ
คิดเชิงสร้างสรรค์นายธรรมวิทย์ ลิ้มเอิบไทย^{1*}ทองจันทร์ แก้วลิ้มมา²

รับบทความ: 6 กุมภาพันธ์ 2567 แก้ไขบทความ: 22 เมษายน 2567 ตอรับบทความ: 25 เมษายน 2567

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อนำเสนอการสร้างทักษะการคิดเชิงสร้างสรรค์ของผู้เรียนจากการเรียนรู้แบบบูรณาการโดยมีห้องสมุดมีชีวิตเป็นฐาน ผ่านประสบการณ์ของโรงเรียนบ้านหนองเจ๊กสร้อย ซึ่งสถานศึกษาเป็นแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญ มีหน้าจัดประสบการณ์การเรียนรู้พัฒนานักเรียน ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ และสติปัญญา โดยเฉพาะการฝึกฝนทักษะการคิดขั้นสูงซึ่งเป็นทักษะที่มีความจำเป็นอย่างยิ่ง เพื่อเตรียมพร้อมผู้เรียนให้มีทักษะในการใช้ชีวิต พัฒนาตนตามความสามารถและสร้างนิสัยการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อให้มีการพัฒนาตนเองอย่างสม่ำเสมอ ปรับตัวรับมือกับการเข้ามาแทนที่ของเทคโนโลยีในและนวัตกรรมแห่งอนาคต การเรียนรู้โดยใช้ห้องสมุดมีชีวิต ซึ่งมีองค์ประกอบ คือ 1) ด้านกายภาพ 2) ด้านกิจกรรม สารและบริการ และ 3) การบริหารงาน โดยบูรณาการกับการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ ซึ่งประกอบไปด้วย วิธีการ 5 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ชั้นกระตุ้นการเรียนรู้ 2) ชั้นการวางแผนการเรียนรู้ 3) ชั้นดำเนินการศึกษาหาความรู้ 4) ชั้นการประเมินผล และ 5) ชั้นนำเสนอผลงาน เพื่อให้ให้นักเรียนเกิดทักษะดังกล่าวข้างต้น จากการศึกษาที่โรงเรียนบ้านหนองเจ๊กสร้อยได้บูรณาการการจัดการเรียนรู้ทั้งในและนอกตำรา มุ่งสร้างทักษะการคิดเชิงสร้างสรรค์ผ่านการใช้ห้องสมุดมีชีวิตเป็นฐาน ส่งผลให้นักเรียนแต่ละช่วงวัยในเกิดทักษะการคิดขั้นสูง ทักษะการคิดเชิงสร้างสรรค์ มีความรู้ ความสุข และเจตคติที่ดีในการแสวงหาความรู้ สร้างแรงบันดาลใจให้ตนเองในการพัฒนาตนตามศักยภาพ ซึ่งสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายในการพัฒนาเยาวชนให้เป็นพลเมืองที่มีคุณภาพตามโรงเรียนและชุมชนคาดหวัง

คำสำคัญ: ห้องสมุดมีชีวิต การคิดเชิงสร้างสรรค์ โรงเรียนบ้านหนองเจ๊กสร้อย

¹ ครู โรงเรียนบ้านหนองเจ๊กสร้อย สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่ประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1

* อีเมล: thammawitedu@gmail.com

² ครู โรงเรียนท่าใหม่ “พุทธสวัสดิ์ราษฎร์นุกูล” สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่มัธยมศึกษาจันทบุรี เขต 1

Living Libraries to Develop Creative Thinking Skills

Thammawit Limaoebthai ^{1*}

Tongchan Kaewsimma ²

Abstract

The purpose of this article is to present the building of creative thinking skills of learners from integrated learning with a living library as the base through the experience of Ban Nong Chek Soi School, where the school is an important source of learning. In particular, advanced thinking skills, which are essential skills, prepare learners to have life skills, develop themselves according to their abilities, and create lifelong learning habits to develop themselves regularly. Adapt to the replacement of technology and innovation of the future Learning using living libraries consists of 1) physical aspects 2) activities aspects. and 3) management by integrating with creative learning management, which consists of: The 5-step methodology is 1) stimulating learning, 2) planning learning, 3) conducting education, 4) evaluation, and 5) presenting the work to enable students to develop the above skills. Ban Nong Chek Soi School has integrated learning management both inside and outside the textbook, aiming to build creative thinking skills through the use of living libraries as a base. As a result, students of each age group develop advanced thinking skills, creative thinking skills, knowledge, happiness, and a good attitude to seek knowledge. This is in line with the aim of developing youth to become benevolent citizens as expected by schools and communities.

Keywords: Living Library, Creative Thinking, Ban Nong Chek Soi School

¹ Teacher, Ban Nong Chek Soi School Under the jurisdiction of Chanthaburi Primary Education Service Area Office 1

* Email: Thammawitedu@gmail.com

² Teacher, Tha Mai “Phun Sawat Rat Nukul” School, The Secondary Educational Service Area Office Chanthaburi Trat.

บทนำ

สภาวะการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและรุนแรงของสังคมโลกในปัจจุบัน ไม่ว่าจะเป็นด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมืองและเทคโนโลยี ล้วนส่งผลให้สังคมนานาชาติต้องเตรียมรับมือและสร้างประชากรให้เป็น พลเมืองที่มีคุณภาพ พร้อมรับมือกับการเปลี่ยนแปลงในทุกมิติ ดังนั้นการศึกษาไทยในปัจจุบันจึงมุ่งเน้นไปใน ทิศทางการสร้างให้เยาวชนไทยเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตสามารถรับมือกับการปรับตัวและพัฒนา ตนเองได้อย่างมีศักยภาพ สอดคล้องกับความมุ่งหมายของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่ให้ การศึกษาจัดโดยยึดหลักเป็นการศึกษาตลอดชีวิต ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาและพัฒนา กระบวนการเรียนรู้ให้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง โดยมีการจัดการศึกษาด้วยกันทั้งสิ้น 3 รูปแบบ คือ การศึกษาใน ระบบ (Formal education) การศึกษานอกระบบ (Non-Formal Education) และการศึกษาตามอัธยาศัย (Informal education) เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพการปรับตัวในเรื่องการจัดการศึกษาตามความต้องการของ ปัจจุบันบุคคลและยังสอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560- 2579 ซึ่งได้กำหนดวิสัยทัศน์ จุดมุ่งหมาย เป้าหมาย ตัวชี้วัด และยุทธศาสตร์ของแผนการศึกษาแห่งชาติไว้ว่า "คนไทยทุกคนได้รับการศึกษาและเรียนรู้ ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ ดำรงชีวิตอย่างเป็นสุข สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และการ เปลี่ยนแปลงของโลกศตวรรษที่ 21" และได้กำหนดวัตถุประสงค์ในการจัดการศึกษา 4 ประการ คือ 1) เพื่อ พัฒนาระบบและกระบวนการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพและมีประสิทธิภาพ 2) เพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็น พลเมืองดี มีคุณลักษณะทักษะและสมรรถนะที่สอดคล้องกับทบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ และยุทธศาสตร์ชาติ 3) เพื่อพัฒนาสังคมไทยให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ และคุณธรรม จริยธรรม รู้รักสามัคคี และร่วมมือผนึกกำลังมุ่งสู่การพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน ตามหลักปรัชญา ของเศรษฐกิจพอเพียง และ 4) เพื่อนำประเทศไทยก้าวข้ามกับดักประเทศที่มีรายได้ปานกลาง และความเหลื่อมล้ำภายในประเทศลดลง (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560)

การจัดการศึกษากระแสหลักของประเทศไทย ยังคงหลีกเลี่ยงไม่พ้นการศึกษาในระบบที่ จัด ประสบการณ์ด้วยครูผู้สอนในห้องเรียน มีหลักสูตร ระเบียบ กติกาและเงื่อนไขในการเรียนและจบการศึกษา อย่างชัดเจน แต่กระนั้นในการจัดการศึกษาเพื่อให้สอดคล้องกับรูปแบบการศึกษาตลอดชีวิต เป็นการศึกษาตาม อัธยาศัยและความสนใจก็สามารถสอดแทรกผ่านพื้นที่การเรียนรู้ในโรงเรียนได้ โดยเฉพาะแหล่งเรียนรู้ที่มีอยู่ ด้วยกันทุกโรงเรียน นั่นคือ ห้องสมุด ซึ่งในปัจจุบันต้องยอมรับว่าเป็นแหล่งค้นคว้า เรียนรู้เพิ่มเติมตามความ สนใจที่ถูกละเลย ไม่ได้รับความสนใจจากทั้งนักเรียนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งหมด อันเนื่องมาจากการเข้ามา ของเทคโนโลยีระบบอินเทอร์เน็ตที่สามารถใช้ค้นคว้าข้อมูลได้ในทุกที่ ทุกเวลา ผ่านสมาร์ทโฟน แท็บเล็ตและ เครื่องมืออื่น ๆ ที่สามารถเชื่อมต่อระบบโครงข่ายอินเทอร์เน็ตได้ ส่งผลให้การเรียนรู้ตามความสนใจของ นักเรียน ไม่จำเป็นต้องใช้บริการห้องสมุด แต่ทั้งนี้ในพื้นที่ห่างไกล พื้นที่ที่มีความเหลื่อมล้ำทางรายได้ ขาดการ พัฒนา ยังจำเป็นต้องมีห้องสมุดไว้ให้บริการ เป็นแหล่งค้นคว้า แหล่งพักผ่อน และแหล่งเรียนรู้ตามอัธยาศัย

จากแนวคิดเรื่องการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกในปัจจุบันข้างต้นทำให้เกิดแนวคิดการจัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นพลเมืองที่มีการศึกษาตลอดชีวิตโดยมีแนวคิดการจัดการศึกษาที่สำคัญและสามารถทำ ทายปัญหาจากการเปลี่ยนแปลงได้ นั่นคือ การเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ (Creative Learning) เป็นการเรียนรู้ ที่ เสริมสร้างศักยภาพของผู้เรียน ผ่านการลงมือปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้ อย่างสร้างสรรค์ (Creative activities) โดยมีผู้สอนเป็นโค้ช (Coach) และ มอบความรักความเอาใจใส่ (Care) ให้ผู้เรียนใช้ศักยภาพสูงสุดในการ เรียนรู้ อันจะส่งผลให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้เชิงลึกที่รู้ชัดและรู้จริงมีพื้นที่การเรียนรู้ของตนเอง นำพลังความคิด และพลังสร้างสรรค์ (Creative power) ที่มีอยู่ในตนเองออกมาใช้ให้เกิดประโยชน์ ต่อตนเองและส่วนรวม อย่างมีความสุข โดยที่ความสุขจากการเรียนรู้และความสุขจากการให้ เป็นโจทย์ใหญ่ของการเรียนรู้ทั้งปวงใน การที่จะพัฒนาให้ผู้เรียน เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ในอนาคต คือ เรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ด้วยความตั้งใจ ใฝ่ใจ และ นำไปใช้ให้เกิดประโยชน์จริง สอดรับการยุคแห่งการเปลี่ยนแปลง ในการสร้างสรรค์นวัตกรรมและเทคโนโลยี (วิชัย วงษ์ใหญ่และ มารุต พัฒนา, 2563)

ดังนั้นจากสภาวะดังกล่าวข้างต้น ทำให้ผู้เขียนมุ่งนำเสนอเนื้อหาในเรื่องการใช้ห้องสมุดที่มีชีวิตเพื่อ พัฒนาการเรียนรู้ตลอดชีวิตเชิงสร้างสรรค์ โดยสอดคล้องกับความต้องการในปัจจุบันและเป็นการพลิกฟื้นแหล่ง การเรียนรู้ในรูปแบบห้องสมุดที่มีอยู่ในทุกสถานศึกษาเพื่อให้เกิดการพัฒนาและเข้าใกล้การเป็นแหล่งเรียนรู้ ตามอรรถาธิบายที่เชื่อมโยงกับการสร้างเยาวชนให้เป็นพลเมืองที่มีการพัฒนาตลอดชีวิต

แนวคิดห้องสมุดมีชีวิตในประเทศไทย

การพูดถึงคำว่า ห้องสมุดมีชีวิต ได้ถูกพูดถึงครั้งแรกโดย ดร.ทักษิณ ชินวัตร ในการประชุมสัมมนา วิชาการเรื่อง มิติใหม่ของการปฏิรูปการอุดมศึกษาไทย โดยมีใจความสำคัญคือ ต้องการให้เยาวชนมีความสนใจ ในการเรียนรู้โดยใช้ห้องสมุด เป็นพื้นที่การเรียนรู้ที่มีเทคโนโลยีทันสมัย ดึงดูดผู้เข้ามาใช้บริการ โดยมีคำสำคัญ คือ เป็นห้องสมุดมีชีวิตที่เกิดแล้วโต ไม่ใช่เกิดแล้วตาย (นายิกา เดิดขุนทด, 2547) จากวลีสั้น ๆ ดังกล่าวทำให้เกิดกระแส “ห้องสมุดมีชีวิต” และถูกพูดถึงในวงการศึกษอย่างกว้างขวางมีการเข้ามาสนับสนุนงบประมาณ โดยรัฐบาลในสมัยนั้น ในระยะต่อมาจึงมีความพยายามในการให้ความหมายของคำว่าห้องสมุดมีชีวิต เพื่อให้ เกิดภาพลักษณ์ที่ชัดเจน ซึ่งก็มีนักวิชาการและนักสารสนเทศให้ความหมายกันอย่างหลากหลาย แต่โดยส่วน ใหญ่จะมุ่งเน้นไปทางด้านกายภาพของห้องสมุด กล่าวคือ เป็นห้องสมุดมีชีวิตที่มีอาคารสถานที่เชิญชวนเข้าไป มีเทคโนโลยีทันสมัย ส่วนคำ อธิบายความหมายของห้องสมุดมีชีวิต อีก 5 ประการ คือ 1) ห้องสมุดที่มี สารสนเทศท้องถิ่น และสารสนเทศอาชีพสำหรับบริการชุมชน 2) ห้องสมุด ที่มีกิจกรรมที่ให้ความรู้และความ บันเทิงอย่างต่อเนื่อง 3) ห้องสมุดที่มีชีวิตที่ให้ทั้งความรู้และความสุข 4) ห้องสมุดที่มีผู้ใช้บริการประจำ และ 5) ห้องสมุดที่เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ (ยุพิน เตชะมณี, 2544)

รัชชชัย เพ็งพินิจ ให้คำ จำกัดความหมายของ ห้องสมุดมีชีวิตไว้ในคอลัมน์ในหนังสือพิมพ์บ้านเมือง “บ้านเมืองนี้: ห้องสมุดมีชีวิต : กับชีวิตเดิมเต็ม” ว่า “ห้องสมุดมีชีวิตหมายถึง แหล่งเรียนรู้และพื้นที่สาธารณะ

ที่ให้บริการสารสนเทศอันหลากหลาย ที่สัมพันธ์กับบริบทและภูมิปัญญาท้องถิ่น ผ่านกระบวนการจัดการความรู้และเทคโนโลยีที่เหมาะสม เพื่อให้ผู้ใช้บริการได้ ศึกษา ค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเองอย่างเสมอภาคเท่าเทียม มีส่วนร่วม มีความสุข มีคุณค่าและจิตวิญญาณ” (รัชชัย เฟิงพินิจ, 2549)

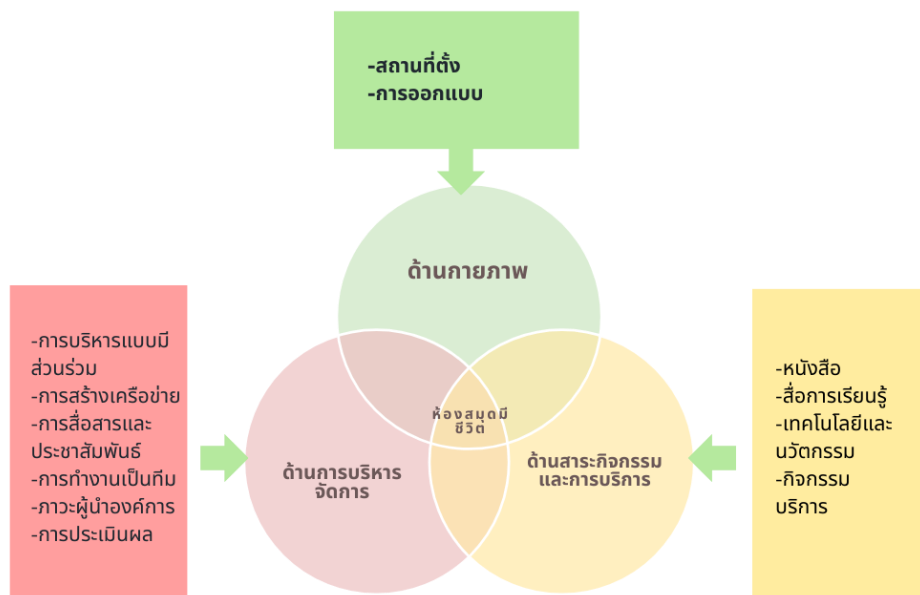
ดังนั้น ผู้เขียนจึงขอสรุปความหมายของคำว่าห้องสมุดมีชีวิตว่า เป็นสถานที่แห่งการเรียนรู้ที่พัฒนาส่งเสริมทักษะ ความรู้ เจตคติ ผ่านการจัดการความรู้โดยมีปฏิสัมพันธ์กับแวดล้อมอย่างมีความสุข

สำหรับองค์ประกอบของการเป็นห้องสมุดที่มีชีวิตนั้น วัฒนชัย วินิจจะกุล หัวหน้าฝ่ายวิชาการ สำนักงานอุทยานการเรียนรู้ (TK Park) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบไว้ดังนี้

1. ด้านกายภาพ	1) ที่ตั้ง	คำนึงถึงความสะดวกของผู้ใช้ ให้สามารถเข้าถึงได้ง่าย ตั้งอยู่ในใจกลาง เมืองหรืออยู่ในศูนย์กลางของชุมชน
	2) การออกแบบ	คำนึงถึงความเหมาะสมและสอดคล้องกับพฤติกรรมและความต้องการของกลุ่มผู้ใช้บริการ การออกแบบที่ทันสมัย
2. ด้านสาระกิจกรรม และการบริการ	1) ด้านสาระ	สื่อการเรียนรู้ รูปแบบต่างๆ ทั้งหนังสือและสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ตลอดจนการรวบรวมองค์ความรู้ ที่ตอบสนองความสนใจและความต้องการของผู้ใช้บริการ
	2) ด้านกิจกรรม	มีกิจกรรมที่สอดคล้องกับความสนใจของผู้ใช้บริการเป็นกิจกรรมบูรณาการศาสตร์ต่าง ๆ เข้าด้วยกัน โดยเน้นให้เกิดการส่งเสริม 4 ประการ คือ 1) ส่งเสริมให้รักการอ่าน 2) ส่งเสริมให้เกิดศิลปวัฒนธรรม 3) ส่งเสริมให้เกิดความกล้าคิด กล้าทำ กล้าตัดสินใจ 4) ส่งเสริมให้เกิดทักษะด้านเทคโนโลยี
	3) การบริการ	จัดบริการที่หลากหลาย รวดเร็ว บริการเชิงรุกถึงกลุ่มเป้าหมาย
3. ด้านการบริหารจัดการ	1) การจัดทำแผนยุทธศาสตร์ แผนปฏิบัติงาน ที่สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ นโยบายของต้นสังกัด	
	2) การมีส่วนร่วมและการสร้างเครือข่าย กับภาคส่วนต่างๆ ทั้งเครือข่ายบุคคลและองค์กร ทั้งภาครัฐ เอกชน ภาคประชาสังคมที่เกี่ยวข้อง	
	3) การใช้ศักยภาพจากแหล่งความรู้และความเชี่ยวชาญจากหน่วยงานภายนอก	
	4) การสื่อสารและประชาสัมพันธ์ทั้งภายในและภายนอกการใช้ช่องทางการสื่อสารและการประชาสัมพันธ์ที่หลากหลาย	
	5) ผู้บริหารมีภาวะผู้นำ เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง มีศักยภาพ มีความสามารถในการประสานงาน ร่วมคิด ร่วมทำ	
	6) รูปแบบการทำงาน เน้นการทำงานร่วมกัน แบ่งปันและแลกเปลี่ยนเรียนรู้	

	7) การประเมินและติดตามผลการดำเนินงาน มีการประเมินผลจากผู้ใช้ /ผู้เข้าร่วมกิจกรรม
--	--

สามารถสรุปองค์ประกอบการเป็นห้องสมุดมีชีวิตได้ดังรูปภาพ ที่1

ภาพที่ 1 องค์ประกอบของห้องสมุดมีชีวิต

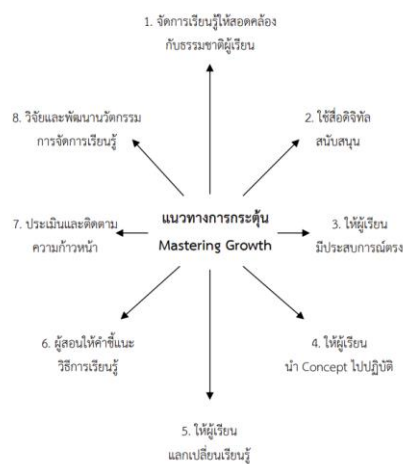
ที่มา: วิริยะ ฤกษ์ยามณี, 2558

การเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์

การพัฒนาอย่างก้าวกระโดดของเทคโนโลยีการสื่อสาร การเกิดขึ้นของเครือข่ายสังคมออนไลน์ผ่านโลกอินเทอร์เน็ตทำให้โลกเราเข้าสู่ภาวะการพัฒนาด้านเทคโนโลยีอย่างเข้มข้น การเข้าถึงข่าวสารอย่างฉับไว เกิดการพัฒนาทางเทคโนโลยีการผลิต คือ การนำเครื่องจักร ปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence) เข้ามาใช้บทบาทในการเป็นแรงงานแทนมนุษย์มากยิ่งขึ้น ส่งผลให้การจัดการเรียนรู้ของแต่ละประเทศต้องพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะการคิดขั้นสูงเพื่อตอบสนองต่อบริบทในอนาคตและเป็นการป้องกันการถูกแทนที่โดยเครื่องจักร สร้างทักษะที่เทคโนโลยียังเข้ามาแทนที่ได้ยาก อาทิ การคิดวิเคราะห์ การคิดสังเคราะห์ และการคิดสร้างสรรค์ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ (Creative Learning) ที่ถูกจัดว่าเป็นการคิดขั้นสูง เพื่อให้ผู้เรียนมีศักยภาพในการเรียนรู้สิ่งต่างๆ ตลอดจนปรับตัวได้อย่างรวดเร็ว และพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงในอนาคต สำหรับคำว่า การเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ มีความหมาย คือ การเรียนรู้ ที่เสริมสร้างศักยภาพของ

ผู้เรียน ผ่านการลงมือปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้ อย่างสร้างสรรค์ โดยมีผู้สอนเป็นโค้ช และมอบความรักความเอาใจใส่ (Care) ให้ผู้เรียนได้ใช้ศักยภาพสูงสุดในการเรียนรู้ ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้เชิงลึกอย่างแท้จริง คือ รู้จริง รู้ชัด (วิชัย วงษ์ใหญ่และ มารุต พัฒนา, 2563) โดยมุ่งเน้นให้ผู้เรียนเกิด Mastering Growth คือ ความเจริญงอกงามทางการเรียนรู้อย่างรวดเร็วและเข้มแข็งทำให้สามารถนำสิ่งที่เรียนรู้นั้นมาใช้ ในสถานการณ์ต่างๆ ได้อย่างรวดเร็ว ถูกต้องและแม่นยำ โดย Mastering Growth เกิดขึ้นจากการที่ผู้เรียนลงมือปฏิบัติการเรียนรู้ อย่างจริงจังและตั้งใจ ผ่านการกระตุ้นโดยคำนึงถึงความสนใจและความถนัดของผู้เรียน

บทบาทของผู้สอนที่จะช่วยพัฒนาผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้แบบมี Mastering Growth คือ การโค้ช (Coach) ที่กระตุ้นให้ผู้เรียนทุกคนเกิดความเจริญงอกงาม ทางการเรียนรู้อย่างรวดเร็วและเข้มแข็งซึ่งมีแนวทางดังนี้ 1) ใช้วิธีการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับธรรมชาติและรูปแบบการรู้คิดของผู้เรียนจะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้เร็ว 2) ใช้สื่อเทคโนโลยีดิจิทัลมาสนับสนุนการจัดการเรียนรู้เพื่อช่วยทำให้ ความรู้ที่มีความเป็นนามธรรมสูงแปลงมาเป็นความรู้ที่เป็นรูปธรรมที่ช่วยให้ผู้เรียน เกิดความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องและชัดเจนอย่างรวดเร็ว 3) จัดการเรียนรู้โดยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีประสบการณ์ตรงสอดคล้อง กับสาระสำคัญ (Concept) ที่เรียน เช่น การเรียนในสถานการณ์จริง เป็นต้น 4) เปิดโอกาสให้ผู้เรียนนำ Concept ไปปฏิบัติ ในสถานการณ์จริง ซึ่งจะทำให้เกิดการเรียนรู้ชัดเจนมากขึ้นและเสริมสร้างความเข้มแข็งในการเรียนรู้ 5) ให้ผู้เรียนแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันมากขึ้นการแลกเปลี่ยน เรียนรู้ช่วยให้มีความเข้าใจชัดเจนขึ้น อีกทั้งส่งเสริมให้เกิดนวัตกรรมทางความคิด 6) ให้คำชี้แนะวิธีการเรียนรู้ที่เหมาะสม กับผู้เรียนรายบุคคลและเป็นประโยชน์ต่อการเรียนรู้ตลอดจนการพัฒนาตนเอง ซึ่งผู้เรียนแต่ละคนจะมีวิธีการเรียนรู้แตกต่างกัน 7) ประเมินและติดตามความก้าวหน้าทางการเรียนรู้ของผู้เรียนรายบุคคลอย่างต่อเนื่อง ให้ข้อมูลความก้าวหน้า ทางการเรียนรู้แก่ผู้เรียนรายบุคคลด้วยวิธีการที่สร้างสรรค์ 8) วิจัยและพัฒนานวัตกรรมโค้ชที่เหมาะสมกับธรรมชาติของผู้เรียน ในลักษณะการวิจัย ในงานประจำซึ่งจะทำให้ผู้สอนพัฒนา ทักษะการโค้ชเพื่อการเรียนรู้ (Learning coaching) ของตนเองได้อย่างต่อเนื่อง โดยสามารถสรุปได้ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 องค์ประกอบของห้องสมุดมีชีวิต

ที่มา: วิชัย วงษ์ใหญ่และ มารุต พัฒนา, 2563

จะเห็นว่าการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ มุ่งเน้นให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูง เพื่อตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงในโลกอนาคต ดังนั้น ในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาสามารถบูรณาการการเรียนรู้ในสาระต่าง ๆ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดมโนทัศน์ที่สำคัญผ่านการโค้ชของครูผู้สอน โดยไม่จำเป็นต้องเป็นการเรียนรู้ตามหลักสูตรที่ต้นสังกัดกำหนดไว้เพียงอย่างเดียว สามารถเพิ่มสาระ องค์ความรู้ ตามแต่ศักยภาพ ความถนัดและความสนใจของผู้เรียน ผ่านการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ทั้งในและนอกสถานศึกษา ผ่านการแนะนำ ประเมินและติดตามของผู้สอนอย่างใกล้ชิด เอาใจใส่

กระบวนการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์

กระบวนการและขั้นตอนการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ มีความแตกต่างกันตามแต่ละผู้เชี่ยวชาญกำหนด และสังเคราะห์ขึ้น แต่ในบทความนี้ผู้เขียนขอนำเสนอแนวคิดจากนักวิชาการด้วยกัน 3 รูปแบบ คือ

1. แนวคิดการจัดการเรียนรู้แบบส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา และกระทรวงศึกษาธิการ, 2550.) ได้นำเสนอขั้นตอนการจัดการเรียนรู้แบบส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ไว้ 6 ขั้นตอน

1) ขั้นสร้างความตระหนัก เป็นขั้นตอนสำคัญที่ผู้สอนใช้เทคนิค วิธีการ ในการกระตุ้นความสนใจของผู้เรียน เพื่อเข้าสู่เนื้อหาที่จะเรียน อาทิ เกม เพลง นิทาน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดจินตนาการ

2) ขั้นระดมความคิด เป็นการตั้งศักยภาพของผู้เรียนทุกคนเพื่อให้สามารถค้นหาคำตอบ โดยผู้สอนทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยความสะดวก ในทุกขั้นตอน

3) ขั้นสร้างสรรค์ชิ้นงาน เมื่อผู้เรียนผ่านกระบวนการเรียนรู้ คิดหาคำตอบแล้ว ผู้เรียนเกิดจินตนาการในการสร้างสรรค์ผลงานในรูปแบบต่าง ๆ เช่น บทร้อยกรอง บทเพลง งานประดิษฐ์ นวัตกรรม เป็นต้น

4) ขั้นนำเสนอผลงาน เป็นขั้นตอนสำคัญที่ผู้เรียนได้มีโอกาสนำเสนอผลงาน วิพากษ์วิจารณ์ แสดงความคิดเห็นผลจากการนำเสนอของผู้เรียน ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดคุณธรรม จริยธรรมที่พึงประสงค์ การเกิดใช้เหตุผล การรู้จักการยอมรับ การประยุกต์ การนำไปใช้ ทำให้ผู้เรียนเกิดความภูมิใจ

5) ขั้นวัดและประเมินผล เป็นการวัดและประเมินผลตามสภาพจริง โดยใช้เครื่องมือที่หลากหลายบนพื้นฐานของหลักการ

6) ขั้นเผยแพร่ผลงาน นำเสนอผลงานของผู้เรียนในรูปแบบต่าง ๆ อาทิ การนำเสนอสู่สาธารณชน

2. แนวคิดกระบวนการเรียนรู้แบบบูรณาการเชิงสร้างสรรค์ (วิชัย วงษ์ใหญ่และ มารุต พัฒนา, 2563) ได้นำเสนอขั้นตอนการจัดการเรียนรู้บูรณาการเชิงสร้างสรรค์ ไว้ 5 ขั้นตอน ดังนี้

1) ผู้เรียนกำหนดเป้าหมายในการเรียนรู้ของตนเอง โดยผู้สอนกระตุ้น ให้ผู้เรียนกำหนดเป้าหมายที่ต้องการประสบความสำเร็จซึ่งจะทำให้ผู้เรียนมีความรู้สึก เป็นเจ้าของการเรียนรู้เสริมสร้างแรงจูงใจภายใน และใช้เป้าหมาย ในการเรียนรู้ของผู้เรียนนั้นเป็นเครื่องมือตั้งศักยภาพของผู้เรียนออกมา

2) ผู้เรียนวางแผนการเรียนรู้ของตนเอง การเรียนรู้บูรณาการ เชิงสร้างสรรค์มีลักษณะเป็น โครงงานเป็นฐานการเรียนรู้ โดยใช้ปัญหาเป็นฐานการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ นวัตกรรมการเรียนรู้โดยใช้วิจัย เป็นฐานและการเรียนรู้ในลักษณะอื่นๆ ที่ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติ การสร้างสรรค์นวัตกรรม

3) ผู้เรียนลงมือปฏิบัติตามแผนการเรียนรู้ของตนเองด้วยความ กระตือรือร้นและมี Growth Mindset มีวินัยในตนเอง มีความเชื่อมั่นในความสามารถของตนเอง ใช้กระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลายตาม วิธีการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยผู้สอนมีหน้าที่อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน ประเมิน ความก้าวหน้าทางการเรียนรู้และให้ข้อมูลย้อนกลับเชิงสร้างสรรค์ที่เป็นประโยชน์ ต่อผู้เรียนตามสภาพจริง

4) ผู้เรียนประเมินตนเองเกี่ยวกับที่ได้เรียนรู้ ทักษะที่เกิดการพัฒนา ตลอดจนสมรรถนะและ คุณลักษณะที่ได้รับจากการปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้

5) ผู้สอนให้ข้อมูลย้อนกลับเชิงสร้างสรรค์ในลักษณะของการ ให้ข้อมูลย้อนกลับสรุปผลการ เรียนรู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับ สิ่งที่ผู้เรียนทำได้ สิ่งที่ประสบความสำเร็จ และสิ่งที่ผู้เรียนควรปรับปรุงแก้ไขและ เสนอแนะแนวทางการพัฒนาตนเองให้กับผู้เรียน

3. แนวคิดที่การสอนแบบ สร้างสรรค์เป็นฐาน Creativity-based Learning Model (วิริยะ ฤชชัย พาศิษย์, 2558) ได้กล่าวว่า การเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐานเกิดจากการพัฒนาต่อยอดมาจากการสอนแบบ PBL (Problem-based Learning) โดยมีกระบวนการ 8 ขั้นตอน ดังนี้

- 1) สร้างแรงบันดาลใจ กระตุ้นความอยากรู้
- 2) เปิดโอกาสให้ค้นหา รวบรวมข้อมูล แยกแยะและนำมาสร้างเป็นความรู้
- 3) การสอนมักจะทำเมื่อมีคำถาม เป็นการสอนแบบรายคนหรือรายกลุ่มมากกว่าการสอนรวม
- 4) ให้ผู้เรียนได้มีโอกาสหาทางแก้ปัญหาด้วยตนเอง
- 5) ใช้เกมส์ให้มีส่วนในการเรียนรู้ในห้องเรียน
- 6) แบ่งกลุ่มทำโครงการ
- 7) นำเสนอผลงาน ด้วยวิธีการต่าง ๆ
- 8) ใช้การวัดผลที่เป็นการวัดผลด้านต่าง ๆ ออกมา ตามเป้าหมายที่ได้ออกแบบไว้

ผู้เขียนดำเนินการนำ 3 แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ มาวิเคราะห์และ สังเคราะห์ ให้สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษาเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ ได้ทั้งหมด 5 ขั้นตอน ดังภาพที่ 3

ภาพที่ 3 การเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์

ที่มา: สังเคราะห์และพัฒนาโดยผู้เขียน

กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านหนองแจ็กสร้อย: การใช้ห้องสมุดมีชีวิตเพื่อการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์

ที่มาและความสำคัญ

การพัฒนาของสังคมโลกในยุคปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลง ผลัดเปลี่ยนอย่างรวดเร็วและรุนแรง ส่งผลกระทบทางลบตามมาเป็นจำนวนมาก อาทิ วิกฤตเศรษฐกิจ ปัญหาด้านการเมืองและสังคม การปรับเปลี่ยนทางภูมิรัฐศาสตร์ การพัฒนาอย่างก้าวกระโดดของเทคโนโลยี เป็นต้น ทำให้การจัดการศึกษาต้องสามารถพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะรอบด้านเพื่อให้ทันรับมือกับการเปลี่ยนแปลง โดยการจัดการศึกษาของไทยยังมุ่งเน้นไปในขอบข่ายของการจัดการศึกษาในระบบที่เน้นการสร้างทักษะ ความรู้ เจตคติ ตามที่หลักสูตรกำหนดไว้ แต่ทั้งนี้การจัดการศึกษาต้องมีการบูรณาการองค์ความรู้อื่นเข้าไปผสมร่วมด้วย เพื่อให้มีความรัดกุมและสร้างองค์ความรู้ใหม่ที่ผู้เรียนสามารถต่อยอดต่อไปได้ในอนาคต ดังนั้นโรงเรียนบ้านหนองแจ็กสร้อยจึงมีการพัฒนาการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์โดยใช้ห้องสมุดมีชีวิตเป็นฐานในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการศาสตร์ต่าง ๆ เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีศักยภาพตามขีดจำกัดแต่ละบุคคลและเป็นฐานในการสร้างสรรค์องค์ความรู้และนวัตกรรมของผู้เรียนต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์

1. เพื่อพัฒนาให้ผู้เรียนเกิดทักษะการคิดเชิงสร้างสรรค์
2. เพื่อส่งเสริมผู้เรียนให้ได้รับองค์ความรู้แบบบูรณาการโดยใช้ห้องสมุดมีชีวิตเป็นฐาน
3. เพื่อพัฒนาครูผู้สอนให้นำหลักการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์โดยใช้ห้องสมุดมีชีวิตเป็นฐาน

มาประยุกต์ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

เป้าหมาย

เชิงคุณภาพ

1. ผู้เรียนโรงเรียนบ้านหนองเจ๊กสร้อยทุกคน ได้รับการพัฒนาทักษะการคิดเชิงสร้างสรรค์ผ่านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ห้องสมุดมีชีวิตเป็นฐาน
2. ครูโรงเรียนบ้านหนองเจ๊กสร้อย ทุกคนจัดการเรียนรู้โดยใช้ห้องสมุดมีชีวิตเป็นฐาน

เชิงปริมาณ

1. ผู้เรียนร้อยละ 80 ได้รับการพัฒนาทักษะทักษะการคิดเชิงสร้างสรรค์

กระบวนการดำเนินงาน

การดำเนินกิจกรรมตามโครงการโรงเรียนบ้านหนองเจ๊กสร้อยใช้วงจรการบริหารงานคุณภาพ ของ Dr. Edwards W. Deming โดยมีขั้นตอนการดำเนินงาน ดังนี้

P – Plan การวางแผน

1. ประชุมบุคลากรภายในโรงเรียนบ้านหนองเจ๊กสร้อย เพื่อร่วมกันระดมความคิด วางเป้าหมายและภารกิจ ขอบเขต การดำเนินกิจกรรม ระยะเวลา ร่วมกันเพื่อป้องกันความเข้าใจที่คลาดเคลื่อน
2. ประชุมเครือข่ายผู้ปกครอง เครือข่ายนักอ่าน ผู้มีส่วนได้เสีย เพื่อสร้างความเข้าใจร่วมกัน ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดเชิงสร้างสรรค์ผ่านการใช้ห้องสมุดมีชีวิตของโรงเรียนบ้านหนองเจ๊กสร้อย
3. มอบหมายภารกิจ หน้าที่ และความรับผิดชอบ โดยกำหนดให้ในแต่ละเดือนจะมีกิจกรรมบูรณาการณตามเทศกาล วันสำคัญ หรือกระแสนิยมของสังคมในขณะนั้น เป็นตัวจุดประกายในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

D – DO การปฏิบัติตามแผน

1. จัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ห้องสมุดมีชีวิตเป็นฐาน เพื่อพัฒนาทักษะการคิดเชิงสร้างสรรค์ให้นักเรียนในโรงเรียนบ้านหนองเจ๊กสร้อย โดยคำนึงถึงความแตกต่างของช่วงวัย พื้นฐานร่างกาย ทักษะและองค์ความรู้เดิม
2. ผู้สอนแต่ละท่านร่วมจัดกิจกรรมประจำเดือนตามความสนใจ โดยมอบหมายให้รับผิดชอบตามความถนัด และร่วมติดตามประเมินผลการพัฒนาทักษะการคิดเชิงสร้างสรรค์ของผู้เรียนตามศักยภาพแต่ละบุคคล
3. จัดกิจกรรมแสดงผลงานผู้เรียนจากการใช้ห้องสมุดเป็นฐานเพื่อพัฒนาทักษะการคิดเชิงสร้างสรรค์ให้กับเครือข่ายผู้ปกครอง เครือข่ายโรงเรียนในอำเภอและจังหวัด

C – Check การตรวจสอบ

1. ผู้บริหาร คณะครู และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ร่วมกันประเมินผลลัพธ์จากการจัดกิจกรรม ผ่านการประชุม แลกเปลี่ยนความคิดเห็น
2. เครือข่ายนักเขียน นักอ่าน ติดตามและตรวจสอบผลลัพธ์จากการเข้าร่วมกิจกรรมผ่านการมาเยี่ยมชมโรงเรียนและมาจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับคณะครู

A – Act การปรับปรุงการดำเนินการ

1. รวบรวมความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของนักเรียน ผู้ปกครองเพื่อสำรวจและประเมินความพึงพอใจของผู้มาใช้บริการห้องสมุดมีชีวิตและการจัดกิจกรรมผ่านห้องสมุดโดยมุ่งเน้นการสร้างทักษะการคิดเชิงสร้างสรรค์
2. ประชุมผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเพื่อวิเคราะห์ สังเคราะห์ ผ่านการทำ SWOT เพื่อให้ได้ข้อสรุปในการปรับปรุงและต่อยอดกิจกรรมในปีการศึกษาถัดไปการพัฒนาทักษะการคิดเชิงสร้างสรรค์โดยใช้ห้องสมุดมีชีวิตของโรงเรียนบ้านหนองแจ็กสร้อย สามารถสรุปกิจกรรมและผลลัพธ์ออกมาเป็นตารางดังนี้

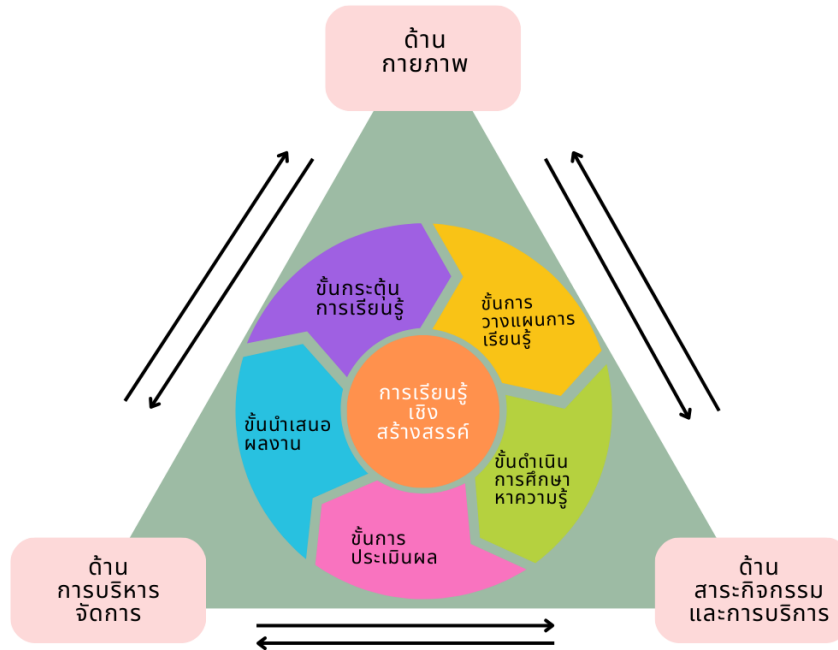
ลำดับ	เดือน	กิจกรรม	ผลลัพธ์
1	พฤษภาคม	หนูนิดชมสวนดอกไม้	นักเรียนพิมพ์ภาพบนกระดาษผ้าด้วยดอกไม้และใบไม้สด
2	มิถุนายน	วันภาษาไทยและวันสุนทรภู่	นักเรียนทำใบงานบูรณาการจากบทเรียนหนังสือภาษาไทยตามช่วงวัย
3	กรกฎาคม	มีोन้อย ๆ ปลูก	นักเรียนปลูกผักสวนครัวในโรงเรียน
4	สิงหาคม	วันสิ่งประดิษฐ์(ตาดูและปาต)	นักเรียนออกแบบสิ่งประดิษฐ์ตามจินตนาการ
5	กันยายน	TikTok Reader	นักเรียนแนะนำหนังสือน่าอ่านผ่านช่อง TikTok โรงเรียน
6	ตุลาคม	วันฮาโลวีน trick or treat(read)	นักเรียนนำเสนอหนังสือเกี่ยวกับผีและสิ่งลึกลับที่ต้นสนใจแก่ผู้ปกครอง
7	ธันวาคม	สุขสันต์วันปีใหม่	นักเรียนสรุปและนำเสนอของความคิดของตน

ลำดับ	เดือน	กิจกรรม	ผลลัพธ์
8	มกราคม	ทัศนศิลป์วันเด็ก	นักเรียนร่วมร้อง เล่น เต้น เนื่องในวันเด็ก
9	กุมภาพันธ์	เจ้าชายน้อย	นักเรียนบูรณาการสำรวจนิสัยตามตัวละครในเรื่องเจ้าชายน้อย
10	มีนาคม	อ่านตามใจ	นักเรียนเลือกนำหนังสือจากห้องสมุดตามความสนใจไปอ่านที่บ้านและบันทึกการอ่าน

บทสรุป

ทักษะการคิดเชิงสร้างสรรค์เป็นทักษะที่สำคัญในการต่อยอดเพื่อให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตนเองให้เป็นพลเมืองของชาติ เป็นกำลังในการสร้างสรรค์นวัตกรรมใหม่หรือเทคโนโลยีที่เป็นประโยชน์ เพื่อเตรียมความพร้อมให้สามารถรับมือกับการเปลี่ยนแปลงและปัญหาในอนาคตที่ไม่มีวันหมดสิ้น โดยในการพัฒนาทักษะดังกล่าว ในบทความนี้ผู้เขียนได้นำเสนอไว้ คือ การใช้ห้องสมุดมีชีวิตเป็นฐานในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยบูรณาการกับองค์ความรู้อื่นนอกหลักสูตรเพื่อสร้างนิสัยการเรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อสกัดกั้นความไม่รู้และเติมเต็มส่วนที่ขาดให้ได้มากที่สุด ผ่านกิจกรรมต่าง ๆ ในแต่ละเดือน โดยใช้หนังสือ สื่อ หรือกิจกรรมต่าง ๆ จากห้องสมุดมีชีวิตเป็นฐานในการพัฒนาและต่อยอดให้กับผู้เรียน โดยห้องสมุดมีชีวิตนั้นทุกสถานศึกษาสามารถพัฒนาให้เกิดได้โดยมีองค์ประกอบหลักอยู่ด้วยกัน 3 ประการ คือ 1) ด้านกายภาพ ที่ต้องมีความเหมาะสมในด้านอาคารสถานที่ เหมาะสมกับช่วงวัยและสอดคล้องกับบริบทชุมชนพื้นที่ 2) การจัดกิจกรรม สารและ บริการ ที่ต้องมีความทันสมัย เนื้อหาขอบข่ายเหมาะสมกับช่วงวัยและทันต่อเหตุการณ์ ในที่นี้รวมถึงหนังสือ นิทานที่เป็นฐานในการสร้างทักษะการคิดเชิงสร้างสรรค์ได้เป็นอย่างดี 3) การบริหารงาน การพัฒนาห้องสมุดต้องมีความต่อเนื่องจึงหลีกเลี่ยงไม่ได้ที่จะต้องสร้างทีมงานในการบริหารห้องสมุดที่มีจิตใจรักและเสียสละอย่างแท้จริง โดยการจัดการความรู้ทั้งหมดผ่านกระบวนการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ที่ผู้เขียนได้สังเคราะห์ขึ้นมาจากการศึกษา ซึ่งมีอยู่ด้วยกัน 5 ประการ คือ 1) ชั้นกระตุนการเรียนรู้ โดยยึดหลักความสนใจของผู้เรียนเป็นที่ตั้ง 2) ชั้นการวางแผนการเรียนรู้ เป็นขั้นที่ให้ผู้เรียนใช้ความคิด การตัดสินใจในการใช้สื่อในห้องสมุดมีชีวิตมาเป็นแหล่งในการพัฒนา 3) ชั้นดำเนินการศึกษาหาความรู้ ผู้เรียนศึกษาหาความรู้ตามที่ตนได้วางแผนไว้ ขึ้นอยู่กับความถนัด ความสนใจและเหมาะสมตามช่วงวัย 4) ชั้นการประเมินผล โดยผู้สอนประเมินตามสภาพจริงของผลงาน นวัตกรรมหรือผลลัพธ์โดยใช้รูปแบบการประเมินที่หลากหลาย 5) ชั้นนำเสนอผลงาน ผู้เรียนมีโอกาสในการนำเสนอผลงานทั้งในห้องเรียน ระดับโรงเรียน ระดับจังหวัด จะเห็นได้ว่าการพัฒนาห้องสมุดให้มีชีวิตจะเป็นฐานรากในการต่อยอดบูรณาการสร้างองค์ความรู้เชิงสร้างสรรค์ของผู้เรียน ซึ่งในแต่ละสถานศึกษาย่อม

มีบริบท ปัจจัยแวดล้อมที่แตกต่างกัน ผู้เขียนเพียงนำเสนอผลงานของสถานศึกษาของตัวเองเป็นตัวอย่างในเบื้องต้น โดยผลลัพธ์ที่ออกมาจากกิจกรรมประจำเดือนนั้น ก็มีทั้งบรรลุและไม่บรรลุวัตถุประสงค์ เป็นไปตามศักยภาพของผู้เรียนแต่ละคน เกณฑ์การประเมินมิได้บังคับอย่างรุนแรงและเข้มงวด เพื่อให้เกิดบรรยากาศในการพัฒนาทักษะอย่างมีความสุข สอดคล้องกับความหมายของห้องสมุดมีชีวิต ที่ผู้เขียนได้สรุปไว้ว่า “ว่าเป็นสถานที่แห่งการเรียนรู้ที่ส่งเสริมทักษะ ความรู้ เจตคติ ผ่านการจัดการความรู้โดยมีปฏิสัมพันธ์กับแวดล้อมอย่างมีความสุข” ดังสามารถสรุปด้วยภาพที่ 4

ภาพที่ 4 การเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์โดยใช้ห้องสมุดมีชีวิตเป็นฐาน

ที่มา: สังเคราะห์และพัฒนาโดยผู้เขียน

บรรณานุกรม

- ธวัชชัย เฟ็งพิณีจ. (2549). บ้านเมืองนี้: ห้องสมุดมีชีวิต: กับชีวิตเต็มเต็ม. บ้านเมือง.
- นายกา เด็ดขุนทด. (2547). ห้องสมุดมีชีวิตกับการส่งเสริมการเรียนรู้. อินฟอร์เมชัน 11(1), 13-17. มข, 19(2), 10-17.
- ยุพิน เตชะมณี. (2553). ห้องสมุดมีชีวิต: ใคร อะไรมีชีวิต. วารสารสารสนเทศศาสตร์, 28(2), 61-72.
- ยุพิน เตชะมณี. (2544). ทำอย่างไรห้องสมุดจึงจะมีชีวิต. บรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์
- วัฒนชัย วินิจจะกุล. (2554). ห้องสมุดมีชีวิตรูปแบบอุทยานการเรียนรู้. อุทยานการเรียนรู้ TK Park.
- วิชัย วงษ์ใหญ่ และมารุต พัฒนาผล. (2562). การได้ขเพื่อพัฒนาศักยภาพผู้เรียน. จรัลสนิทวงศ์การพิมพ์.
- วิชัย วงษ์ใหญ่และ มารุต พัฒนาผล. (2563). การเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์. จรัลสนิทวงศ์การพิมพ์.

วิริยะ ฤชชัยพาณิชย์.(2558). การสอนแบบสร้างสรรค์เป็นฐาน Creativity-based Learning (CBL). วารสาร
นวัตกรรมการเรียนรู้, 1(2), 23-37.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (2550). แนวทางการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็น
สำคัญ การจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน. โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579. บริษัท พริกหวาน
กราฟฟิค จำกัด.

การ

แก้ไขปัญหาภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ของผู้เรียนภายใน สถานศึกษา: กรณีโรงเรียนวัดไทรทอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด

พัทธ์ธีรา อุนันท์พิทักษ์^{1*}กนกพร ทำดี²เริงวิชญ์ นิลโคตร³วิญญู บัญญาลอย⁴

รับบทความ: 6 กุมภาพันธ์ 2567 แก้ไขบทความ: 20 เมษายน 2567 ตอรับบทความ: 26 เมษายน 2567

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อนำเสนอแนวทางในการแก้ไขปัญหาภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ของผู้เรียนจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ส่งผลให้ผู้เรียนไม่ได้รับการพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพขาดโอกาสทางการศึกษา เกิดช่องว่างทางการเรียนรู้จากการงดการเรียนการสอนเพื่อลดการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 สถานศึกษาต้องปรับเปลี่ยนรูปแบบการจัดการเรียนการสอนในรูปแบบอื่นที่แตกต่างไปจากเดิม ส่งผลให้ผู้เรียนมีความรู้ ความสามารถ และทักษะไม่เหมาะสมกับระดับชั้นและช่วงวัยของตนเอง สถานศึกษาจำเป็นต้องเน้นแก้ปัญหาภาวะถดถอยทางการเรียนรู้นี้ เพื่อมุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้พัฒนาอย่างเต็มศักยภาพ มีความรู้ ทักษะที่เหมาะสมกับระดับชั้นและช่วงวัยของตนเอง โดยมีกรณีศึกษา คือ โรงเรียนวัดไทรทอง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด จัดกิจกรรมโครงการแก้ไขปัญหาภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ของผู้เรียนในทุกระดับชั้น ในกลุ่ม 4 สาระการเรียนรู้ คือ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ และกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และ โดยใช้แบบฝึกหัดแก้ปัญหาภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ร่วมกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบเชิงรุก(Active Learning)เพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา ลดช่องว่างทางความรู้ และเสริมสร้างให้ผู้เรียนมีความรู้ ความสามารถ ทักษะและสมรรถนะเต็มศักยภาพตามมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดในแต่ละระดับชั้นและเหมาะสมกับช่วงวัยของผู้เรียน เพื่อเป็นพื้นฐานความรู้สู่ระดับชั้นที่สูงขึ้นต่อไป

คำสำคัญ: ภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ วงจรการบริหารงานคุณภาพ โรงเรียนวัดไทรทอง

¹ โรงเรียนวัดไทรทอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด

* อีเมล: toma.phattheera@gmail.com

² โรงเรียนเขาสมิงวิทยาคม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาจันทบุรี ตราด

³⁻⁴ อาจารย์ ดร. ภาคิชาบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

The Problem Solving of learning Loss within educational institutions: the case of Wat Sai Thong School, Trat Primary Educational Service Area Office

Phatteera Auynuntapitak ^{11*}

Kannokphorn Thamdee ²

Reongwit Nilkote ³

Waiwoot Boonloy ⁴

Abstract

The purpose of this article is to present guidelines for solving the problem of learning loss of students due to the COVID-19 outbreak situation that results in learners not being developed to their full potential, lacking educational opportunities. There is a gap between learning from the cancellation of teaching and learning to reduce the spread of COVID-19. Educational institutions must change the format of teaching and learning in other ways that are different from before. It affects the students, causing them to have knowledge, abilities, and skills that are not appropriate for their grade level and their own age. Educational institutions need to focus on solving this learning recession. To focus on allowing students to develop to their fullest potential, and have knowledge and skills appropriate to their grade level and age. The case study is Wat Sai Thong School in Trat Primary Educational Service Area Office. The Project activities have been organized to solve the problem of learning loss among students into 4 groups of 4 subjects, i.e. Thai, Mathematics, English, and Science by using the exercises to solve the problem of learning loss and applying the Active Learning method to reduce educational inequality, reduce the knowledge gap and strengthen learners' knowledge, abilities, skills, and competencies to their full potential according to learning standards and indicators at each grade level and appropriate to the age of the learners. To be the basis of knowledge for the next higher level.

Keywords: Learning Loss, PDCA, Wat Sai Thong School

¹ Wat Sai Thong School, Trat Primary Educational Service Area Office

* Email: toma.phatteera@gmail.com

² Khao Saming Wittayakhom School, Chanthaburi, Trat Secondary Educational Service Area Office.

³⁻⁴ Lecturer Dr. Department of Educational Administration, Faculty of Education, Rambhai Barni Rajabhat University

บทนำ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดนโยบายและจุดเน้นสำหรับการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานสอดคล้องกับนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ ประจำปีงบประมาณ 2566 โดยกำหนดแนวทางในการพัฒนา “การศึกษาขั้นพื้นฐานวิถีใหม่ วิถีคุณภาพ” ใน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านความปลอดภัย ด้านโอกาสและการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา ด้านคุณภาพ และด้านประสิทธิภาพ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน) และหนึ่งในจุดเน้นที่สำคัญของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประจำปีการศึกษา 2566 คือการเร่งแก้ปัญหากลุ่มผู้เรียนที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ที่ส่งผลให้ผู้เรียนบางส่วนขาดโอกาสทางการศึกษาเนื่องจากการควบคุมการแพร่ระบาด นำไปสู่การเกิดภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ (Learning Loss) กับผู้เรียนในทุกระดับ

จากสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา (Covid-19) ทำให้โรงเรียนที่พบการติดเชื้อต้องสั่งปิดโรงเรียนรวม 90 วัน จากทั้งหมด 200 วัน คิดเป็น 40% ซึ่งระยะเวลาในการมาเรียนของผู้เรียนลดลง ส่งผลให้ผู้เรียนเกิดความถดถอยทางการเรียนรู้ 20-50% ทั้งด้านการอ่าน คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ จากเดิมที่มีปัญหาอยู่แล้วยิ่งทำให้สิ่งสมปัญหาเพิ่มขึ้น อีกทั้งจากผลกระทบของเศรษฐกิจทำให้เด็กบางครอบครัวต้องหลุดออกจากระบบการศึกษา ทั้งการพัฒนาทางความรู้ สติปัญญา ร่างกาย อารมณ์ และสังคม ส่งผลกระทบต่อสุขภาพจิตและภาวะเครียดทั้งเด็กและผู้ปกครอง อีกทั้งอัตราความยากจนของการเรียนรู้ของเด็กไทยอยู่ในระดับสูง คือ เด็กต่ำกว่า 10 ปีมีปัญหาการอ่านออกเขียนได้ 23 % และระยะเวลาในการเรียนรู้จริงตั้งแต่ระดับชั้นอนุบาลถึงมัธยมมีเพียง 8.7 ปีเท่านั้น (ภูมิศรัณย์ ทองเลี่ยมนาค, 2564)

ภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ (learning losses) คือการสูญเสียความสามารถหรือทักษะที่เคยร่ำเรียนมา และศักยภาพที่จะเรียนรู้สิ่งใหม่ในภายภาคหน้าได้อย่างเต็มที่ มีผลทำให้ทักษะต่าง ๆ ที่เด็กควรจะได้รับพัฒนาตามช่วงวัยสูญเสีย ส่งผลต่อพัฒนาการด้านภาษาและการสื่อสารในความเป็นจริง ภาวะสูญเสียการเรียนรู้นี้สามารถเกิดขึ้นกับนักเรียนได้ในยามปกติ เช่น ตอนปิดเทอม หรือหยุดเรียนเป็นเวลานาน กล่าวได้ว่าไม่ใช่สิ่งแปลกใหม่ แต่ไม่เคยมีครั้งใดที่มีนักเรียนสูญเสียการเรียนรู้มากเท่ายุคโควิดมาก่อน (ภาววรรณ ธนาเลิศสมบูรณ์, 2565) การจะฟื้นฟูภาวะการเรียนรู้ถดถอย เพื่อเพิ่มโอกาสทางการศึกษาให้กับเด็กได้อย่างครอบคลุมให้ได้นั้น ต้องทำเป็นรายบุคคล เพราะภาวะการถดถอยของนักเรียนแต่ละคนแตกต่างกัน ครูและสถานศึกษาจะต้องนำผลการเรียนรู้ที่นักเรียนควรจะได้รับไปเปรียบเทียบกับผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจริงแล้วนำมาวิเคราะห์ รวมถึงการปรับตัวของหน่วยงานภายใต้กระทรวงศึกษาธิการที่ต้องมีมาตรการอย่างเป็นรูปธรรม เพื่อสร้างความมั่นใจให้กับครูและบุคลากรทางการศึกษา และเป็นตัวกลางในการสื่อสารแนวทางการแก้ปัญหาให้โรงเรียนสามารถนำแนวทางไปแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นตรงตามบริบทของพื้นที่ (จิราเจต วิเศษดอนหวาย, 2565)

โรงเรียนวัดไทรทองเล็งเห็นปัญหาของภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ของผู้เรียนจากช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ที่ส่งผลให้ผู้เรียนไม่สามารถเรียนรู้ได้อย่างเต็มศักยภาพ จากความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา ความขาดแคลนอุปกรณ์ที่จำเป็นในการจัดการเรียนการสอนแบบออนไลน์ ความพร้อมของ

ผู้ปกครองที่แตกต่างกันในแต่ละครอบครัว อีกทั้งนโยบายสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด ตามแผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน (พ.ศ.2566-2570) กลยุทธ์ที่ 3 ส่งเสริมการจัดการศึกษาเพื่อความมั่นคง กลยุทธ์ที่ 4 เพิ่มโอกาสและความเสมอภาคทางการศึกษา และกลยุทธ์ที่ 6 พัฒนาผู้เรียน ครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด, 2565) ส่งผลให้ปัญหาภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ นับเป็นปัญหาที่ต้องเร่งดำเนินการแก้ไขเพื่อไม่ให้เกิดภาวะสะสมของการถดถอยทางการเรียนรู้มากขึ้น โรงเรียนวัดไทรทองจึงได้กำหนดแนวทางการแก้ปัญหาภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ของผู้เรียนโดยเฉพาะอย่างยิ่งกับกลุ่มผู้เรียนในระดับปฐมวัยและประถมศึกษา ซึ่งเป็นการจัดการเรียนรู้ขั้นพื้นฐานที่สำคัญในการต่อยอดไปสู่การศึกษาในระดับที่สูงขึ้น โดยเน้นแก้ปัญหาในกลุ่มสาระการเรียนรู้พื้นฐานที่สำคัญ คือ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ (ภาษาอังกฤษ) และกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี โดยเน้นให้ผู้เรียนได้ทบทวนความรู้และฝึกทักษะให้มีความรู้ ความสามารถ ทักษะและสมรรถนะเหมาะสมกับระดับชั้นและเหมาะสมกับวัยของตนเอง

มาตรการการฟื้นฟูภาวะถดถอยทางการเรียนรู้

จากสถานการณ์ภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ของผู้เรียนหลังสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ในปัจจุบันที่เพิ่มมากขึ้นและส่งผลกระทบต่อผู้เรียนโดยตรง ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทางการศึกษาทุกภาคส่วนจึงมีนโยบายและมาตรการเร่งด่วนในการขับเคลื่อนกระบวนการเพื่อฟื้นฟูและแก้ปัญหาภาวะถดถอยทางการเรียนรู้

นรรธพร จันท์เฉลี่ย เสริบุตร (2564) ได้เสนอแนวทางในการพัฒนาและแก้ไขปัญหาฟื้นฟูภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ โดยเน้น 3 มิติที่สำคัญของผู้เรียน ได้แก่ มิติด้านวิชาการ มิติด้านพัฒนาการและมิติด้านอารมณ์และสังคม จึงเสนอ 5 มาตรการฟื้นฟูภาวะถดถอยทางการเรียนรู้กับผู้เรียน ได้แก่

มาตรการประเมินสภาพแวดล้อมทั้งระบบ (Landscape Assessment) โดยการวัดความรู้เพื่อประเมินผู้เรียนที่มีภาวะความรู้ถดถอย สํารวจและเยี่ยมบ้านผู้เรียนพร้อมทั้งประเมินความพร้อมในการเข้าถึงเทคโนโลยีและอินเทอร์เน็ต

มาตรการการวางแผนของโรงเรียนทั้งระบบ (Whole School Planning) เพื่อสร้างความพร้อมในการจัดการเรียนรู้ของครูในแต่ละรายวิชาและสร้างความมั่นใจให้แก่บุคลากรของโรงเรียน รวมทั้งวางแผนการบริหารจัดการทรัพยากร งบประมาณของโรงเรียน

มาตรการสนับสนุนการพัฒนาวิชาชีพครู (Professional Development Support for Teachers) เพื่ออบรมและพัฒนาให้ครูผู้สอนมีความรู้ ความเข้าใจ รวมทั้งพัฒนาหลักสูตรให้เหมาะสมกับผู้เรียนแต่ละช่วงวัย มีการจัดสรรเครื่องมือและอุปกรณ์ให้ครูในการจัดการเรียนการสอน

มาตรการช่วยเหลือผู้เรียนรายบุคคล (Intervention and Support for Students) วางแผนและออกแบบการเรียนรู้รายบุคคลหรือรายกลุ่ม เนื่องจากผู้เรียนแต่ละคนจะมีภาวะความรู้ถดถอยที่แตกต่างกันทั้งจากสภาพแวดล้อมและสภาพครอบครัว อีกทั้งออกแบบกิจกรรมให้เหมาะสมและตอบสนองต่อการแก้ปัญหาของผู้เรียนรายบุคคล

มาตรการติดตาม ปรับปรุงและผลสะท้อนกลับ (Monitoring and Intervention Redesign) เพื่อนำผลการประเมินและผลตอบรับทั้งจากผู้เรียนและผู้ปกครองไปพัฒนาการจัดการเรียนรู้ให้เหมาะสม สามารถแก้ไขปัญหาภาวะถดถอยทางการเรียนรู้และพร้อมสำหรับการปรับตัวและเปลี่ยนแปลงของสังคม

ภาพที่ 1 มาตรการในการฟื้นฟูการเรียนรู้ที่ถดถอย

ที่มา: นรธพร จันทร์เฉลี่ย เสริบุตร

สำนักมาตรฐานการศึกษาและพัฒนารการเรียนรู้ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2565) ได้กำหนดมาตรการฟื้นฟูภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ 7 มาตรการแบ่งออกเป็น

มาตรการที่ 1 R (Redesigning new learning process) ปรับปรุงหลักสูตรสถานศึกษา ปรับปรุงรูปแบบการวัดและประเมินผล ออกแบบกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมผู้เรียนได้อย่างเหมาะสมกับช่วงวัย และช่วยพัฒนาทักษะความรู้ ทักษะทางอารมณ์และสังคม มีแหล่งเรียนรู้และส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างหลากหลาย

มาตรการที่ 2 E (Empowering teachers and principals) เสริมสร้างการพัฒนาเทคนิคการสอน สมรรถนะทางเทคโนโลยี ปรับเปลี่ยนบทบาทของครูและผู้บริหารให้เป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ของผู้เรียน เน้นการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning)

มาตรการที่ 3 C (Collaborating effective learning with stakeholders) สร้างการมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพระหว่างสถานศึกษา ครู ผู้ปกครองและภาคส่วนอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อสื่อสารและสร้างความเข้าใจร่วมกันเกี่ยวกับแนวทางในการจัดการเรียนรู้และส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน

มาตรการที่ 4 O (Open educational resources) พัฒนาค้นสื่อดิจิทัลเพื่อการเรียนรู้ในรูปแบบเปิด เผยแพร่ให้ครู ผู้เรียน และผู้ปกครองสามารถเข้าถึงและใช้เป็นสื่อการเรียนรู้ร่วมกัน และเชื่อมโยงข้อมูลสารสนเทศทางการศึกษาร่วมกันระหว่างครู ผู้เรียนและผู้ปกครอง

มาตรการที่ 5 V (Valuing positive attitudes and well-being) สร้างทัศนคติที่ดีต่อการเรียน เสริมสร้างสุขภาพกายและสุขภาพจิตของผู้เรียนให้มีบรรยากาศที่เป็นมิตรในการเรียนรู้ มีกิจกรรมผ่อนคลายเพื่อลดความเครียดและวิตกกังวล และเสริมแรงจูงใจเชิงบวกในการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน

มาตรการที่ 6 E (Elevating learning with Edtech) ยกกระดับการจัดการเรียนรู้ของครูโดยใช้เทคโนโลยี จัดสรรอินเทอร์เน็ตให้ครอบคลุมและมีประสิทธิภาพ จัดหาอุปกรณ์ให้แก่สถานศึกษาที่มีความขาดแคลน สนับสนุนให้ใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอน พัฒนาแพลตฟอร์มการเรียนรู้ที่หลากหลาย

มาตรการที่ 7 R (Regarding safety and welfare) จัดสวัสดิการความปลอดภัยให้กับครูที่ออกไปปฏิบัติงานนอกสถานศึกษา สร้างขวัญกำลังใจให้แก่ครูที่ทุ่มเท เสียสละในการเรียนการสอนและสร้างระบบดูแลความปลอดภัยของสถานศึกษาให้กับผู้เรียนได้อย่างมีคุณภาพ

ภาพที่ 2 มาตรการฟื้นฟูภาวะถดถอยทางการเรียนรู้
ที่มา: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา

จากมาตรการฟื้นฟูภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วนทั้งผู้บริหารสถานศึกษา คณะครู บุคลากรภายในสถานศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง ชุมชน หน่วยงานทั้งภาครัฐและภาคเอกชน ในการร่วมกันปรับปรุง เปลี่ยนแปลง และพัฒนาการศึกษาอย่างเป็นระบบ อีกทั้งยังช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาทักษะ ความรู้ สมรรถนะของตนเองได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ

กรณีศึกษาโรงเรียนวัดไทรทอง

ผลกระทบของเชื้อไวรัสโควิด-19 ที่ไม่ใช่แค่การติดเชื้อแล้วรักษาให้หาย หรือการรื้อเปิดประเทศฟื้นฟูเศรษฐกิจเท่านั้น แต่มันยังส่งผลต่อเนื่องเป็นระยะโดยเฉพาะกับ "เด็ก" ที่ต้องสูญเสียการเรียนรู้และการศึกษาระหว่างที่โรงเรียนต้องปิด-งดการเรียนการสอน ในช่วงวิกฤติโควิดที่ทำให้เด็ก ๆ ต้องเผชิญกับภาวะ "การเรียนรู้ถดถอย" มีการจัดการเรียนการสอนแบบออนไลน์ในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 แต่พบปัญหาการเรียนรู้ถดถอยของนักเรียน โดยนักเรียนประถมศึกษาเป็นช่วงชั้นที่มีปัญหาภาวะถดถอยมากที่สุด สาเหตุของการเรียนรู้ที่ถดถอยของนักเรียน พบว่า อันดับหนึ่งเกิดจากการขาดแคลนอุปกรณ์ รองลงมาคือการไม่มีสมาธิในการเรียนออนไลน์ นอกจากนี้ การเรียนรู้ที่ถดถอยของนักเรียนส่วนหนึ่งยังมาจากการที่ผู้ปกครองไม่มีเวลาดูแลติดตามการเรียน สอนการบ้านให้ไม่ได้ และมีฐานะยากจน

โรงเรียนวัดไทรทองจึงมีแนวทางในการแก้ไขปัญหาภาวะความรู้ถดถอยทางการเรียนรู้ ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ ว่าเป็นวิชาที่เกี่ยวกับการสื่อสาร สื่อความหมาย คิดคำนวณ คิดวิเคราะห์ และจากการต้องปิดหรืองดการเรียนการสอน ส่งผลให้ทักษะการสื่อสารความหมาย ทักษะคิดคำนวณ ทักษะการคิดวิเคราะห์ของผู้เรียนถดถอยลงไปอย่างมาก และผู้เรียนส่วนใหญ่ไม่สามารถทำความเข้าใจในเนื้อหาที่ต้องเรียนเองได้ โรงเรียนวัดไทรทองจึงจัดทำคู่มือและแบบฝึกการแก้ปัญหาภาวะความรู้ถดถอยทางการเรียนรู้ ในรายวิชาภาษาไทย คณิตศาสตร์วิทยาศาสตร์ และภาษาต่างประเทศ ขึ้นเพื่อพัฒนาผู้เรียนในให้มีความรู้ตามมาตรฐานที่กำหนดของระดับชั้นและช่วงวัยของตนเอง ส่งเสริมพัฒนาการด้านสติปัญญา ทักษะการสื่อสาร ทักษะการคิดวิเคราะห์ อีกทั้งยังช่วยยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน และผลการทดสอบระดับชาติขั้นพื้นฐาน (RT), ผลการทดสอบระดับชาติขั้นพื้นฐาน (NT) และผลการทดสอบระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ของผู้เรียนให้สูงขึ้นอีกด้วย ผ่านกระบวนการทำงานอย่างเป็นระบบควบคู่กับการใช้วงจรการบริหารงานคุณภาพของผู้บริหารสถานศึกษา คณะครูและบุคลากรของสถานศึกษา ภายใต้กิจกรรมโครงการแก้ไขปัญหาภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ที่ปรับปรุงและพัฒนาอย่างต่อเนื่องทุกปี

กระบวนการดำเนินงาน

การดำเนินกิจกรรมตามโครงการแก้ไขปัญหาภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ โรงเรียนวัดไทรทองใช้วงจรการบริหารงานคุณภาพของ Dr. Edwards W. Deming โดยมีขั้นตอนการดำเนินงาน ดังนี้

P – Plan การวางแผน

โรงเรียนวัดไทรทองจัดทำคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการการดำเนินงานตามโครงการและประชุมเพื่อวางแผนดำเนินงานในส่วนต่างๆของโครงการ ร่วมกันวิเคราะห์มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดของผู้เรียนในแต่ละระดับชั้น เพื่อศึกษาข้อมูลในการแก้ไขปัญหาภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ของผู้เรียนแต่ละระดับชั้น

ใน 4 กลุ่มสาระการเรียนรู้หลัก คณะครูร่วมกันออกแบบการจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียน มีการดำเนินกิจกรรม ชุมชนแห่งการเรียนรู้ (PLC) เพื่อปรับปรุงและพัฒนาเทคนิค วิธีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้เหมาะสม จัดทำคู่มือการใช้แบบฝึกหัดและจัดทำแบบฝึกหัดเกี่ยวกับการแก้ปัญหาภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และภาษาอังกฤษ นอกจากนี้โรงเรียน วัดไทรทองจัดประชุมภาคีเครือข่ายเพื่อนำเสนอแนวทางการดำเนินกิจกรรม และทำความเข้าใจร่วมกันในการ แก้ปัญหาภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ของผู้เรียน เพื่อให้เครือข่ายผู้ปกครองและชุมชน มีส่วนร่วมในการ แก้ปัญหาภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ของผู้เรียนด้วยเช่นกัน

D – Do การปฏิบัติตามแผน

คณะครูและบุคลากรประชุมทำความเข้าใจเกี่ยวกับคู่มือการใช้แบบฝึกหัดและแบบฝึกหัดเกี่ยวกับการ แก้ปัญหาภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และภาษาอังกฤษ เพื่อให้บุคลากรทุกคนมีความรู้ความเข้าใจ สามารถใช้แบบฝึกหัดการแก้ปัญหา ภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ได้ทุกคน โดยจัดกิจกรรม Learning Loss ก่อการจัดการเรียนการสอนชั่วโมงแรก ของทุกวัน เพื่อทบทวนและส่งเสริมความรู้และทักษะต่าง ๆ ของผู้เรียน นอกจากนี้ครูแต่ละกลุ่มสาระ การเรียนรู้จัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบ Active Learning กับผู้เรียนทุกระดับชั้นตั้งแต่ชั้นอนุบาล 2 ถึง ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เพื่อส่งเสริมและพัฒนาความรู้ ความสามารถ ทักษะและสมรรถนะของผู้เรียน ทุกระดับชั้น แบ่งตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ดังนี้

กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย

- ชั้นอนุบาลที่ 2 - 3 เรียนรู้ภาษาไทยผ่านกิจกรรมการฟังนิทาน
- ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ฝึกอ่านสะกดคำจากคำศัพท์พื้นฐาน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 และ เขียนสะกดคำ
- ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ฝึกอ่านสะกดคำจากคำศัพท์พื้นฐาน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 และหัด เขียนประโยคง่าย ๆ
- ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ฝึกอ่านสะกดคำจากคำศัพท์พื้นฐาน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 และ ฝึกแต่งประโยคจากหัวข้อที่ครูกำหนดให้
- ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ฝึกอ่านสะกดคำจากคำศัพท์พื้นฐาน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 และ ฝึกแต่งประโยคโดยเพิ่มส่วนขยาย
- ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ฝึกอ่านสะกดคำจากคำศัพท์พื้นฐาน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และ การเขียนเรียงความจากกิจกรรมจิตศึกษา

- ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ฝึกอ่านสะกดคำจากคำศัพท์พื้นฐาน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และฝึกตีความจากรูปภาพแล้วนำมาบันทึกในรูปแบบของการเขียนเรียงความ

กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์

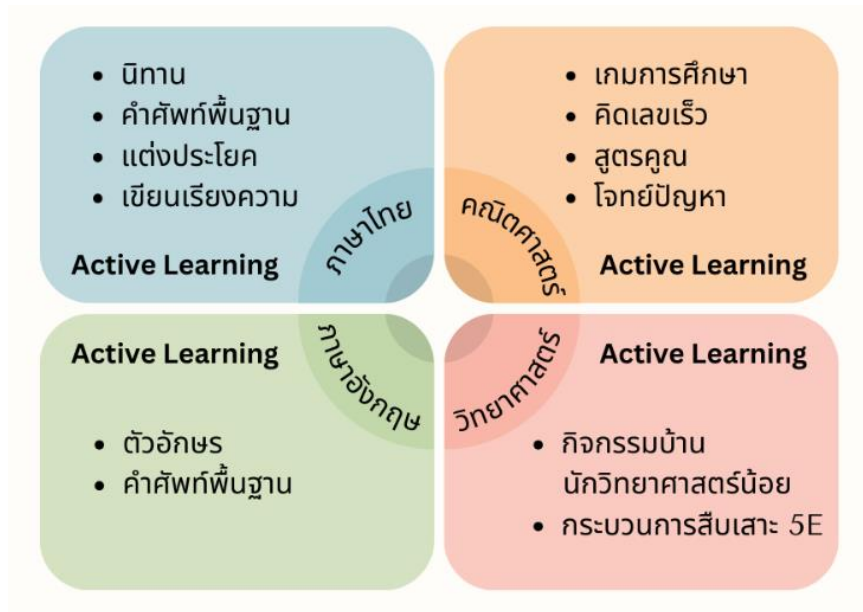
- ชั้นอนุบาลที่ 2-3 กิจกรรมเกมการศึกษา
- ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ทำแบบฝึกทักษะการคิดเลขเร็ว
- ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ทำแบบฝึกทักษะคล่องสูตรคูณและหารคล่อง
- ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ทำแบบฝึกทักษะการแก้โจทย์ปัญหา
- ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ทำแบบฝึกทักษะคล่องสูตรคูณและหารคล่อง
- ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ทำแบบฝึกทักษะการคิดเลขเร็ว
- ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ทำแบบฝึกทักษะการคิดเลขเร็ว

กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ

- ชั้นอนุบาลที่ 2-3 เรียนรู้ตัวอักษรภาษาอังกฤษ 26 ตัว พร้อมทั้งฝึกการออกเสียงตัวอักษร
- ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ทำแบบฝึกอ่าน เขียนคำศัพท์พื้นฐานภาษาอังกฤษ
- ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ทำแบบฝึกอ่าน เขียนคำศัพท์พื้นฐานภาษาอังกฤษ
- ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ทำแบบฝึกอ่าน เขียนคำศัพท์พื้นฐานภาษาอังกฤษ
- ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ทำแบบฝึกอ่าน เขียนคำศัพท์พื้นฐานภาษาอังกฤษ
- ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ทำแบบฝึกอ่าน เขียนคำศัพท์พื้นฐานภาษาอังกฤษ
- ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ทำแบบฝึกอ่าน เขียนคำศัพท์พื้นฐานภาษาอังกฤษ

กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์

- ชั้นอนุบาล 2-3 กิจกรรมบ้านนักวิทยาศาสตร์น้อย ระดับปฐมวัย 20 กิจกรรมการเรียนรู้
- ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 จัดกิจกรรมการเรียนรู้ Active Learning ภายในห้องเรียนโดยใช้กระบวนการสืบเสาะหาความรู้ 5 E (Inquiry-Based Learning) และกิจกรรมบ้านนักวิทยาศาสตร์น้อย ระดับประถมศึกษาปีที่ 1- 2

ภาพที่ 3 คู่มือการแก้ปัญหาภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ 4 กลุ่มสาระของโรงเรียนวัดไทรทอง

ที่มา: วิเคราะห์และสังเคราะห์โดยผู้เขียน

C – Check การตรวจสอบ

คณะกรรมการผู้รับผิดชอบโครงการแก้ปัญหาภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ ดำเนินการติดตามผลการดำเนินโครงการแก้ปัญหาภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ของผู้เรียนทุกระดับชั้น โดยกำหนดมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดเพื่อตรวจสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนหลังจากการดำเนินโครงการ และนำคะแนนที่ได้มาคิดร้อยละหาความก้าวหน้า และหาค่าเฉลี่ยในแต่ละเรื่อง

A – Act การปรับปรุงการดำเนินการ

คณะกรรมการรวบรวมข้อมูลและความพึงพอใจของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย ประชุมคณะครูและบุคลากรเพื่อนำเสนอผลการดำเนินโครงการ ข้อเสนอแนะ ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินกิจกรรมโครงการแก้ปัญหาภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ของผู้เรียน เพื่อปรับปรุงการดำเนินงานของโรงเรียนในปีการศึกษาถัดไป

ผลการดำเนินกิจกรรม

จากการดำเนินการกิจกรรมโครงการแก้ปัญหาภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ของผู้เรียนของโรงเรียนวัดไทรทอง พบว่า ผู้เรียนในแต่ละระดับชั้นมีความรู้ ความสามารถ ทักษะและสมรรถนะตรงตามมาตรฐานและตัวชี้วัดในแต่ละระดับชั้นและเหมาะสมกับช่วงวัย นอกจากนี้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนทั้ง 4 กลุ่มสาระการเรียนรู้ ได้แก่ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ กลุ่มสาระ

การแก้ไขปัญหาภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ของผู้เรียนภายในสถานศึกษา: กรณีโรงเรียนวัดไทรทอง

การเรียนรู้ภาษาอังกฤษ และกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี สูงขึ้นและเป็นไปตามเป้าหมายที่โรงเรียนได้กำหนดไว้ และจากผลการทดสอบระดับชาติ ประจำปีการศึกษา 2565 พบว่า ผู้เรียนมีผลการทดสอบแต่ละระดับชั้นสูงกว่าระดับประเทศ ดังนี้

การประเมินความสามารถด้านการอ่านออกของผู้เรียน (Reading Test : RT)

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดไทรทอง ปีการศึกษา 2565

จำนวนนักเรียนที่เข้าสอบ 29 คน คิดเป็นร้อยละ 100

ตารางที่ 1 ตารางแสดงผลการประเมินความสามารถด้านการอ่านออกของผู้เรียน

สมรรถนะ	คะแนนเฉลี่ยร้อยละ		
	ระดับโรงเรียน	ระดับ สพฐ.	ระดับประเทศ
การอ่านออกเสียง	90.27	77.24	77.38
การอ่านรู้เรื่อง	90.06	77.19	77.19
รวม 2 สมรรถนะ	90.17	77.22	77.28

ผลการประเมินทดสอบความสามารถพื้นฐานของผู้เรียนระดับชาติ (NT)

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนวัดไทรทอง ปีการศึกษา 2565

จำนวนนักเรียนที่เข้าสอบ 22 คน คิดเป็นร้อยละ 100

ตารางที่ 2 ตารางแสดงผลการประเมินความสามารถพื้นฐานของผู้เรียนระดับชาติ

ความสามารถ	คะแนนเฉลี่ยร้อยละ		
	ระดับโรงเรียน	ระดับ สพฐ.	ระดับประเทศ
ด้านภาษาไทย	66.10	55.33	55.86
ด้านคำนวณ	54.00	48.81	49.12
รวมความสามารถทั้ง 2 ด้าน	60.05	52.07	52.50

ผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET)

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดไทรทอง ปีการศึกษา 2565

จำนวนนักเรียนที่เข้าสอบ 28 คน คิดเป็นร้อยละ 100

ตารางที่ 3 ตารางแสดงผลการประเมินทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน

รายวิชา	คะแนนเฉลี่ย		
	ระดับโรงเรียน	ระดับ สพฐ.	ระดับประเทศ
ภาษาไทย	55.69	52.80	53.89
คณิตศาสตร์	31.95	26.52	28.06
วิทยาศาสตร์	39.79	37.90	39.34
ภาษาอังกฤษ	35.29	33.57	37.62

จากตารางที่ 1 ตารางที่ 2 และตารางที่ 3 พบว่าผู้เรียนมีคะแนนเฉลี่ยสูงกว่าระดับสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสูงกว่าระดับประเทศ ซึ่งจะเห็นได้ว่ากิจกรรมโครงการแก้ปัญหาภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ของผู้เรียนช่วยเสริมสร้างและพัฒนาความรู้ ความสามารถ ทักษะและสมรรถนะที่จำเป็นและเหมาะสมกับระดับชั้นและช่วงวัยของผู้เรียน อีกทั้งยังส่งผลให้ ผู้เรียนทุกคนได้รับโอกาสทางการศึกษาและลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา ช่องว่างทางการเรียนรู้จากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ลดลง

ปัจจัยความสำเร็จของการดำเนินงาน

การดำเนินงานกิจกรรมโครงการแก้ปัญหาภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ของผู้เรียนของโรงเรียนวัดไทรทอง เพื่อพัฒนาผู้เรียนอย่างเต็มศักยภาพ ให้ผู้เรียนมีความรู้ ทักษะและสมรรถนะตรงกับระดับชั้นและช่วงวัยของตนเอง สามารถดำเนินการเป็นอย่างดีโดยอ้างอิงการดำเนินงานตามมาตรการฟื้นฟูภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ของสำนักงานมาตรฐานการศึกษาและพัฒนาการเรียนรู้ 7 มาตรการ และความร่วมมือกันของ คณะครูและบุคลากรในการดำเนินงานโดยใช้วงจรการบริหารงานคุณภาพ ทั้งการปรับปรุงหลักสูตรของโรงเรียนวัดไทรทองให้มีความเหมาะสม การวางแผนและออกแบบกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) การออกแบบ พัฒนาและใช้สื่อ

เทคโนโลยีในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การดำเนินกิจกรรมชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) เพื่อปรับปรุงและพัฒนาการจัดการเรียนรู้อย่างสม่ำเสมอช่วยให้ผู้เรียนได้รับการจัดกิจกรรมที่เสริมสร้างทักษะและความรู้ตามมาตรฐานและตัวชี้วัดที่กำหนดไว้ได้ นอกจากนี้การสนับสนุนจากภาคเครือข่ายและผู้ปกครองในการร่วมกันแก้ปัญหาภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ก็มีส่วนสำคัญที่ทำให้โครงการสามารถดำเนินงานจนบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

ปัญหาและอุปสรรค

จากการดำเนินกิจกรรมโครงการแก้ปัญหาภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ พบว่าตัวกิจกรรมและแบบฝึกหัดที่ใช้ในการแก้ปัญหาภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ของผู้เรียนเน้นเนื้อหาความรู้ มาตรฐานการเรียนรู้ และตัวชี้วัดเพียงบางส่วน ไม่ครอบคลุมทุกมาตรฐานและตัวชี้วัดของผู้เรียนที่ควรพัฒนาและส่งเสริมในกลุ่มสาระการเรียนรู้ 4 กลุ่มสาระการเรียนรู้หลักของทุกระดับชั้น

สิ่งที่ต้องพัฒนาต่อ

การดำเนินการกิจกรรมโครงการแก้ปัญหาภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ของผู้เรียนสามารถดำเนินการเพิ่มเติมให้ครอบคลุมทุกมาตรฐานและตัวชี้วัดของทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้หลัก เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ ความสามารถ ทักษะและสมรรถนะตรงตามมาตรฐานและตัวชี้วัดในแต่ละระดับชั้น และเหมาะสมกับระดับชั้นและช่วงวัยของตนเอง พร้อมทั้งจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ การจัดการเรียนรู้แบบหลากหลายและจัดกิจกรรมเสริมเพิ่มเติมอื่น ๆ เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนนำความรู้และทักษะมาปรับใช้กับให้เข้ากับสถานการณ์ต่าง ๆ

บทสรุป

ภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ในปัจจุบันถือมาตรการเร่งด่วนในการแก้ไขปัญหา เนื่องจากทำให้ผู้เรียนขาดโอกาสทางการเรียนรู้ เกิดช่องว่างของความรู้ ทักษะและสมรรถนะที่เหมาะสมกับระดับชั้นและช่วงวัยของผู้เรียน ยิ่งถ้าไม่ได้รับการแก้ไขและพัฒนาอาจนำไปสู่การถดถอยหลังทางการศึกษา การแก้ปัญหาโดยศึกษาและวิเคราะห์ผู้เรียนจากมาตรฐานและตัวชี้วัดในแต่ละระดับชั้นจึงเป็นเรื่องจำเป็นที่จะช่วงส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียนแต่ละระดับชั้นให้มีความรู้ ความสามารถนำไปสู่การเรียนรู้ในระดับชั้นที่สูงขึ้น สถานศึกษาจำเป็นต้องมีมาตรการในการช่วยเหลือและแก้ไขปัญหาอย่างเป็นระบบ เริ่มจากการปรับปรุงและพัฒนาสภาพแวดล้อมของสถานศึกษาอย่างเป็นระบบ ทั้งด้านหลักสูตร ด้านการจัดการเรียนรู้ พัฒนาครูผู้สอนให้มีความรู้ ความสามารถและทักษะที่ช่วยในการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียน สร้างความร่วมมือระหว่างภาคีเครือข่ายในการวางแผนแก้ไขปัญหาและพัฒนาผู้เรียนอย่างเต็มประสิทธิภาพ มีระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียนเป็นรายบุคคลอย่างเข้มแข็ง และมีการวัดและประเมินผลที่เหมาะสมกับสภาพของผู้เรียนและเหมาะสมกับมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดแต่ละระดับชั้น ซึ่งการพัฒนาอย่างเป็นระบบควบคู่กับการใช้วงจรการ

บริหารงานคุณภาพในสถานศึกษาจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ มีความรู้ ทักษะและสมรรถนะเหมาะสมกับระดับชั้นและช่วงวัยของตนเอง อีกทั้งช่วยลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา ผู้เรียนมีโอกาและความเท่าเทียมทางการศึกษาอีกด้วย

บรรณานุกรม

- จิราเจต วิเศษดอนหวาย. (2565). *Learning loss คือวิกฤตที่รอผู้ใหญ่ทุกคนพลิกให้เป็นโอกาส*.
<https://www.educathai.com/knowledge/articles/617>
- นรรธพร จันทร์เฉลี่ย เสริบุตร. (2564). *มาตรการฟื้นฟูความรู้ที่ถดถอยในเด็ก (Learning Loss) โดย Starfish Education*. <https://www.starfishlabz.com/blog/579>
- ภาววรรณ ธนาเลิศมบูรณ์. (2565). *Learning Losses in Covid กับภารกิจกู้คืนการเรียนรู้แห่งศตวรรษ*.
<https://www.the101.world/learning-losses-in-covid/>
- วิชา ขันดีบุญญาบุรุษ และ ชนิดา มิตรนันท์. (2566). *ภาวะถดถอยทางการเรียนรู้หลังสถานการณ์การแพร่ระบาด COVID-19 ของผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษในโรงเรียนเรียนรวม: ปัญหาและการช่วยเหลือ*. *วารสารครุศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี*, 5(1), 83-100.
- สถาบันวิจัยเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา. (2564). *นักรักศึกษาเสนอรัฐออกนโยบาย “โรงเรียนชนะ” เยียวความเสียหายทางการศึกษาจาก COVID-19*. <https://research.eef.or.th/recovery-school-covid-19/>
- สถาบันวิจัยเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา. (2565). *Learning Loss ภาวะการณ์เรียนรู้ถดถอย*.
<https://research.eef.or.th/learning-loss-recession>.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, กระทรวงศึกษาธิการ. (ม.ป.ป.). *ถอดบทเรียนการแก้ไขภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ Learning Loss*. จาก http://academic.obec.go.th/web/images/document/1677744507_d_1.pdf
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, กระทรวงศึกษาธิการ. (2564). *วิสัยทัศน์ พันธกิจ นโยบายและจุดเน้นของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน*. <http://www.bopp.go.th/wp-content/uploads/2021/12/แจ้งเขต-นโยบายและจุดเน้น-ปี-2566.pdf>
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด. (2565). *แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2566 – 2570*. <https://web.trat-edu.go.th/wp-content/uploads/2023/06/แผนพัฒนาการศึกษา2566-2570.pdf>
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2565). *มาตรการฟื้นฟูภาวะถดถอยทางการเรียนรู้*. บริษัท เอส. พี. เค. การพิมพ์ จำกัด.

การ

บริหารสถานศึกษาปลอดภัยแบบมีส่วนร่วม: ประสบการณ์โรงเรียนวัดห้วยน้ำขาว

ธีรศักดิ์ พันธุมมาศ^{1*}

วิระพันธ์ เขียวเงิน²

นิธิกานต์ พวงดอกไม้³

รับบทความ: 6 กุมภาพันธ์ 2567 แก้ไขบทความ: 20 เมษายน 2567 ตอรับบทความ: 25 เมษายน 2567

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อนำเสนอการบริหารสถานศึกษาปลอดภัยแบบมีส่วนร่วมผ่านประสบการณ์ของโรงเรียนวัดห้วยน้ำขาว สถานศึกษาเป็นแหล่งเรียนรู้ที่มีความสำคัญและนักเรียนจะใช้เวลาส่วนใหญ่ประกอบกิจกรรมต่างๆ ในสถานศึกษา หากสภาพแวดล้อมในสถานศึกษามีความเสี่ยงจะยิ่งเพิ่มความเสี่ยงในการเกิดเหตุที่ไม่คาดคิดได้ เพื่อเป็นการป้องกันความเสี่ยงที่จะเกิดในสถานศึกษา เป็นหน้าที่ของทุกคนที่เกี่ยวข้องในการรักษาความปลอดภัย โดยมีจุดเด่นเริ่มต้นจาก 1) การทำงานด้วยใจ การเข้าใจและฟังข้อเสนอแนะจากทีมงาน 2) การวางแผนการทำงานและสร้างเป้าหมายที่ชัดเจน 3) การทำงานเป็นทีม เสริมสร้างความสามารถและประสิทธิภาพในการทำงาน 4) การมีความสุขกับการทำงาน เป็นการสร้างวัฒนธรรมการทำงานที่สร้างสรรค์ 5) สร้างเครือข่าย สร้างระบบและร่วมมือทั้งภายในและภายนอก 6) ความรู้และประสบการณ์ เสริมสร้างศักยภาพการเรียนรู้ร่วมกันที่ยืดหยุ่นและทันสมัยสู่การบริหารที่สอดคล้องต่อการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้น การดำเนินงานขั้นตอนที่ชัดเจนและครอบคลุมอย่างต่อเนื่องเป็นระบบตามแนวคิด PLODPHI MODEL ประกอบด้วย 7 ขั้นตอน ดังนี้ 1) วางแผนการดำเนินงาน 2) เรียนรู้ ศึกษาข้อมูล 3) สังเกต ฝ้าดู ความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้น 4) ลงมือปฏิบัติ แก้ไขปัญหา 5) นำเสนอผลการดำเนินงาน 6) ตรวจสอบประเมินผล และ 7) ปรับปรุงแก้ไข ตามที่โรงเรียนวัดห้วยน้ำขาวนำแนวทางเหล่านี้มาใช้ในการบริหารสถานศึกษา ปลอดภัยแบบมีส่วนร่วม ส่งผลให้นักเรียนและบุคลากรทางการศึกษา มีสุขภาพกาย สุขภาพจิต ความสุขและปลอดภัย ส่งผลโดยตรงต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ตลอดจนการสร้างควมไว้วางใจผู้เกี่ยวข้องทุกระดับและสร้างความเชื่อมั่นในการให้การศึกษาที่โรงเรียนแห่งนี้

คำสำคัญ: การบริหารแบบมีส่วนร่วม สถานศึกษาปลอดภัย โรงเรียนวัดห้วยน้ำขาว

¹ ครูผู้ช่วย โรงเรียนวัดห้วยน้ำขาว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด

* อีเมล: teerasal.sf@gmail.com

² ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดห้วยน้ำขาว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด

³ ครูผู้ช่วย โรงเรียนบ้านวังทอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 1

Participatory Safe School Management: School Experience Wat Houg Nam Khao

Teerasak Phanthumat ^{1*}
Weeraphan Khiawngoen ²
Nithikarn Phuangdokmai ³

Abstract

This article aims to present a participatory approach to school safety through the experiences of Wat Huang Nam Khao School. The school is a vital learning environment, and students spend a significant amount of time engaging in various activities on the premises. If the school environment poses risks, the likelihood of unforeseen incidents increases. To prevent such risks within the school, it is the responsibility of everyone involved to ensure safety. The strengths of this approach include 1) Working with heart: understanding and listening to suggestions from the team. 2) Planning and clear goal setting: Planning and setting clear goals for activities. 3) Teamwork: Collaborating to enhance abilities and efficiency. 4) Joy in work: Cultivating a creative working culture. 5) Networking: Building networks and collaboration both internally and externally and 6) Knowledge and Experience : Enhancing potential and continuous learning in flexible and contemporary ways to adapt to changes. The operational process follows the PLODPHI MODEL, consisting of seven steps) Plan: Plan the course of action. 2) Learn: Study and gather information. 3) Observe: Monitor and watch for potential risks. 4) Do: Take action and solve problems. 5) Present: Present the results of actions. 6) Assessment: Evaluate and assess results and 7) improvement: Improve and adjust as needed. Wat Houg Nam Khao School has successfully applied these guidelines to manage school safety collaboratively. This has resulted in physical and mental well-being for students and educational staff, contributing directly to the development of educational quality and student learning outcomes. Moreover, it has built trust at all levels and confidence in providing education at this school.

Keywords: Participatory Management, Safety Education, Wat Huang Nam Khao School

¹ Assistant Teacher, Wat Houg Nam Khao School Under the jurisdiction of Trat Primary Educational Service Area Office

* Email: Teerasak.sf@gmail.com

² Director of Wat Huang Nam Khao School, under the supervision of the Trat Primary Education Area Office

³ Assistant teacher, Ban Wang Thong School Under the jurisdiction of Sa Kaeo Primary Educational Service Area Office, Area 1

บทนำ

การดำรงชีวิตของเด็กและเยาวชนในปัจจุบันอยู่ท่ามกลางสภาพแวดล้อมทางสังคมที่เสี่ยงต่อความปลอดภัยในชีวิตและขาดการดูแลอย่างแท้จริง ดังเห็นได้จากการมีข่าวเด็กถูกทำร้ายร่างกายและจิตใจ การประสบอุบัติเหตุ การได้รับบาดเจ็บและเสียชีวิต โดยบ่อยครั้งพบว่า เหตุการณ์ดังกล่าวเกิดขึ้นในรั้วสถานศึกษา ซึ่งที่จริงแล้วสถานศึกษาควรที่จะเป็นสถานที่ให้เด็กและนักเรียนอยู่อย่างมีความสุขและได้รับการคุ้มครองดูแลความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน (พร้อมพิไล บัวสุวรรณ, 2551: 1) แม้ว่า พรบ.การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 6 ระบุว่า การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรมมีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข (มนตรี พิกมมงคล, 2564: 83) การที่นักเรียนจะมีคุณลักษณะดังกล่าวได้ จำเป็นต้องมีการใช้ชีวิตอย่างปลอดภัย จาก พรบ.คุ้มครองเด็ก พ.ศ.2546 ระบุว่า สถานศึกษาต้องจัดให้มีระบบงานและกิจกรรมในการแนะแนวให้คำปรึกษาและฝึกอบรมแก่นักเรียนและผู้ปกครอง เพื่อส่งเสริมความประพฤติที่เหมาะสม มีความรับผิดชอบต่อสังคม และจัดการความปลอดภัยแก่นักเรียน (กระทรวงการพัฒนาศังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2548)) เนื่องจากนักเรียนต้องใช้เวลาส่วนใหญ่ในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ภายในสถานศึกษาประกอบกับเด็กและนักเรียนอยู่ในวัยกำลังซุกซน คึกคะนอง หากสภาพแวดล้อมของสถานศึกษาไม่มีความปลอดภัย จะยิ่งเป็นการเพิ่มความเสี่ยงในการเกิดอุบัติเหตุที่ไม่คาดคิดได้ จากสถิติของกรมควบคุมโรค ในช่วงเดือนพฤษภาคม-ตุลาคม ปี 2563-2565 เปิดเผยข้อมูลสถิติการเกิดอุบัติเหตุทางถนนที่เกิดขึ้นกับรถรับส่งนักเรียน เกิดอุบัติเหตุทั้งสิ้น 27 ครั้ง บาดเจ็บและต้องเข้ารับรักษาตัวในโรงพยาบาล 485 ราย เสียชีวิต 2 ราย (กรมควบคุมโรค, 2566) เหตุการณ์ความสูญเสียที่เกิดขึ้นกับนักเรียน ในมุมมองของคนทั่วไปสะท้อนถึงการขาดการบริหารความปลอดภัย เป็นเรื่องที่สถานศึกษาควรให้ความสำคัญตระหนักและเข้มงวดจริงจัง เพื่อไม่ให้เหตุการณ์เกิดขึ้นซ้ำอีก กระทรวงศึกษาธิการตระหนักถึงความสำคัญ จึงได้มีวาระเร่งด่วน (Quick Win) เกี่ยวกับความปลอดภัย โดยจัดให้มีรูปแบบวิธีการ กระบวนการในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน เพื่อให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีคุณภาพ มีความสุข และได้รับการปกป้องคุ้มครองความปลอดภัยทั้งด้านร่างกายและจิตใจ รวมถึงการสร้างทักษะให้นักเรียนมีความสามารถในการดูแลตนเองจากภัยอันตรายต่าง ๆ ท่ามกลางสภาพแวดล้อมทางสังคมยุคปัจจุบัน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2564)

ความปลอดภัยในสถานศึกษาจึงเป็นปัจจัยที่สำคัญ เพราะนอกจากจะส่งผลให้นักเรียนเรียนรู้อย่างมีความสุขและปลอดภัย ยังมีผลโดยตรงต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ตลอดจนการสร้างควมไว้วางใจและความเชื่อมั่นของผู้ปกครอง ดังนั้น การบริหารแบบมีส่วนร่วมถือเป็นวิธีที่สามารถตอบสนองต่อสภาพปัญหาดังกล่าวได้อย่างมีประสิทธิภาพ การเปิดโอกาสให้ผู้เกี่ยวข้องมีส่วนร่วม จะช่วยให้สถานศึกษาเข้าสู่กระบวนการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและเข้มแข็ง บทความนี้นำเสนอแนวทางการบริหารสถานศึกษาปลอดภัยแบบมีส่วนร่วม โดยให้ตัวอย่างจากประสบการณ์ของโรงเรียนวัดหัวน้ำขาว สำนักงานเขตพื้นที่การประถมศึกษาจังหวัดตราด เพื่อให้ได้แนวทางและประสบความสำเร็จในการพัฒนา

สถานศึกษาปลอดภัยและมีคุณภาพ

การบริหารแบบมีส่วนร่วม

การบริหารแบบมีส่วนร่วม นับว่ามีความสำคัญอย่างยิ่งในการบริหารงานด้านต่าง ๆ เพราะการบริหารที่ใช้วิธีการแบบเปิดโอกาสให้บุคคลหรือผู้เกี่ยวข้องได้มีส่วนร่วมในการวางแผนช่วยเสนอแนะข้อคิดเห็นเพื่อประกอบการตัดสินใจภายใต้เป้าหมายที่กำหนด ดังเช่นคำกล่าวของ ศุภลักษณ์ ปะโปตินันท์ (2566) ระบุว่าเป็นการตัดสินใจของบุคคลเพื่อเข้าไปเกี่ยวข้องกับกิจกรรมต่าง ๆ ขององค์กร โดยปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจของบุคคล ได้แก่ การอยู่ในบริบทการทำงานที่มีความสัมพันธ์อันดีต่อกันในองค์กร มีการปฏิบัติต่อกันอย่างเท่าเทียมเป็นประชาธิปไตย การได้รับการยอมรับและความไว้วางใจจากผู้บริหารและเพื่อนร่วมงานที่มีความสัมพันธ์อันดีต่อกัน มีการติดต่อประสานงานแลกเปลี่ยนข้อมูลกันอย่างเปิดเผย ตลอดจนเป้าหมายองค์กรต้องสนองตอบความต้องการพื้นฐานของบุคคลได้ รวมถึงเป็นการบริหารรูปแบบหนึ่งโดยการเปิดโอกาสให้ผู้ปฏิบัติงานทุกระดับเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผน การตัดสินใจ การแก้ปัญหา การทำงานร่วมกันเป็นทีม และมีอิสระในการทำงาน โดยใช้ความคิดสร้างสรรค์และความเชี่ยวชาญในการปฏิบัติงานเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์หรือแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ร่วมติดตามประเมินผลภายใต้พื้นฐานของความเป็นประชาธิปไตยที่จะเป็นที่ยอมรับ ลดความขัดแย้งและสร้างผลประโยชน์ร่วมกันให้บรรลุเป้าหมายสูงสุด (วรรณภา ไฉยเย็น, 2564 :1110)

สรุปได้ว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วม เป็นกระบวนการที่เน้นการร่วมมือและการมีส่วนร่วมของบุคคลได้มีส่วนร่วมในการวางแผน ช่วยเสนอแนะ ประกอบการตัดสินใจตามเป้าหมายที่กำหนด ได้รับการยอมรับและความไว้วางใจจากผู้บริหารและเพื่อนร่วมงาน เพื่อส่งเสริมสภาพแวดล้อมที่กระตุ้นการทำงานเป็นทีมสร้างความเชื่อมั่น สร้างความสุขในการทำงาน และสร้างเครือข่ายทำให้เกิดผลลัพธ์ที่ดีมากขึ้น เนื่องจากมีการแบ่งปันความรู้และประสบการณ์จากทุกฝ่ายที่มีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาต่อไป

กระบวนการที่ทำให้เกิดการบริหารแบบมีส่วนร่วม

การบริหารแบบมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการที่ส่งเสริมความร่วมมือในการบริหารงานในสถานศึกษา โดยมีลักษณะเด่นที่เน้นทั้งการทำงานด้วยใจ การวางแผนการทำงาน การทำงานเป็นทีม การสร้างความสุขในการทำงาน การสร้างเครือข่าย ความรู้และประสบการณ์ มีรายละเอียดดังนี้

การทำงานด้วยใจ (Heart) คือ การทำงานหรือการปฏิบัติต่าง ๆ โดยให้ความสำคัญกับความรู้สึกของตนเองและความรู้สึกของบุคลากรในสถานศึกษา เน้นไปที่ความเข้าใจ ความใส่ใจ และความห่วงใยต่อบุคลากรตามบริบทการบริหารแบบมีส่วนร่วมที่ต้องการสร้างสภาพแวดล้อมทำงานที่ดีและเต็มไปด้วยความเข้าใจและความร่วมมือในการดำเนินการที่มีประสิทธิภาพ

การวางแผนการทำงาน (Head) คือ กระบวนการที่สำคัญในการกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจนและ การวางแผนเป็นขั้นตอน เพื่อให้ผู้ร่วมงานทราบถึงทิศทางและวัตถุประสงค์ การเข้าใจและร่วมมือกัน ในการปฏิบัติตามแผนอย่างมีประสิทธิภาพ

การทำงานเป็นทีม (Hand) คือ การสร้างทีมที่มีประสิทธิภาพและความสามารถในการทำงานร่วมกัน เป็นส่วนสำคัญของการบริหารแบบมีส่วนร่วม การบริหารต้องสร้างบรรยากาศที่กระตุ้นการทำงานเป็นทีมและ สนับสนุนการแบ่งปันความรู้และประสบการณ์ระหว่างกัน

การมีความสุขกับการทำงาน (Health) คือ การสร้างบรรยากาศในการทำงานที่ทำให้บุคลากร มีความสุขและพึงพอใจ ส่งผลให้เกิดผลประโยชน์ต่อความสุขทั้งทางกายและจิตใจของบุคลากร โดยการสร้าง วัฒนธรรมการทำงานที่สร้างสรรค์ ไม่ได้เน้นเพียงแต่ให้ความสำคัญกับผลลัพธ์ และประสิทธิภาพ ในการทำงานเท่านั้น

การสร้างเครือข่าย (Networks) คือ กระบวนการที่สถานศึกษาดำเนินการเพื่อสร้างระบบและความ ร่วมมือทั้งภายในและภายนอก เพื่อปรับปรุงและเสริมสร้างในแต่ละด้านที่มีความจำเป็น โดยเน้นการทำงาน ร่วมกับผู้เกี่ยวข้อง ดังนั้นการสร้างเครือข่ายด้านความปลอดภัยมีหลายด้านที่ควรให้ความสำคัญกับการสร้าง เครือข่ายภายในการสร้างเครือข่ายภายนอก การสร้างเครือข่ายที่มีความรับผิดชอบร่วมกัน เพื่อแลกเปลี่ยน ข้อมูลและประสบการณ์ การเข้าร่วมกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับการแบ่งปันแลกเปลี่ยนข้อมูลและประสบการณ์ต่าง ๆ

ความรู้และประสบการณ์ (Knowledge and Experience) คือ การสนับสนุนการแบ่งปันความรู้ ประสบการณ์ภายในสถานศึกษาและกลุ่มที่เกี่ยวข้อง เพื่อเสริมสร้างศักยภาพการเรียนรู้ร่วมกัน ช่วยสร้างสถานศึกษาที่มีความยืดหยุ่นและทันสมัย ทำให้บุคลากรและผู้เกี่ยวข้องรู้สึกถูกเอาใจใส่และ มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ทำให้เกิดผลการทำงานที่ดีและความพึงพอใจจากนักเรียน บุคลากร ในสถานศึกษาและผู้เกี่ยวข้อง

สรุปได้ว่า กระบวนการการบริหารแบบมีส่วนร่วม เปรียบเสมือน บันไดสู่ความสำเร็จ เริ่มต้นจาก 1) การทำงานด้วยใจ การเข้าใจและฟังข้อเสนอแนะจากทีมงาน 2) การวางแผนการทำงานและสร้างเป้าหมายที่ ชัดเจน 3) การทำงานเป็นทีม เพื่อเสริมสร้างความสามารถและประสิทธิภาพในการทำงาน 4) การมีความสุข กับการทำงาน เป็นการสร้างวัฒนธรรมการทำงานที่สร้างสรรค์ 5) สร้างเครือข่าย สร้างระบบและร่วมมือทั้ง ภายในและภายนอก 6) ความรู้และประสบการณ์ เพื่อเสริมสร้างศักยภาพและการเรียนรู้ร่วมกันที่ยืดหยุ่นและ ทันสมัย จะก่อให้เกิดการบริหารแบบมีส่วนร่วมในสถานศึกษา ข้อความที่กล่าวมาข้างต้น สามารถสรุปได้ดัง ภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กระบวนการการบริหารแบบมีส่วนร่วม 4HNK

ที่มา: พัฒนาและสังเคราะห์โดยคณะผู้เขียน

สถานศึกษาปลอดภัย คืออะไร

สถานศึกษาถือว่าเป็นศูนย์กลางที่มีบทบาทเสมือนเป็นบ้านหลังที่สองสำหรับนักเรียน โดยนักเรียนจะใช้เวลาส่วนใหญ่ประกอบกิจกรรมต่างๆ ในสถานศึกษา ประกอบกับเด็กและนักเรียนอยู่ในวัย ชุกชอน คึกคะนอง หากสภาพแวดล้อมในสถานศึกษามีความเสี่ยง ก็จะทำให้เพิ่มความเสี่ยงในการเกิดอุบัติเหตุที่ไม่ คาดคิดได้ เพื่อเป็นการป้องกันอุบัติเหตุที่มักเกิดในสถานศึกษา เป็นหน้าที่ของทุกคนที่เกี่ยวข้องในการรักษา ความปลอดภัย ดังคำกล่าวของกฤษฎา ศรีสุชาติ (2559) ระบุว่า ความปลอดภัยในสถานศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญ ที่มีผลต่อการเรียนรู้และพัฒนาของนักเรียน การดำเนินงานเพื่อความปลอดภัยในสถานศึกษาต้องครอบคลุม มาตรการต่าง ๆ ที่เน้นการป้องกันและจัดการกับความเสี่ยง การสร้างความปลอดภัยให้แก่นักเรียนและการ ปกป้องคุ้มครองนักเรียนจากภัยอันตรายต่างๆ เป็นเรื่องที่มีความสำคัญอย่างมาก เพื่อให้สามารถดำเนินชีวิต และการเรียนรู้ได้อย่างมีความปลอดภัยและสมบูรณ์ การดำเนินการเพื่อปกป้องความปลอดภัยนี้จำเป็นต้องใช้ หลายมิติและมีการครอบคลุมทั้งด้านการป้องกันและการแก้ไขปัญหา ส่วนศุภร ณะภาณู (2564) กล่าวอีกว่า เป็นการป้องกัน หลีกเลี่ยงอันตรายที่เกิดขึ้นได้ทุกขณะตั้งแต่เด็กปฐมวัย นักเรียนและบุคลากรที่เข้ามาภายใน และออกจากสถานศึกษา ซึ่งมีความคล้ายกับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2566) ในการ ประชุมโดยมีใจความว่า ความปลอดภัยในสถานศึกษาจะต้องคำนึงถึงสวัสดิภาพของนักเรียนตั้งแต่เดินทางเข้า สู่ประตูรั้วโรงเรียนจนออกจากโรงเรียนถึงบ้าน กล่าวคือ ในการเดินทางมาเรียนของนักเรียนจะต้องมีการดูแล โดยมีการจัดครูเวรดูแลหน้าประตูโรงเรียนช่วงเช้าและเย็น มีการควบคุมดูแลการใช้รถโรงเรียนที่ปลอดภัย รวมถึงการใช้รถบนท้องถนนและพาหนะในการมาเรียนของนักเรียน โดยจัดบริเวณที่จอดรถให้มีความ ปลอดภัยต่อนักเรียน กำหนดพื้นที่จอดรถและจุดรับ-ส่งนักเรียนให้มีความปลอดภัย และจัดครูดูแลทางข้ามม้า ลายหน้าโรงเรียน ส่วนในด้านการจัดสภาพแวดล้อมให้นักเรียนปลอดภัย ต้องมีการเข้มงวดกวดขัน ให้สถานศึกษาเป็นพื้นที่ “ปลอดภัยยาเสพติด/สารเสพติดทุกชนิด” รวมถึงสมุนไพรควบคุม (กัญชา) และปลอด อาวุธทุกชนิด ในขณะที่ประตูโรงเรียน รั้วโรงเรียน ต้องมีความแข็งแรงไม่ชำรุด มีการสำรวจและซ่อมบำรุง

ระบบป้องกัน ระบบแจ้งเตือน ระบบอาณัติสัญญาณเตือนภัยให้สามารถพร้อมใช้งาน พร้อมทั้งขจัดมุมอับและจุดเสี่ยงที่เป็นอันตรายต่อนักเรียน

สรุปได้ว่า สถานศึกษาปลอดภัย คือ สถานศึกษาที่มีการดำเนินการตามมาตรการเพื่อความปลอดภัยของนักเรียนและบุคลากร การวางแผนและดำเนินการป้องกันความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้นที่ส่งผลกระทบต่อทั้งด้าน การศึกษาและสุขภาพ นอกจากนี้ยังส่งเสริมการปลูกฝังจิตสำนึกให้นักเรียนและบุคลากรภาคปฏิบัติและทฤษฎี ในการป้องกันและการแก้ไขปัญหาของตนเองและผู้อื่น ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อให้สถานศึกษาเป็นสถานศึกษา ปลอดภัยและสร้างความมั่นใจให้กับนักเรียนและผู้เกี่ยวข้อง

ความเสี่ยงจากความไม่ปลอดภัยในสถานศึกษา

ความเสี่ยงในสถานศึกษาเป็นประเด็นที่มีความสำคัญและมีผลกระทบทั้งในด้านการศึกษาและสุขภาพ ของนักเรียน ครู ผู้บริหารและบุคลากรทางการศึกษา การเผชิญกับความเสี่ยง อาจมีผลกระทบทั้งทางกายภาพ และจิตใจของผู้เกี่ยวข้อง ดังนั้น ความเสี่ยงจากความไม่ปลอดภัยในสถานศึกษานั้นสามารถพิจารณาได้จาก มุมมองต่าง ๆ สถานศึกษามีแนวทางการดำเนินงานความปลอดภัยในสถานศึกษา ขอขยายความปลอดภัยของ สถานศึกษา 4 กลุ่มภัย ประกอบด้วย 1) ภัยที่เกิดจากการใช้ความรุนแรงของมนุษย์ (Violence) 2) ภัยที่เกิด จากอุบัติเหตุ (Accident) 3) ภัยที่เกิดจากการถูกละเมิดสิทธิ (Right) 4) ภัยที่เกิดจากผลกระทบทางสุขภาพ ะทางกายและจิตใจ (Unhealthiness) มีรายละเอียดดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2566)

1) ภัยที่เกิดจากการใช้ความรุนแรงของมนุษย์ เรียกอีกอย่างว่า "ภัยรุนแรง" หรือ "การละเมิดสิทธิ มนุษยชน" ซึ่งประกอบด้วยหลายประการดังนี้ *การลวงละเมิดทางเพศ* เป็นการกระทำทางเพศที่เป็นการละเมิด สิทธิและความปลอดภัยของบุคคล โดยทั่วไปแล้วนิยมพบในรูปแบบของการข่มขืนหรือการล่วงละเมิดทางเพศ ที่ไม่ได้รับความยินยอม *การทะเลาะวิวาท* เป็นการขัดแย้งและการทะเลาะวิวาทที่อาจเป็นการใช้ความรุนแรง ทางคำพูดหรือทำที่ต่อกัน การกลั่นแกล้งรังแก เป็นการแพร่กระจายข้อมูลเท็จเพื่อก่อให้เกิดความขัดแย้งและ วุ่นวายในสังคม *การชุมนุมประท้วงและการจลาจล* เป็นการรวมตัวกันเพื่อประท้วงหรือแสดงออกในบริเวณ พื้นที่สาธารณะ โดยบางครั้งอาจพาไปสู่การจลาจลและความไม่สงบ *การก่อวินาศกรรม* เป็นการใช้อำนาจทางทหารในลักษณะที่ไม่เหมาะสมหรือทำลายสิทธิและความเสรีของบุคคล *การระเบิด* เป็นการใช่วิธีระเบิดหรือการใช้วัตถุระเบิดเพื่อก่อให้เกิดความเสียหาย *สารเคมีและวัตถุอันตราย* เป็นการใช้อาวุธหรือ วัตถุที่อาจเป็นอันตรายเพื่อทำลายหรือทำให้เกิดอันตรายต่อบุคคลหรือสิ่งแวดล้อม *การล่อลวง ลักพาตัว* การ ใช้เทคนิคล่อลวงหรือการลักพาตัวเพื่อทำให้บุคคลเข้าสู่สถานการณ์ที่ไม่ปลอดภัย ทุกภัยที่เกิดจากการใช้ความ รุนแรงของมนุษย์เป็นภัยต่อชีวิต ร่างกาย จิตใจ และสิทธิมนุษยชน และมีผลกระทบทั้งต่อบุคคลและสังคม การ ป้องกันและแก้ไขภัยรุนแรงเป็นสิ่งสำคัญในการสร้างสังคมที่มีความสงบและยั่งยืน

2) ภัยที่เกิดจากอุบัติเหตุ คือ ความเสี่ยงที่เกี่ยวกับอุบัติเหตุอันมีหลายประการ แต่ละประการ มีลักษณะและการป้องกันที่แตกต่างกันไปดังนี้ *ภัยธรรมชาติ* เป็นอุบัติเหตุที่เกิดจากภัยธรรมชาติ เช่น

แผ่นดินไหว น้ำท่วม ไฟป่า หรือภูเขาไฟ สามารถก่อให้เกิดความเสียหายได้ทั้งทรัพย์สินและชีวิตคน *ภัยจากอาคารเรียน* สิ่งก่อสร้างเป็นอุบัติเหตุที่เกิดจากสิ่งก่อสร้าง เช่น การพังทลายของอาคาร การล้มลงของสิ่งก่อสร้าง หรือการรั่วซึมของสารเคมีในอาคาร *ภัยจากยานพาหนะ* เป็นอุบัติเหตุที่เกิดจากการใช้ยานพาหนะ เช่น การชนกันรถยนต์ และการเสียหลัก *ภัยจากกิจกรรม* เป็นอุบัติเหตุที่เกิดจากกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การเล่นปืนปาย กิจกรรมค่ายผจญภัย หรือกิจกรรมกีฬา และภัยจากเครื่องมือ อุปกรณ์ เป็นอุบัติเหตุที่เกิดจากการใช้เครื่องมือหรืออุปกรณ์ เช่น การตกจากที่สูง การใช้เครื่องจักร หรือการใช้สารเคมีโดยไม่ถูกต้อง ในการป้องกันความเสี่ยงที่เกี่ยวข้องกับอุบัติเหตุ เราควรมีมาตรการป้องกันที่เหมาะสมในแต่ละสถานการณ์ เช่น การให้ความรู้และการฝึกฝน การติดตั้งระบบป้องกัน และการใช้อุปกรณ์ป้องกันที่เหมาะสมเพื่อลดความเสี่ยงและลดความเสียหายที่เกิดขึ้น

3) ภัยที่เกิดจากการถูกละเมิดสิทธิ์ (Right) คือความเสี่ยงเกิดจากการถูกละเมิดสิทธิ์ต่าง ๆ มีลักษณะแตกต่างกันไปตามลักษณะของการละเมิดดังนี้ *การถูกปล่อยปละ ละเลย ทอดทิ้ง* การไม่ได้รับความสนใจหรือการทำลายจากบุคคลหรือสังคม ซึ่งสามารถทำให้ผู้ถูกละเมิดรู้สึกถูกทอดทิ้งหรือไม่ได้รับความเคารพ และคุ้มครองตามสิทธิ์ของตน *การคุกคามทางเพศ* การทำให้บุคคลรู้สึกไม่ปลอดภัยหรือไม่ได้รับความเคารพในบริบททางเพศ ซึ่งอาจประกอบด้วยการก่อกวนทางเพศ การล่วงละเมิดสิทธิ์ทางเพศ หรือการใช้ความเหยียดหยามทางเพศ *การไม่ได้รับความเป็นธรรมจากสังคม* การไม่ได้รับความเป็นธรรมหรือความเสมอภาคในสังคม เช่น การถูกละเมิดในเชิงวัฒนธรรม และการถูกละเมิดทางสังคม ความเสี่ยงจากการละเมิดสิทธิ์เหล่านี้สามารถก่อให้เกิดผลกระทบทาง สุขภาพจิตและคุณภาพชีวิตของบุคคลที่ถูกละเมิดได้ และบางครั้งอาจต้องใช้อกฎหมายหรือมาตรการอื่น ๆ เพื่อป้องกันและระงับการละเมิดนี้ในสังคม

4) ภัยที่เกิดจากผลกระทบทางสุขภาพทางกายและจิตใจ (Unhealthiness) ความเสี่ยงที่เกี่ยวข้องผลกระทบทางสุขภาพทางกายและจิตใจนั้นมีหลายประการ แต่ละประการมีลักษณะที่แตกต่างกันไปดังนี้ *ภาวะจิตเวช* เป็นสภาวะทางจิตที่ไม่ดี ซึ่งอาจประกอบด้วยอาการซึมเศร้า ความวิตกกังวล ปัญหาจิตใจและอารมณ์อื่นๆ ที่สามารถทำให้ผู้ถูกรบกวนทางสุขภาพทางจิตรู้สึกไม่สบายหรือไม่มีความสุข *ติดเกม* การเล่นเกมหรือกิจกรรมบางอย่างที่ทำให้ผู้เล่นมีความต้องการหรือผู้เล่นไม่สามารถควบคุมการเล่นได้อย่างเหมาะสม ส่งผลกระทบต่อสุขภาพทางจิต *ยาเสพติด* การใช้ยาเสพติดที่สามารถทำให้เกิดผลกระทบต่อสุขภาพทางจิตและทางกาย มีความเสี่ยงสูงต่อการเกิดปัญหาสุขภาพทั้งในระยะสั้นและระยะยาว *โรคระบาดในมนุษย์* การระบาดของโรคที่สามารถติดต่อได้ในมนุษย์ เช่น โรคติดต่อทางอาหาร ไข้หวัด, หรือโรคติดต่อทางเพศ *ภัยไซเบอร์* การก่อให้เกิดความเสี่ยงหรือผลกระทบทางสุขภาพจากกิจกรรมทางไซเบอร์ เช่น การโจมตีไซเบอร์ การละเมิดความเป็นส่วนตัวออนไลน์ หรือการนำข้อมูลไปใช้อย่างไม่เหมาะสม *การพนัน* การมีพฤติกรรมการเล่นที่มีผลกระทบต่อสุขภาพทางจิตและทางสังคม เช่น การเสพติดการพนัน การสูญเสียทรัพย์สิน และปัญหาทางครอบครัว *มลภาวะเป็นพิษ* การปล่อยสารเคมีหรือมลภาวะในสภาพแวดล้อมที่สามารถทำให้เกิดผลกระทบต่อสุขภาพ ได้แก่ มลภาวะอากาศ น้ำ และดิน *โรคระบาดในสัตว์* การระบาดของโรคที่สัตว์สามารถถ่ายทอดได้

ไปยังมนุษย์ เช่น ไข้หวัด H5N1 หรือไวรัสโคโรนา และภาวะทุพโภชนาการ สภาพที่ผู้คนไม่ได้รับโภชนาการที่เพียงพอ เป็นไปได้ทั้งการบริโภคอาหารมากเกินไปหรือน้อยเกินไป ทำให้เกิดผลกระทบทางสุขภาพทางกายและจิตใจ ความเสี่ยงที่เกี่ยวข้องกับผลกระทบทางสุขภาพทั้งทางกายและจิตใจมีความสำคัญมาก และสามารถส่งผลกระทบต่อทั้งสุขภาพกายและสุขภาพจิตของบุคคลด้วย (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2566)

สรุปได้ว่า ความเสี่ยงในสถานศึกษาดังกล่าวที่ทำให้เกิดผลกระทบทั้งในด้านการศึกษาและสุขภาพของนักเรียนและบุคลากร โดยการเผชิญหน้ากับความเครียดเหล่านี้ มีผลกระทบต่อการศึกษาด้านคุณภาพของการเรียนรู้จากความเสี่ยงที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยต่าง ๆ เช่น สภาพแวดล้อมการเรียนรู้ การเสี่ยงต่อความปลอดภัย หรือปัญหาทางสังคม ส่งผลให้นักเรียนไม่สามารถการเรียนรู้ได้อย่างเต็มที่และการสูญเสียเวลาเรียน ส่วนผลกระทบทางสุขภาพกายภาพ สภาพแวดล้อมที่ไม่ปลอดภัยหรือมีความเสี่ยงอาจส่งผลกระทบต่อสุขภาพ และผลกระทบต่อจิตใจ ทำให้ความกังวล ความเครียดหรือภาวะซึมเศร้าของนักเรียนและบุคลากร เหล่านี้จำเป็นต้องมีแนวทางจัดการความเสี่ยง เพื่อลดความเสี่ยงที่เป็นไปได้และเตรียมความพร้อมในกรณีที่เกิดเหตุการณ์ที่ไม่คาดคิด ด้วยการทำงานร่วมกันระหว่างนักเรียน บุคลากร และผู้เกี่ยวข้อง สามารถช่วยลดความเสี่ยงและสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่ปลอดภัยและสมบูรณ์ทั้งทางกายภาพและจิตใจ

มาตรการสถานศึกษาปลอดภัยเพื่อลดความเสี่ยง

มาตรการสถานศึกษาปลอดภัย มุ่งเน้นให้เกิดความปลอดภัยต่อนักเรียนและบุคลากรทางการศึกษาอย่างยั่งยืน โดยเน้นมาตรการ 3 ป ประกอบด้วย ป้องกัน ปลูกฝัง ปราบปราม มีรายละเอียดดังนี้

1. การป้องกัน การดำเนินการเพื่อไม่ให้เกิดปัญหา อุบัติเหตุ หรือความไม่ปลอดภัยต่อนักเรียน ครู ผู้บริหารและบุคลากรทางการศึกษา โดยการสร้างมาตรการป้องกันจากปัจจัยเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นทั้งในและนอกสถานศึกษา ประกอบด้วย 1) การประเมินปัจจัยเสี่ยงของสถานศึกษา 2) การกำหนดพื้นที่ความปลอดภัย 3) การจัดทำแผนความปลอดภัยสถานศึกษา 4) การจัดสภาพแวดล้อมและบรรยากาศของสถานศึกษา 5) การจัดโครงสร้างบริหารจัดการความปลอดภัยสถานศึกษา 6) การจัดโครงสร้างข้อมูลสารสนเทศความปลอดภัยสถานศึกษา 7) การสร้างการมีส่วนร่วมของสถานศึกษาและภาคีเครือข่าย 8) การจัดระบบช่องทางการสื่อสารด้านความปลอดภัยสถานศึกษา 9) การจัดระบบคัดกรองและดูแลช่วยเหลือนักเรียน และ 10) การประเมินนักเรียนรายบุคคล ด้านร่างกาย จิตใจ สังคม สติปัญญา และความต้องการช่วยเหลือ

2. การปลูกฝัง การดำเนินการเกี่ยวกับการเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจ จิตสำนึกและเจตคติที่ดีและการสร้างเสริมประสบการณ์เพื่อให้เกิดทักษะในการป้องกันภัยให้แก่ นักเรียน ครู และบุคลากรทางการศึกษา ประกอบด้วย 1) การสร้างจิตสำนึก ความตระหนัก การรับรู้ และความเข้าใจด้านความปลอดภัยให้กับตนเองและผู้อื่น 2) การจัดกิจกรรมสร้างความรู้ความเข้าใจ และพัฒนาองค์ความรู้เกี่ยวกับความปลอดภัยให้แก่

นักเรียน ครู บุคลากรทางการศึกษา และผู้ปกครอง 3) การจัดกิจกรรมเสริมสร้างทักษะ ประสบการณ์ และสมรรถนะด้านความปลอดภัยให้แก่นักเรียน

3. การปราบปราม หมายถึง การดำเนินการจัดการแก้ไขปัญหา การช่วยเหลือ เยียวยา พิณฟู และดำเนินการตามขั้นตอนของกฎหมาย ประกอบด้วย 1) การจัดการแก้ไขปัญหาความปลอดภัยในสถานศึกษา 2) การดูแลช่วยเหลือ เยียวยา พิณฟู จิตใจบุคคลผู้ประสบเหตุความปลอดภัย และ 3) การดำเนินการตามขั้นตอนของกฎหมายที่เกี่ยวข้องมาตรการความปลอดภัยสถานศึกษา (สำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น จังหวัดนครศรีธรรมราช, 2566)

จากข้อความข้างต้น มาตรการสถานศึกษาปลอดภัยเพื่อลดความเสี่ยง เป็นขั้นตอนการดำเนินการ เริ่มต้นจากการวางแผนการดำเนินงาน ส่งเสริมความรู้ความเข้าใจทั้งทฤษฎีและปฏิบัติ สังเกตเฝ้าดูความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้น เมื่อพบความเสี่ยงลงมือปฏิบัติแก้ไขปัญหาทันที นำเสนอผลการดำเนินการ เพื่อตรวจสอบ ประเมินผล และปรับปรุงแก้ไขในการช่วยเหลือ

การดำเนินงานตามแนวทางการบริหารสถานศึกษาปลอดภัยแบบมีส่วนร่วม

การวางแผนความปลอดภัยในสถานศึกษาเป็นกระบวนการที่สำคัญเพื่อสร้างความปลอดภัยที่เหมาะสมสำหรับนักเรียนและบุคลากรในสถานศึกษา สิ่งที่เป็นพื้นฐานในการวางแผนการทำงานกระบวนการ PDCA ประกอบด้วย Plan (การวางแผน) Do (การลงมือปฏิบัติ) Check (การตรวจสอบผลการปฏิบัติงาน) และ Act (การปรับปรุงแก้ไข) เป็นวงจรการบริหารที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้อย่างหลากหลาย ทำให้การทำงานมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น เหมาะสำหรับการวางแผนด้านความปลอดภัย (โสฬส เพ็งเหมือน, 2565: 178) และอีกหนึ่งแนวทางที่สำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐานได้กำหนดให้สถานศึกษาในสังกัดยึดในการปฏิบัติตามมาตรการความปลอดภัยสถานศึกษาใช้หลัก 3 ป ได้แก่ การป้องกัน ปกป้อง และปราบปราม แนวทางดังกล่าวจะสำเร็จนั้นจำเป็นต้องอาศัยการมีส่วนร่วมในการบริหารสอดคล้องต่อการเปลี่ยนแปลงกับสิ่งที่จะเกิดขึ้น การบริหารสถานศึกษาให้ประสบความสำเร็จและมีประสิทธิภาพ จะต้องมีการดำเนินงานขั้นตอนที่ชัดเจนและครอบคลุมอย่างต่อเนื่อง (ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์, 2553; อ้างถึงใน ณชัชศ ฐิติธนภูมิ, 2566: 191-192) ดังนั้น แนวทางการบริหารสถานศึกษาปลอดภัยแบบมีส่วนร่วม จำเป็นต้องมีขั้นตอนดังนี้ 1) การวางแผนการดำเนินงาน 2) ความรู้ความเข้าใจทั้งทฤษฎีและปฏิบัติ 3) สังเกตเฝ้าดูความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้น 4) ลงมือปฏิบัติแก้ไขปัญหา 5) นำเสนอผลการดำเนินงาน 6) ตรวจสอบ ประเมินผล และ 7) ปรับปรุงแก้ไข มีรายละเอียดดังนี้

1) P: Plan ขั้นตอนการวางแผนดำเนินการด้านความปลอดภัยในโรงเรียน เริ่มต้นด้วยการแต่งตั้งคณะทำงานที่รับผิดชอบในการวางแผนและดำเนินการด้านความปลอดภัย และมอบหมายงานต่าง ๆ ให้กับนักเรียน ครู ผู้บริหาร และบุคลากรทางการศึกษา คณะทำงานจะต้องจัดทำแผนการดำเนินงานที่เน้นทางปฏิบัติและแนวทางการดำเนินงานที่เน้นการป้องกันโดยใช้หลัก 3ป ได้แก่ ป้องกัน ปกป้อง และปราบปราม

การประชาสัมพันธ์กิจกรรมเป็นส่วนสำคัญในการเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับแผนการดำเนินงานความปลอดภัยผ่านช่องทางต่าง ๆ เช่นการประชุมผู้ปกครอง, การจัดพับ, เว็บไซต์โรงเรียน, Line Group, และ Facebook เพื่อให้คนทั้งในสถานศึกษาและสังคมมีความเข้าใจและร่วมมือในการป้องกันภัย การร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง: คณะทำงานควรสร้างความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการป้องกันและจัดการภัยในสถานศึกษา

2) L: Learn การเรียนรู้และการจัดการความรู้ (Knowledge Management: KM) เป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยให้นักเรียน ครู ผู้บริหาร และบุคลากรทางการศึกษา รวมถึงผู้ที่เกี่ยวข้องเตรียมตัวในการดำเนินการความปลอดภัยสถานศึกษา โดยมีขั้นตอนการปฏิบัติการจัดการอบรมเพื่อเตรียมนักเรียน ครู ผู้บริหาร และบุคลากรทางการศึกษา ในการดำเนินการความปลอดภัยสถานศึกษาการอบรมควรเน้นทั้งทฤษฎีและปฏิบัติ เพื่อให้เด็กมีความเข้าใจทั้งหลักการและวิธีการปฏิบัติที่เกี่ยวข้อง ศึกษาแนวทางการดำเนินการที่ได้รับการแนะนำจากคู่มือความปลอดภัยสถานศึกษา เรียนรู้จากประสบการณ์และการวิเคราะห์ข้อมูลจากเหตุการณ์ความปลอดภัยที่ผ่านมา การศึกษานี้เป็นการเพิ่มขีดความสามารถในการดำเนินกิจกรรมตามแผนที่กำหนดไว้ การทำขั้นตอนเหล่านี้จะช่วยให้คณะครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้องมีความพร้อมและเข้าใจทั้งทฤษฎีและปฏิบัติในการดำเนินการความปลอดภัยสถานศึกษา การเรียนรู้นี้เกี่ยวข้องกับการจัดการความรู้ (Knowledge Management) ที่เน้นการสะสมและการนำไปใช้ในการปฏิบัติจริง เพื่อให้มีการเรียนรู้และปรับปรุงตามประสบการณ์ที่ต่างกันไปในสถานศึกษา

3) O: Observe เป็นขั้นตอนที่สำคัญในการจัดการความปลอดภัยในโรงเรียน ซึ่งเน้นการสังเกตและวิเคราะห์สถานการณ์ที่เกิดขึ้นในโรงเรียนอย่างใส่ใจและมีระเบียบวิธี โดยการแบ่งคณะทำงานเป็นทีมมีจุดมุ่งหมายเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการความปลอดภัย แต่ละทีมมีความรับผิดชอบที่ชัดเจนในการเฝ้าดูและจัดการกับประเภทของความเสี่ยงที่ได้รับมอบหมาย แต่ละทีมต้องเฝ้าสังเกตภัยที่เป็นไปได้ทั้ง 4 กลุ่มภัยที่อาจเกิดขึ้นในสถานศึกษา การสังเกตควรมีการระบุและบันทึกข้อมูลที่เป็นประโยชน์เพื่อนำไปใช้ในการวิเคราะห์ การประเมินความเสี่ยงเป็นขั้นตอนที่สำคัญ เพื่อให้เข้าใจถึงระดับความเสี่ยงที่เป็นไปได้จากทุกกลุ่มภัย การวิเคราะห์ความเสี่ยงทั้งปัจจุบันและอนาคต เพื่อกำหนดแนวทางในการจัดการและลดความเสี่ยงหาแนวทางในการแก้ไขหลังจากการวิเคราะห์ความเสี่ยงแล้ว จะต้องกำหนดแนวทางในการแก้ไขปัญหาหรือลดความเสี่ยง นำแนวทางที่ได้ไปใช้ในการจัดการความเสี่ยงที่เกิดขึ้น เพื่อลดผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นในโรงเรียน การดำเนินการตามขั้นตอนสังเกต เฝ้าระวังนี้ช่วยให้โรงเรียนมีการเตรียมความพร้อมและสามารถรับมือกับสถานการณ์ที่ฉุกเฉินหรือความเสี่ยงได้ดียิ่งขึ้น การทำในลักษณะนี้จะช่วยให้มีการจัดการความเสี่ยงที่มีประสิทธิภาพและอยู่ภายใต้การควบคุม

4) D: do เป็นขั้นตอนที่ทีมงานในแต่ละทีมได้ลงมือปฏิบัติอย่างเต็มที่ในกระบวนการแก้ไขปัญหาและการจัดการความเสี่ยงที่พบเจอในโรงเรียนตามหลัก 3 ป ประกอบด้วย การป้องกัน การปลุกฝัง และการปราบปราม เพื่อสร้างความมั่นใจและความเชื่อมั่นให้แก่ นักเรียน ครู ผู้บริหารและบุคลากรทางการศึกษา

รวมทั้งผู้ปกครองและประชาชนทั่วไป เพื่อให้ทุกคนสามารถเข้าถึงการเรียนรู้อย่างมีคุณภาพและเกิดความปลอดภัยในโรงเรียน

5) P: presentation เป็นขั้นตอนที่สำคัญในการจัดการโครงการหรืองานที่ดำเนินไปตามแผนที่กำหนดไว้ มีลำดับการดำเนินงาน โดยคณะกรรมการจะทำการดำเนินการตามแผนที่กำหนดไว้ โดยให้ความสำคัญกับการเสร็จสิ้นงานตามระยะเวลาที่กำหนดในแผนการทำงาน มีการนำเสนอผลการปฏิบัติงาน เมื่อกิจกรรมทั้งหมดเสร็จสิ้นตามที่วางไว้ในแผน คณะทำงานจะทำการนำเสนอผลการปฏิบัติงานต่อผู้บริหารและผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ซึ่งข้อมูลและรายละเอียดในการนำเสนอ คณะทำงานจะนำเสนอข้อมูลและรายละเอียดที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงาน ซึ่งรวมถึงผลการปฏิบัติงานที่ได้รับ ปัญหาที่เกิดขึ้น และแนวทางการแก้ไข เพื่อให้ผู้บริหารและผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย นำเสนอจะเป็นโอกาสในการสื่อสารกับผู้บริหารและผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย เพื่อให้เข้าใจถึงผลการดำเนินงานและสามารถตัดสินใจหรือให้คำแนะนำต่อไป กล่าวคือ การนำเสนอผลการดำเนินงานเป็นขั้นตอนที่สำคัญในการวางแผน ซึ่งช่วยให้ทีมงานและผู้บริหารทราบถึงความก้าวหน้าของงานและสามารถปรับปรุงหรือปรับแผนการทำงานต่อไปได้ตามความเหมาะสม

6) A: assessment การประเมินผลและการตรวจสอบความสำเร็จในการดำเนินงานเป็นกระบวนการที่กำหนด โดยที่ผู้บริหารและกรรมการตรวจสอบมีบทบาทสำคัญในการดำเนินงานมีขั้นตอนหลัก ดังนี้ 1) การตรวจสอบตรวจสอบข้อมูลและกระบวนการต่างๆ เพื่อประเมินว่าการดำเนินงานเป็นไปตามนโยบาย มาตรฐาน และกฎระเบียบ 2) การติดตามเกี่ยวข้องกับการสังเกตการณ์และระบบต่างๆ เพื่อตรวจสอบว่ากิจกรรมได้ดำเนินไปตามแผนหรือไม่ และทำการปรับปรุงเมื่อจำเป็น 3) การประเมินผล เกี่ยวข้องกับการวัดผลการดำเนินงาน เพื่อหาว่าได้ผลลัพธ์ตามเป้าหมายหรือไม่ 4) การสรุปผล เป็นขั้นตอนสุดท้ายที่นำข้อมูลจากการตรวจสอบ การติดตาม และการประเมินผลมารวมกัน เพื่อให้คณะผู้บริหารและกรรมการได้ภาพรวมที่ชัดเจนเกี่ยวกับประสิทธิผลและประสิทธิภาพของการดำเนินงาน รวมถึงการให้คำแนะนำและตัดสินใจเพื่อปรับปรุงแผนการดำเนินงานหรือทำการแก้ไขเพื่อให้ได้ผลลัพธ์ที่ดียิ่งขึ้นในอนาคต

7) I: improvement เป็นกระบวนการที่ผู้บริหารและคณะกรรมการร่วมกันดำเนินการเพื่อปรับปรุงผลการดำเนินงานที่ยังไม่สำเร็จและพัฒนาผลการดำเนินงานที่เป็นไปตามเป้าหมาย โดยมุ่งเน้นให้มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น และเพื่อให้ระบบหรือกระบวนการทำงานเกิดประสิทธิผลสูงสุด ขั้นตอนหลักของการปรับปรุงและแก้ไขรวมถึงการทบทวนผลการดำเนินงานที่ไม่ได้ตรงตามเป้าหมาย การวิเคราะห์ปัญหาความเสี่ยง และการพัฒนาแผนการปรับปรุง นอกจากนี้ยังรวมถึงการดำเนินการตามแผนและการติดตามผล ซึ่งจะช่วยให้ผลการดำเนินงานมีความสอดคล้องกับเป้าหมายและสามารถรายงานผลต่อสาธารณะชนได้

กรณีศึกษาโรงเรียนวัดห้วยน้ำขาว

ความเป็นมาและความสำคัญ

การจัดการศึกษาเพื่อความมั่นคงของสังคมและประเทศชาติ วัตถุประสงค์หลักในการเสริมสร้างความมั่นคงในชีวิตของคนทุกช่วงวัย จากภัยคุกคามในรูปแบบใหม่ รวมถึงการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาที่เกิดจากความก้าวหน้าทางวิทยาการและเทคโนโลยี ก่อให้เกิดความท้าทายในด้านการเปลี่ยนแปลงของบริบทเศรษฐกิจ และสังคมโลก จึงมุ่งมั่นในการพัฒนาการศึกษา "วิถีใหม่ วิถีคุณภาพ" มุ่งเน้นความปลอดภัยในสถานศึกษา เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่มีคุณภาพและปลอดภัยทั้งนักเรียน ครู ผู้บริหาร และบุคลากรทางการศึกษา การส่งเสริมโอกาสทางการศึกษาที่เท่าเทียมและการบริหารจัดการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ สามารถป้องกันและรับมือกับภัยคุกคามทุกรูปแบบได้อย่างมีประสิทธิภาพ การจำแนกภัยที่เป็นไปได้ในสถานศึกษาเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ ภัยที่เกิดจากการใช้ความรุนแรงของมนุษย์ (Violence) ภัยที่เกิดจากอุบัติเหตุ (Accident) ภัยที่เกิดจากการถูกละเมิดสิทธิ (Right) และภัยที่เกิดจากผลกระทบทางสุขภาพทางกายและจิตใจ (Unhealthiness) โดยการจัดการความเสี่ยงและการดูแลความปลอดภัยในแต่ละกลุ่ม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา ได้ดำเนินงานความปลอดภัยในสถานศึกษา เพื่อเป็นการขับเคลื่อนนโยบายสู่การปฏิบัติและจัดทำคู่มือการดำเนินงานความปลอดภัยในสถานศึกษา เพื่อให้สถานศึกษาดำเนินการตามแนวทางปฏิบัติการดำเนินงานความปลอดภัยในสถานศึกษา และตระหนักถึงสถานการณ์ในปัจจุบัน ปัญหาความปลอดภัยเกิดขึ้นหลายรูปแบบ และส่วนใหญ่นักเรียนเป็นผู้ได้รับผลกระทบ ทั้งที่เกิดจากภายในและภายนอกโรงเรียน จึงขอความร่วมมือให้สถานศึกษาในสังกัดดำเนินการตามมาตรการความปลอดภัยตามบริบทของสถานศึกษา (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา, 2566)

โรงเรียนวัดห้วยน้ำขาวกำหนดเป้าหมายที่สำคัญ ทำให้โรงเรียนเป็นสถานที่ที่มีความปลอดภัยให้กับนักเรียน และบุคลากรทางการศึกษา โรงเรียนได้นำแนวทางการบริหารสถานศึกษาปลอดภัยแบบมีส่วนร่วมผ่านกิจกรรมทั้งหมด 14 กิจกรรม โดยมีจุดมุ่งหมายหลักด้านความปลอดภัย เพื่อสร้างสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยและทำให้ผู้เกี่ยวข้องทุกระดับรู้สึกถึงความอุ่นใจและมั่นใจในการให้การศึกษาที่โรงเรียนนี้

วัตถุประสงค์ของสถานศึกษาปลอดภัย

สถานศึกษาปลอดภัยในโรงเรียนวัดห้วยน้ำขาว มีเป้าหมายที่จะสร้างการร่วมมือและความตระหนักรู้ในเรื่องของความปลอดภัยในโรงเรียนร่วมกันระหว่างนักเรียน ครู ผู้บริหาร และบุคลากรทางการศึกษา รวมถึงผู้ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งอาจมีการจัดกิจกรรมที่เน้นการฝึกฝนทักษะความปลอดภัย การทำความเข้าใจเกี่ยวกับมาตรการความปลอดภัยที่เกี่ยวข้องกับสถานศึกษารอบด้าน เพื่อให้ให้นักเรียน ครู ผู้บริหารและบุคลากรทางการศึกษา รวมถึงผู้ที่เกี่ยวข้อง มีความรู้ความเข้าใจด้านความปลอดภัยในโรงเรียน มุ่งเน้นการส่งเสริมการเรียนรู้และความเข้าใจที่เกี่ยวข้องกับเรื่องความปลอดภัยในทางทฤษฎีและปฏิบัติ โดยทั้งนักเรียนและบุคลากรทางการศึกษาจะได้รับข้อมูลที่เป็นประโยชน์เกี่ยวกับมาตรฐานความปลอดภัยในโรงเรียน วิธีการปฏิบัติใน

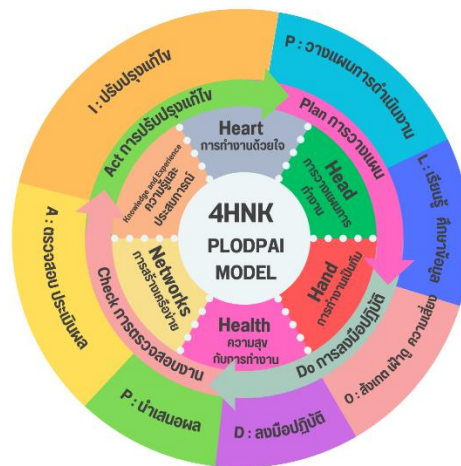
สถานการณ์ฉุกเฉิน และการระวังความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นในสถานศึกษา การเน้นที่ความรู้และความเข้าใจใน ด้านนี้จะช่วยเสริมสร้างสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยและมั่นคงในโรงเรียน

เป้าหมายการดำเนินงานด้านปริมาณและคุณภาพ

การดำเนินงานด้านปริมาณ คือ นักเรียน ครู ผู้บริหาร และบุคลากรทางการศึกษามีการเข้าร่วม กิจกรรมเพื่อความปลอดภัยในโรงเรียนร้อยละ 80 และส่งเสริมให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทุกระดับในการดูแลและ ประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับเรื่องความปลอดภัยในโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง ทั้งในด้านเชิงคุณภาพ 1) นักเรียนมีความรู้ และเข้าใจถึงเรื่องความปลอดภัยในโรงเรียนอย่างถูกต้อง และสามารถนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน เช่น การรักษาความปลอดภัยในโรงเรียน บ้านหรือชุมชน 2) ครูมีความรู้และความเชี่ยวชาญในด้านความปลอดภัย สามารถสอนและแนะนำนักเรียนในเรื่องความปลอดภัยในโรงเรียน 3) ผู้บริหารและบุคลากรทางการศึกษามี การวางแผนและดำเนินการเพื่อให้มีสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัย การจัดการฝึกอบรมเพื่อเพิ่มความสามารถใน การจัดการสถานการณ์ฉุกเฉิน ดังนั้น การดำเนินงานนี้ไม่เพียงแต่เน้นที่การเข้าร่วมกิจกรรมในเชิงปริมาณ เท่านั้น แต่ยังเน้นในการสร้างความเข้าใจและความรู้ที่ถูกต้องเกี่ยวกับความปลอดภัยในโรงเรียนในเชิงคุณภาพ เพื่อให้ให้นักเรียน ครู ผู้บริหาร และบุคลากรทางการศึกษา รวมถึงผู้ที่เกี่ยวข้องสามารถนำไปใช้ในทางปฏิบัติใน ชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพ

กระบวนการดำเนินงาน

สถานศึกษาปลอดภัยของโรงเรียนวัดห้วยน้ำขาว ดำเนินตามแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วม เป็น ส่งเสริมความร่วมมือ โดยมีลักษณะเด่นเริ่มต้นจาก 1) การทำงานด้วยใจ การเข้าใจและฟังข้อเสนอแนะจาก ทีมงาน 2) การวางแผนการทำงานและสร้างเป้าหมายที่ชัดเจน 3) การทำงานเป็นทีม เพื่อเสริมสร้าง ความสามารถและประสิทธิภาพการทำงาน 4) การมีความสุขกับการทำงาน เป็นการสร้างวัฒนธรรมการ ทำงานที่สร้างสรรค์และสนุกสนาน 5) สร้างเครือข่าย สร้างระบบและร่วมมือทั้งภายในและภายนอก และ 6) ความรู้และประสบการณ์ เพื่อเสริมสร้างศักยภาพและการเรียนรู้ร่วมกันที่ยืดหยุ่นและทันสมัย เป็นสิ่งที่ จำเป็นต้องมีการดำเนินงานเป็นทีม เพื่อให้งานประสบผลสำเร็จมากยิ่งขึ้น ด้วยขั้นตอนการดำเนินงานที่เป็น ระบบตามแนวคิด PLODPHI MODEL ดังนี้ 1) การวางแผนการดำเนินงาน 2) ความรู้ความเข้าใจทั้งทฤษฎีและ ปฏิบัติ 3) สังเกตเฝ้าดูความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้น 4) ลงมือปฏิบัติแก้ไขปัญหา 5) นำเสนอผลการดำเนินงาน 6) ตรวจสอบ ประเมินผล และ 7) ปรับปรุงแก้ไข มาใช้ในการดำเนินงาน สามารถสรุปได้ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 แนวทางการบริหารสถานศึกษาปลอดภัยแบบมีส่วนร่วม 4HNK+PLODPAI MODEL

ที่มา: พัฒนาและสังเคราะห์โดยคณะผู้เขียน

ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น

โรงเรียนวัดห้วยน้ำขาว นักเรียน ครู ผู้บริหารและบุคลากรทางการศึกษา รวมถึงผู้เกี่ยวข้อง ได้ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นในการบริหารสถานศึกษาปลอดภัยแบบมีส่วนร่วมตามแนวคิด 4HNK+PLODPAI MODEL โดยเกิด 1) ประโยชน์ต่อนักเรียนเกิดความตระหนักถึงอันตรายและความเสี่ยงต่าง ๆ เสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจ และเจตคติที่ดีและการสร้างเสริมประสบการณ์ทั้งทฤษฎีและปฏิบัติที่เหมาะสมต่อการเรียนรู้ การคุ้มครอง สวัสดิภาพและความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของตนเอง 2) ประโยชน์ต่อครูและผู้บริหาร วางแผนและการดำเนินงานด้านความปลอดภัยในสถานศึกษาอย่างเป็นรูปธรรมและประสานงานภาคีเครือข่ายในการปฏิบัติ 3) เกิดประโยชน์ต่อโรงเรียนสามารถเป็นต้นแบบและแหล่งเรียนรู้ด้านความปลอดภัยสถานศึกษา และ 4) เกิดประโยชน์ต่อชุมชนและผู้เกี่ยวข้อง สร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วม เกิดความเชื่อมั่นต่อสถานศึกษาและให้ความไว้วางใจในการให้นักเรียนมาศึกษาเล่าเรียนและความอนุเคราะห์ช่วยเหลือด้านต่าง ๆ ผลที่เกิดขึ้น นักเรียน นักเรียน ครู ผู้บริหารและบุคลากรทางการ ผู้เกี่ยวข้องมีความปลอดภัยในชีวิตของตนเอง รวมทั้งมีสถิติการเกิดอุบัติเหตุที่เกิดจากความเสี่ยงต่าง ๆ ลดลงจากเดิม คิดเป็นร้อยละ 88.51

บทสรุป

จากการศึกษาการบริหารแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนวัดห้วยน้ำขาว โดยมีจุดเด่นเริ่มต้นจาก 1) การทำงานด้วยใจ การเข้าใจและฟังข้อเสนอนั้นจากทีมงาน 2) การวางแผนการทำงานและสร้างเป้าหมายที่ชัดเจน 3) การทำงานเป็นทีม เพื่อเสริมสร้างความสามารถและประสิทธิภาพในการทำงาน

4) การมีความสุขกับการทำงาน เป็นการสร้างวัฒนธรรมการทำงานที่สร้างสรรค์ 5) สร้างเครือข่าย สร้างระบบ และร่วมมือทั้งภายในและภายนอก และ 6) ความรู้และประสบการณ์ เสริมสร้างศักยภาพและการเรียนรู้ร่วมกันที่ยืดหยุ่นและทันสมัย เพื่อสร้างความปลอดภัยตามขั้นตอนที่ชัดเจนและครอบคลุมอย่างต่อเนื่องเป็นระบบตามแนวคิด PLODPHI MODEL ประกอบด้วย 7 ขั้นตอน ดังนี้ 1) วางแผนการดำเนินงาน 2) เรียนรู้ ศึกษาข้อมูล 3) สังเกต ฝ้าดู ความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้น 4) ลงมือปฏิบัติ แก้ไขปัญหา 5) นำเสนอผลการดำเนินงาน 6) ตรวจสอบ ประเมินผล และ 7) ปรับปรุงแก้ไข ตามที่โรงเรียนวัดห้วยน้ำขาวนำแนวทางเหล่านี้มาใช้ ส่งผลให้นักเรียนและครู ผู้บริหาร และบุคลากรทางการศึกษามีความปลอดภัยด้านสุขภาพกาย ด้านสุขภาพจิต นำไปสู่คุณภาพการศึกษาที่ดีขึ้น รวมทั้งมีสถิติการเกิดอุบัติเหตุลดลงจากเดิมทำให้เกิดความไว้วางใจผู้ปกครองและผู้เกี่ยวข้องทุกระดับและสร้างความเชื่อมั่นในการศึกษาต่อไป

บรรณานุกรม

- กรมควบคุมโรค. (2566). ความปลอดภัยของนักเรียนในช่วงเปิดภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2566. <https://thainews.prd.go.th/th/news/detail/TCATG230521103129329>
- กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2548). พระราชบัญญัติคุ้มครอง เด็ก พ.ศ. 2546. (2 ตุลาคม 2546). *ราชกิจจานุเบกษา* เล่มที่ 120 ตอนที่ 95 ก
- กฤษฎา ศรีสุชาติ. (2559). การพัฒนาตัวบ่งชี้และคู่มือโรงเรียนปลอดภัยของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม*, 3(10), 82.
- ณชัชฎ์ จิตธิธณภูมิ. (2566). การบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานี. *วารสารการบริหารจัดการและนวัตกรรมท้องถิ่น*, 5(2), 191-192.
- พร้อมพิไล บัวสุวรรณ. (2551). *กรอบแนวคิดการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการจัดการความปลอดภัยในสถานศึกษา* (พิมพ์ครั้งที่ 46). สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- มนตรา พิกมกคล. (2564). การประเมินผลโครงการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนราชานุบาลสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาน่าน เขต 1. *วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ*, 6(4), 83.
- วรรณภา ใจเย็น. (2564). การบริหารแบบมีส่วนร่วม. *In Proceeding National & International Conference*, 2(14), 1110-1111.
- ศุภร ณะภาณ. (2564). การจัดการความปลอดภัยในโรงเรียนอนุบาลเอกชน จังหวัดปทุมธานี. *วารสารสหศาสตร์*, 21(1), 66.

- ศุภลักษณ์ ปะโปตินัง. (2566). การบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 1. *วารสารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์*, 6(2), 111-112. <https://doi.org/10.2774.EDU2023.2.260359>
- โสฬส เพ็งเหมือน. (2565). แนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดนครศรีธรรมราช. *วารสารวิชาการ มจร บุรีรัมย์*, 7(2), 178.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2564). *แถลง 12 นโยบายการจัดการศึกษา 7 วาระเร่งด่วนของกระทรวงศึกษาธิการ*. <https://moe360.blog/2021/03/29/29-3-2564/>
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2566). *สพฐ. เตรียมความพร้อมการเปิดภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2566 เน้นความปลอดภัย เข้าถึงนักเรียนรายบุคคล*. <https://www.obec.go.th/archives/827916>
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด. (2566). *คู่มือการดำเนินงานความปลอดภัยในสถานศึกษา*. <https://web.trat-edu.go.th/>
- สำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นจังหวัดนครศรีธรรมราช. (2566) : การเน้นย้ำมาตรการความปลอดภัยสถานศึกษา เพื่อเฝ้าระวังนักเรียนและนักศึกษาในการเข้าถึงสื่อออนไลน์ที่ส่งผลกระทบเชิงลบ. https://www.nakhonlocal.go.th/datacenter/doc_download/a_190123_140226.pdf

การ

พัฒนาทักษะอาชีพทุกช่วงวัยโดยใช้โครงงานเป็นฐาน

วราวิชญ์ สุขวระเวท^{1*}กฤตกมล อภิบาลศรี²ธีรังกูร วรบำรุงกุล³อรุณเกียรติ จันทร์ส่งแสง⁴

รับบทความ: 6 กุมภาพันธ์ 2567 แก้ไขบทความ: 26 เมษายน 2567 ตอรับบทความ: 28 เมษายน 2567

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อนำเสนอการพัฒนาทักษะอาชีพทุกช่วงวัยโดยใช้โครงงานเป็นฐาน ในปัจจุบันโลกเข้าสู่ยุคศตวรรษที่ 21 ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วจึงต้องเตรียมความพร้อมของผู้เรียน ให้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง ทักษะที่สำคัญต่อการดำรงชีวิตในอนาคต คือ ทักษะอาชีพ ในบทความนี้ การพัฒนาทักษะอาชีพได้เชื่อมโยงแนวคิดจากการสังเคราะห์การเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน 4 แนวคิด เพื่อให้เข้ากับบริบทของชุมชนจากการสังเคราะห์ทั้ง 4 แนวคิด เกิดเป็นการเรียนรู้ โดยใช้โครงงานเป็นฐาน (PBL) 7 ขั้นตอน ดังนี้ 1) ชั้นความรู้พื้นฐาน 2) ชั้นระบุปัญหาและความสนใจ 3) ชั้นรวบรวมข้อมูล 4) ชั้นออกแบบและวางแผน 5) ชั้นร่วมมือร่วมใจ 6) ชั้นประเมินผลและปรับปรุง และ 7) ชั้นนำเสนอผลงาน โดยมีกรณีศึกษา คือ โรงเรียนบ้านด่าน(ราษฎร์บำรุง) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 1 ได้ประยุกต์ใช้การจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน (PBL) 7 ขั้นตอน ในการพัฒนาทักษะอาชีพในทุกระดับชั้น จนเกิดเป็นผลิตภัณฑ์อาชีพ ดังนี้ 1) อนุบาล 2-3: เทียนเจล 2) ประถมศึกษาปีที่ 1: กระปุกออมสินขวดน้ำ 3) ประถมศึกษาปีที่ 2: ไข่เค็มสมุนไพร 4) ประถมศึกษาปีที่ 3: สายคล้องแมส DIY 5) ประถมศึกษาปีที่ 4: พวงมาลัยจากหลอดพลาสติก 6) ประถมศึกษาปีที่ 5: กระถางปูน 7) ประถมศึกษาปีที่ 6: หมอนคณิตศิลป์ 8) มัธยมศึกษาปีที่ 1: สิ่งประดิษฐ์ฝาชวนน้ำ 9) มัธยมศึกษาปีที่ 2: ปิดทองลายไทย 10) มัธยมศึกษาปีที่ 3: โต๊ะปูนลายไม้ เพื่อเป็นการพัฒนาและนำทักษะไปต่อยอดในการดำรงชีวิตได้ตรงความสนใจ และเกิดประโยชน์ต่อสังคมอย่างเต็มที่

คำสำคัญ: ทักษะอาชีพ การเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน การเรียนรู้ทุกช่วงวัย

¹ ครู โรงเรียนบ้านด่าน(ราษฎร์บำรุง) สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 1

* อีเมล: tae.2.cool@gmail.com

² ครู โรงเรียนโรงเรียนเกาะช้างวิทยาคม สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาจันทบุรี ตราด

³⁻⁴ อาจารย์ภาควิชาบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

Development of Career Skills for All Ages by Project-Based Learning

Warawich Sukvorawat ^{1*}

Kritkamol Apibansri ²

Theerangkoon Warabamrungskul ³

Arunggiat Chansongsaeng ⁴

Abstract

The purpose of this article is to study the development of career skills for all ages using projects as a base. In the present era, the world has entered the 21st century, which is undergoing rapid changes and therefore requires preparation. of students to keep up with the changes The skills that are important for living in the future are career skills. In this article, career skills development is linked to concepts from project-based learning synthesis. 4 concepts to suit the community context from the synthesis of all 4 concepts, resulting in learning management. Using a project-based project (PBL) with 7 steps as follows: 1) Basic knowledge step 2) Problem identification and interest step. 3) The data collection stage 4) the Design and planning stage 5) the Collaboration stage 6) the Evaluation and improvement stage. and 7) the work presentation stage. The case study is Bandanratsadonbumrung School in Sakaeo Primary Educational Service Area Office 1. Apply project-based learning (PBL) in 7 steps. In developing vocational skills at all levels Until becoming professional products as follows: 1) Kindergarten 2 – 3: Gel candles 2) Primary 1: Piggy bank, water bottle 3) Primary 2: Herbal salted eggs 4) Primary 3: DIY mask lanyard 5) Primary 4: Garland from plastic straws 6) Primary 5: Cement pot 7) Primary 6: Mathematics pillow 8) Secondary 1: Water bottle cap invention 9) Secondary 2: Thai pattern gilding 10) Secondary 3: Wooden pattern cement table. To develop and bring skills continuing to lead a life that meets your interests and benefits society fully.

Keywords: Career Skills, Project-Based Learning, Learning For All Ages

¹ Graduate student at the Master of Educational Administration program, Faculty of Education, Rambhai Barni Rajabhat University

* Email: : tae.2.cool@gmail.com

² Graduate student at the Master of Educational Administration program, Faculty of Education, Rambhai Barni Rajabhat University

³⁻⁴ Lecturer Department of Educational Administration, Faculty of Education, Rambhai Barni Rajabhat University

บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2562 (ฉบับที่ 4) พุทธศักราช 2562 ได้ให้ความหมายของการศึกษา ตามมาตรา 4 ไว้ว่า “การศึกษา” หมายความว่า กระบวนการเรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคมโดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึก การอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์จรรโลงความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้อันเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อม สังคม การเรียนรู้และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต (ราชกิจจานุเบกษา, 2542: 1) และนอกจากนี้ “การศึกษาตลอดชีวิต” หมายความว่า การศึกษาที่เกิดจากการผสมผสานระหว่าง การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อให้สามารถพัฒนาคุณภาพ ชีวิตได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต (ราชกิจจานุเบกษา, 2542: 2) ในการจัดการศึกษานั้นได้มีการกำหนดความมุ่งหมายและหลักการของการจัดการศึกษา ตามมาตรา 7 ไว้ดังนี้ ในกระบวนการเรียนรู้ต้องมุ่งปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รู้จักรักษาและส่งเสริมสิทธิหน้าที่ เสรีภาพ ความเคารพกฎหมาย ความเสมอภาค และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ มีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย รู้จักรักษาผลประโยชน์ส่วนรวมและของประเทศชาติ รวมทั้งส่งเสริมศาสนา ศิลปะวัฒนธรรมของชาติ การกีฬา ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย และความรู้อันเป็นสากล ตลอดจนอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีความสามารถในการประกอบอาชีพ รู้จักพึ่งตนเอง มีความริเริ่มสร้างสรรค์ ใฝ่รู้และเรียนรู้ ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง (ราชกิจจานุเบกษา, 2542: 3)

การจัดการเรียนการสอนในปัจจุบันมุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริงเพื่อพัฒนาทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 ที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้ อาทิ ทักษะการคิด ทักษะการทำงานร่วมกัน ทักษะการสื่อสาร และทักษะความคิดสร้างสรรค์ เพื่อเป็นพลเมืองที่ดีและมีคุณภาพต่อไป ทั้งยังส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตในการจัดการศึกษาที่สามารถส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดทักษะเหล่านี้เบื้องต้นในการรองรับการเป็นพลวัตของผู้เรียนในยุคดิจิทัล (เกียรติศักดิ์ สีสุมทร และพินันทา ฉัตรวัฒนา, 2566: 24) ทั้งนี้ผู้เรียนควรมีทักษะที่ครอบคลุม 3 กลุ่ม ได้แก่ ทักษะพื้นฐาน คือ ทักษะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต เช่น อ่านออก เขียนได้ คิดเลขเป็น ทักษะเพื่อการทำงาน คือ ทักษะพื้นฐานในการทำงานของทุกอาชีพ ได้แก่ เทคโนโลยีสารสนเทศ การคิดวิเคราะห์ การคิดสร้างสรรค์ การทำงานเป็นทีม และการสื่อสาร และทักษะเฉพาะอาชีพ ทักษะเบื้องต้นของอาชีพที่สนใจ (ทัศนพล แก้วเพชรบุตร และวิภาดา ประสารทรัพย์, 2565: 1372) ในการพัฒนาให้ผู้เรียนเกิดทักษะอาชีพอย่างยั่งยืนนั้นต้องอาศัยกระบวนการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 นั้น การเรียนรู้โดยใช้โครงเป็นฐาน (Problem-based Learning) หรือ PBL เป็นรูปแบบการสอนที่สามารถนำมาใช้ในการพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนที่ตีความวิธีหนึ่ง ส่งเสริมให้ผู้เรียนเชื่อมโยงความรู้ที่เกิดขึ้นจากการเรียนเข้ากับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน โดยการจัดสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันของผู้เรียนให้มีความสัมพันธ์ กับเนื้อหาความรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์เน้นการเรียนรู้อาศัยการบูรณาการเนื้อหาเข้ากับสถานการณ์ที่เหมาะสม

(จินตนา พรายชมพู และธดา สิทธิธาดา, 2565: 1034) เพื่อให้เกิดการเชื่อมโยงทางความรู้และทักษะอาชีพในทุกช่วงวัยของการเรียนรู้

จากความสำคัญดังกล่าวข้างต้น การพัฒนาทักษะอาชีพจึงเป็นสิ่งสำคัญที่ส่งผลต่ออนาคตของผู้เรียนในโลกยุคใหม่ ผู้ต้องก้าวตามความรวดเร็วของเทคโนโลยีและการเปลี่ยนแปลง การให้ความสำคัญกับการพัฒนาทักษะอาชีพจึงเป็นสิ่งที่ต้องพัฒนาในทุกช่วงวัยของการเรียนรู้ของผู้เรียน นอกจากนี้การที่ผู้เรียนจะก้าวทันตามเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วนั้นจำเป็นต้องมีกระบวนการเรียนรู้ สอดคล้องกับสถานการณ์ในยุคปัจจุบัน โดยการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานถือเป็นการตอบโจทย์ที่ทำให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาทักษะอาชีพในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม บทความนี้ต้องการนำเสนอ กรณีศึกษาการพัฒนาทักษะอาชีพทุกช่วงวัยโดยใช้โครงงานเป็นฐานของโรงเรียนบ้านด่าน (ราษฎร์บำรุง) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 1 ที่สอดคล้องกับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21

แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทักษะอาชีพทุกช่วงวัยโดยใช้โครงงานเป็นฐาน

ความหมายและความสำคัญของทักษะอาชีพ

ในปัจจุบันโลกเข้าสู่ศตวรรษที่ 21 เป็นยุคที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ในด้านต่าง ๆ ตลอดจนความเจริญก้าวหน้าของเทคโนโลยี การเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วในยุคปัจจุบันส่งผลต่อการดำรงชีวิตของทุกคนในสังคม การเตรียมความพร้อมให้มีความพร้อมสำหรับดำรงชีวิตจึงเป็นเรื่องสำคัญ การเตรียมความพร้อมให้ผู้เรียนมีทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 นั้น ต้องยึดหลัก 3R8C โดย 3R คือทักษะพื้นฐานที่จำเป็นต่อผู้เรียนทุกคน ได้แก่ 1) อ่านออก (Reading) 2) เขียนได้ ((W)Riteing) และ 3) คิดเลขเป็น ((A)Rithmatic) นอกจากนี้ยังมีทักษะที่สำคัญไม่น้อยกว่า 3R คือ 8C ซึ่งเป็นทักษะต่าง ๆ ที่จำเป็นเช่นกัน ได้แก่ 1) ทักษะการคิดวิเคราะห์คิดอย่างมีวิจารณญาณและสามารถแก้ปัญหาได้ (Critical thinking and problem solving) 2) ทักษะการคิดอย่างสร้างสรรค์และคิดเชิงนวัตกรรม (Creativity and innovation) 3) ความเข้าใจในความแตกต่างของวัฒนธรรมและกระบวนการคิดข้ามวัฒนธรรม(Cross-cultural understanding) 4) ความร่วมมือการทำงานเป็นทีมและภาวะผู้นำ (Collaboration teamwork and leadership) 5) มีทักษะในการสื่อสารและรู้เท่าทันสื่อ (Communication information and media literacy) 6) มีทักษะการใช้คอมพิวเตอร์และรู้เท่าทันเทคโนโลยี (Computing and IT literacy) 7) มีทักษะอาชีพและการเรียนรู้ (Career and learning skills) 8) มีความเมตตากรุณา และมีระเบียบวินัย (Compassion) ผู้เรียนจำเป็นต้องมีความพร้อมรอบด้าน และทักษะที่สำคัญในปัจจุบันเพื่อพัฒนาคุณภาพในการดำรงชีวิต และก้าวทันการเปลี่ยนแปลง คือ ทักษะอาชีพ (Career skills) ซึ่งเป็นการคิดสร้างผลิตภัณฑ์ใหม่เพื่อตอบสนองการดำรงชีวิตในสภาพปัจจุบัน และต้องคำนึงถึงสภาพแวดล้อมของชุมชนและบริบทโดยรอบ (ชนาธิป บุปผามาต และคณะ, 2565: 14-15) ทักษะอาชีพ คือ ความสามารถในการประยุกต์ใช้ความรู้และทักษะในการทำงาน มีความยืดหยุ่น สามารถปรับตัวได้ทุกสถานการณ์ มีความคิดริเริ่มสร้างผลิตภัณฑ์ที่ตอบสนองความต้องการในยุค

ปัจจุบัน ให้เข้ากับการดำรงชีวิตและเข้ากับบริบทของชุมชน โดย Partnership for 21st Century Skills ได้มีการแบ่งทักษะอาชีพและการเรียนรู้เป็น 5 ด้าน ดังนี้ 1) ความยืดหยุ่นและการปรับตัว (Flexibility and Adaptability) 2) เป็นผู้มีความคิดริเริ่มและเป็นผู้นำ (Initiative and Self-direction) 3) ทักษะทางสังคมและการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม (Social and Cross-Cultural Skills) 4) ผลผลิตและการสำนึกรับผิดชอบ (Productivity and Accountability) 5) ภาวะผู้นำและความรับผิดชอบ (Leadership and Responsibility) (ปนัดดา นกแก้ว และชัยอนันต์ มั่นคง, 2564: 266)

สรุปได้ว่า ทักษะอาชีพ หมายถึง ความชำนาญในการประยุกต์ใช้ความรู้และทักษะ ปรับประยุกต์ให้เข้ากับวิธีการให้เข้ากับสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงในสังคมปัจจุบัน โดยคำนึงถึงบริบทของสิ่งแวดล้อมภูมิประเทศ ชุมชน สังคม เพื่อการดำรงชีพในอนาคต โดยทักษะอาชีพแบ่งเป็น 5 ด้าน ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 ทักษะอาชีพและการเรียนรู้ 5 ด้าน

ที่มา: Partnership for 21st Century Skills

ความหมายของการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน (Project-Based Learning)

การเรียนรู้แบบโครงงาน มีแนวคิดที่สอดคล้องกับ John Dewey เรื่อง “learning by doing” เป็นการจัดกิจกรรมที่เน้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ชีวิตขณะที่ได้เรียน จากการลงมือปฏิบัติกิจกรรมต่างด้วยตนเองจนเกิดการพัฒนาทักษะต่าง ๆ สอดคล้อง หลักพัฒนาการคิดของ Bloom ทั้ง 6 ขั้นตอน คือ 1).ความรู้ความจำ (Remembering) 2).ความเข้าใจ (understanding) 3).การประยุกต์ใช้ (Applying) 4).การวิเคราะห์ (Analyzing) 5).การประเมินค่า (Evaluating) และ6).การคิดสร้างสรรค์ (Creating) ซึ่งกระบวนการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานจึงเป็นกระบวนการเรียนรู้อีกรูปแบบหนึ่งที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาทักษะที่สำคัญต่าง ๆ ของผู้เรียน ถือได้ว่า เป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เนื่องจากผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติกิจกรรม เพื่อฝึกทักษะสำคัญด้วยตนเองในทุกขั้นตอน (สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มศว, 2558) กระบวนการเรียนรู้ในรูปแบบนี้เป็นการเปิดโอกาสให้กับผู้ปฏิบัติกิจกรรมได้ลงมือปฏิบัติตามระดับทักษะของตนเองถือเป็นการเปิดโอกาสให้ปฏิบัติกิจกรรมตามความสนใจ นอกจากนี้ (ธีรพัฒน์ วงศ์คุ้มสิน, 2563: 223- 224) ได้ให้ความหมายของการเรียนรู้แบบใช้โครงงานเป็นฐาน กล่าวว่า การ

จัดการเรียนรู้ที่ผู้สอนกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสนใจในการปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ตามความถนัดและความสามารถของตนเอง โดยใช้กระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ด้วยตนเองโดยเริ่มจากการค้นคว้าหาความรู้ นำความรู้สู่การปฏิบัติผ่านกระบวนการทำงานเป็นกลุ่มนำไปสู่การสรุปความรู้ใหม่ นอกจากนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ, 2564: 2) กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน (Project-Based Learning: PBL) หมายถึง การเรียนรู้ที่จัดประสบการณ์ในการปฏิบัติงานให้แก่ผู้เรียน เหมือนกับการทำงานในชีวิตจริงอย่างมีระบบ เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีประสบการณ์ตรง ได้เรียนรู้วิธีการแก้ปัญหาจากสถานการณ์ ใช้วิธีการหาความรู้ความจริงอย่างมีเหตุผล ได้ออกแบบประดิษฐ์ชิ้นงาน ทำการทดลอง ทดสอบประสิทธิภาพ ได้พิสูจน์สิ่งต่าง ๆ ด้วยตนเอง รู้จักวางแผนการทำงาน ฝึกการเป็นผู้นำ ผู้ติดตาม ตลอดจนได้พัฒนากระบวนการคิดโดยเฉพาะการคิดขั้นสูงบนพื้นฐานของความพอเพียงและการประมาณตนเอง โดยมีครูเป็นผู้กระตุ้น เพื่อนำความสนใจที่เกิดจากตัวผู้เรียนมาใช้ในการทำกิจกรรมค้นคว้าหาความรู้ด้วยตัวเอง นำไปสู่การเพิ่มความรู้ที่ได้จากการลงมือปฏิบัติ การฟัง และการสังเกตจากผู้รู้ โดยผู้เรียนมีการเรียนรู้ผ่านกระบวนการทำงานเป็นกลุ่มที่จะนำมาสู่การสรุปความรู้ใหม่ มีการเขียนกระบวนการจัดทำโครงงาน และจัดแสดงผลงานที่เป็นรูปธรรม นอกจากนี้การจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานยังเน้นการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ชีวิตขณะที่เรียน ได้พัฒนาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 สมรรถนะที่สำคัญของผู้เรียนและคุณลักษณะต่าง ๆ สอดคล้องกับหลักพัฒนาการคิดของ Blooms ทั้ง 6 ชั้น คือ ความรู้ ความจำ ความเข้าใจ การประยุกต์ใช้ การวิเคราะห์ การประเมินค่า และการคิดสร้างสรรค์การจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานถือได้ว่าเป็นการจัดการเรียนรู้ที่เน้น ผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยมีครูเป็นผู้ให้การส่งเสริมสนับสนุนในการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน

สรุปได้ว่า การเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน (Project-Based Learning) หมายถึง กระบวนการที่เกิดจากผู้สอนกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสนใจ ต้องการค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเองตลอดจนลงมือปฏิบัติกิจกรรมเพื่อแสวงหาคำตอบของปัญหาต่าง ๆ ผ่านประสบการณ์ ได้พัฒนาทักษะของตนเองตามความสนใจและความถนัดในระดับของตนเอง โดยใช้กระบวนการทางวิทยาศาสตร์ที่สอดคล้องกับหลักพัฒนาการคิดของ Blooms ทั้ง 6 ชั้น ถือเป็นกระบวนการที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้แบบโครงงาน

การจัดการเรียนรู้แบบโครงงานมีขั้นตอนและกระบวนการแตกต่างกัน บทความนี้ได้นำเสนอแนวคิดที่เกี่ยวข้องทั้งหมด 4 แนวคิดที่ถูกพิจารณาจากนักวิชาการว่าเหมาะสมกับประเทศไทย

แนวคิดที่ 1 ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้แบบโครงงาน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา และกระทรวงศึกษาธิการ, 2560 อ้างใน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ, 2564 : 5) ได้นำเสนอขั้นตอนการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานไว้ 4 ขั้นตอน ดังนี้

1. **ขั้นนำเสนอ** หมายถึง ขั้นตอนที่ครูกำหนดให้ผู้เรียนศึกษาใบความรู้ กำหนดสถานการณ์ศึกษา สถานการณ์ เล่นเกม ดูรูปภาพ หรือครูใช้เทคนิคการตั้งคำถามเกี่ยวกับสาระการเรียนรู้ที่กำหนดในแผนการจัดการเรียนรู้แต่ละแผน เช่น สาระการเรียนรู้ตามหลักสูตรและสาระการเรียนรู้ที่เป็นขั้นตอนของโครงการ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการวางแผนการเรียนรู้

2. **ขั้นวางแผน** หมายถึง ขั้นตอนที่ผู้เรียนร่วมกันวางแผน โดยการระดมความคิด อภิปรายหาข้อสรุปได้ ข้อสรุปของกลุ่ม เพื่อใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติ

3. **ขั้นปฏิบัติ** หมายถึง ขั้นตอนที่ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติกิจกรรม เขียนสรุปรายงานผลที่เกิดขึ้นจากการที่ได้วางแผนร่วมกัน

4. **ขั้นประเมินผล** หมายถึง ขั้นตอนการวัดและประเมินผลตามสภาพจริง โดยให้บรรลจุดประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนดไว้ในแผนการจัดการเรียนรู้ โดยมีครู ผู้เรียนและเพื่อนร่วมกันประเมินผล

แนวคิดที่ 2 การจัดการเรียนรู้ตามขั้นโมเดลจอร์จยันแห่งการเรียนรู้แบบ PBL (วิจารณ์ พานิช, 2555 อ้างใน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ, 2564: 5) ได้กล่าวไว้ ซึ่งแนวคิดนี้ มีความเชื่อว่า หากต้องการให้การเรียนรู้มีพลังและฝังในตัว ผู้เรียนต้องเป็นการเรียนรู้โดยการลงมือทำเป็นโครงการ (Project) ร่วมมือกันทำเป็นทีมและทำกับปัญหาที่มีอยู่ในชีวิตจริง ซึ่งส่วนของวงล้อจอร์จยันแห่งการเรียนรู้แต่ละขั้น ได้แก่ Define, Plan, Do, Review และ Presentation

1. **Define** คือ ขั้นตอนการทำให้สมาชิกในกลุ่ม รวมทั้งครูมีความชัดเจนร่วมกันว่า คำถาม ปัญหา ประเด็น ความท้าทายของโครงการคืออะไร และเพื่อให้เกิดการเรียนรู้อะไร

2. **Plan** คือ การวางแผนการทำงานในโครงการ ครูก็ต้องวางแผน กำหนดทางหนีทีไล่ ในการทำหน้าที่โค้ช (Coach) รวมทั้งเตรียมเครื่องอำนวยความสะดวกในการทำโครงการของผู้เรียน ที่สำคัญคือ เตรียมคำถามไว้ถามสมาชิกในกลุ่มเพื่อกระตุ้นให้คิดถึงประเด็นสำคัญบางประเด็นที่ผู้เรียนมองข้าม โดยถือหลักว่าครูต้องไม่เข้าไปช่วยเหลือจนทำให้สมาชิกในกลุ่มขาดโอกาสคิดเองแก้ปัญหาเอง ผู้เรียนที่เป็นสมาชิกต้องวางแผนงานของตนมีการแบ่งหน้าที่รับผิดชอบ ประชุมกันภายในกลุ่ม แลกเปลี่ยนข้อค้นพบ แลกเปลี่ยนคำถาม แลกเปลี่ยนวิธีการยิ่งทำความเข้าใจร่วมกันไว้ชัดเจนมากเพียงใด งานในขั้น Do จะสะดวกราบรื่นขึ้นเช่นกัน

3. **Do** คือ การลงมือทำ ผู้เรียนจะได้เรียนรู้ทักษะในการแก้ปัญหา การประสานงาน การทำงาน ร่วมกันการจัดการความขัดแย้ง ทักษะในการทำงานภายใต้ทรัพยากรที่มีอยู่จำกัด ทักษะในการค้นหาความรู้เพิ่มเติม ทักษะการทำงานในสภาพที่สมาชิกมีความแตกต่างและหลากหลาย ทักษะการทำงานในสภาพกดดัน ทักษะในการบันทึกผลงาน ทักษะในการวิเคราะห์ผลและแลกเปลี่ยนข้อวิเคราะห์กับสมาชิกในกลุ่มเป็นต้น ในขั้นตอน Do นี้ ครูจะมีโอกาสสังเกตทำความเข้าใจกับนักเรียนเป็นรายคน และได้เรียนรู้หรือฝึกทำหน้าที่เป็น “วาทยากร” และ “โค้ช” ด้วย

4. Review คือ การที่สมาชิกในกลุ่มทบทวนการเรียนรู้ ที่ไม่ใช่แค่ทบทวนว่า โครงงานที่สร้างได้ผลตามความมุ่งหมายหรือไม่ แต่จะต้องเน้นทบทวนว่างาน กิจกรรม หรือพฤติกรรม แต่ละขั้นตอนได้ให้บทเรียนอะไรบ้าง รวมถึงขั้นตอนที่เป็นความสำเร็จและความล้มเหลว มาทำความเข้าใจและกำหนดวิธีทำงานใหม่ที่ถูกต้องเหมาะสม รวมทั้งจากเหตุการณ์ระทึกใจ ภาคภูมิใจ หรือประทับใจ มาแลกเปลี่ยนเรียนรู้กัน ขั้นตอนนี้เป็น การเรียนรู้แบบทบทวนไตร่ตรอง (Reflection) ซึ่งเป็นการจัดการความรู้ (Knowledge Management: KM) ที่เรียกว่า AAR (After Action Review)

5. Presentation คือ การนำเสนอโครงงานในชั้นเรียน เป็นขั้นตอนที่ทำให้เกิดทักษะการเรียนรู้ อีกแบบหนึ่ง ซึ่งต่อเนื่องจากขั้นตอน Review ที่ทำให้เกิดการทบทวนขั้นตอนของงาน และการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นอย่างเข้มข้น แล้วนำเสนอในรูปแบบที่เร้าใจ ให้อารมณ์ และให้ความรู้ (ปัญญา) สมาชิกในกลุ่มอาจสร้างนวัตกรรมในการนำเสนอก็ได้ หรืออาจเขียนเป็นรายงานแล้วนำเสนอหน้าชั้น ซึ่งอาจมีการนำเสนองานโดยใช้โปรแกรมนำเสนอ Power Point ประกอบจัดทำวีดิทัศน์นำเสนอ หรือนำเสนอเป็นละคร เป็นต้น

แนวคิดที่ 3 การจัดการเรียนรู้แบบใช้โครงงานเป็นฐาน (PBL) ที่ปรับจากการศึกษาการจัดการเรียนรู้แบบ PBL ที่ได้จากโครงการสร้างชุดความรู้เพื่อสร้างเสริมทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ของเด็ก และเยาวชน: จากประสบการณ์ความสำเร็จของโรงเรียนไทย (ดุขฎิ โยเหลา, 2557 อ้างใน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ, 2564: 7)

ในการจัดการเรียนรู้แบบใช้โครงงานเป็นฐานในลักษณะนี้ เป็นแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่สร้างขึ้นจากการศึกษาโรงเรียนในประเทศไทย โดยมีขั้นตอนทั้งหมด 6 ขั้นตอน ดังนี้

1. ขั้นให้ความรู้พื้นฐาน ครูให้ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการทำโครงงานก่อนการเรียนรู้ เนื่องจากการทำโครงงานมีรูปแบบขั้นตอนที่ชัดเจนและรัดกุม ดังนั้น ผู้เรียนจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีความรู้เกี่ยวกับโครงงานไว้เป็นพื้นฐาน เพื่อใช้ในการปฏิบัติขณะดำเนินงานโครงงานจริง ในขั้นแสวงหาความรู้

2. ขั้นกระตุ้นความสนใจ ครูเตรียมกิจกรรมที่จะกระตุ้นความสนใจของผู้เรียน โดยต้องคิดหรือเตรียมกิจกรรมที่ดึงดูดให้ผู้เรียนสนใจใคร่รู้ถึงความสนุกสนานในการทำโครงงานหรือกิจกรรมร่วมกัน โดยกิจกรรมนี้อาจเป็นกิจกรรมที่ครูกำหนดขึ้น หรืออาจเป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนมีความสนใจต้องการจะทำอยู่แล้ว ทั้งนี้ในการกระตุ้นของครูจะต้องเปิดโอกาสให้ผู้เรียนเสนอจากกิจกรรมที่ได้เรียนรู้ ผ่านการจัดการเรียนรู้ของครูที่เกี่ยวข้องกับชุมชนที่ผู้เรียนอาศัยอยู่ หรือเป็นเรื่องใกล้ตัวที่สามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง

3. ขั้นจัดกลุ่มร่วมมือ ครูให้ผู้เรียนแบ่งกลุ่ม เพื่อแสวงหาความรู้โดยใช้กระบวนการกลุ่มในการวางแผนดำเนินกิจกรรม ซึ่งผู้เรียนร่วมกันวางแผนกิจกรรมการเรียนรู้ของตนเอง ผ่านการระดมความคิดหารือและแบ่งหน้าที่ตามแนวทางปฏิบัติร่วมกัน หลังจากที่ได้ทราบหัวข้อสิ่งที่ตนเองต้องเรียนรู้นั้น ๆ เรียบร้อยแล้ว

4. ขั้นแสวงหาความรู้ ในขั้นแสวงหาความรู้ มีแนวทางปฏิบัติสำหรับผู้เรียนในการทำกิจกรรมโดยผู้เรียนลงมือปฏิบัติกิจกรรมโครงงานตามหัวข้อที่กลุ่มสนใจ ผู้เรียนปฏิบัติหน้าที่ของตนตามข้อตกลงของกลุ่ม

อีกทั้งร่วมมือกันปฏิบัติกิจกรรมโดยขอคำปรึกษาจากครูเป็นระยะ ๆ เมื่อมีข้อสงสัยหรือปัญหาเกิดขึ้น หลังจากนั้นผู้เรียนต้องร่วมกันเขียนรูปเล่ม เพื่อจัดทำเป็นสรุปรายงานจากโครงการที่ตนปฏิบัติ

5. ขั้นสรุปสิ่งที่เรียนรู้ ครูให้ผู้เรียนสรุปสิ่งที่เรียนรู้จากการทำกิจกรรม โดยครูใช้คำถามเพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนคิดหาคำตอบที่จะนำไปสู่การสรุปสิ่งที่เรียนรู้

6. ขั้นนำเสนอผลงาน ครูให้ผู้เรียนนำเสนอผลการเรียนรู้ โดยครูออกแบบกิจกรรม หรือจัดเวลาให้ผู้เรียนได้เสนอสิ่งที่ตนเองได้เรียนรู้ เพื่อให้เพื่อนผู้เรียนในชั้นและผู้เรียนอื่น ๆ ในโรงเรียนได้ชมผลงาน และเรียนรู้กิจกรรมที่ผู้เรียนปฏิบัติในการทำโครงการ

แนวคิดที่ 4 สะเต็มศึกษาและการออกแบบเชิงวิศวกรรม (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2566: ออนไลน์) จุดเด่นที่ชัดเจนข้อหนึ่งของการจัดการเรียนการสอนแบบสะเต็ม คือการผนวกแนวคิดการออกแบบเชิงวิศวกรรมเข้ากับการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ และเทคโนโลยี ของผู้เรียน กล่าวคือ ในขณะที่ผู้เรียนทำกิจกรรมเพื่อพัฒนาความรู้ ความเข้าใจ และฝึกทักษะด้านวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์และเทคโนโลยี ผู้เรียนต้องมีโอกาสนำความรู้มาออกแบบวิธีการหรือกระบวนการเพื่อตอบสนองความต้องการหรือแก้ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน เพื่อให้ได้เทคโนโลยีซึ่งเป็นผลผลิตจากกระบวนการออกแบบเชิงวิศวกรรม กระบวนการออกแบบเชิงวิศวกรรมประกอบด้วยองค์ประกอบ 6 ขั้นตอน ได้แก่

1. ระบุปัญหา (Problem Identification) เป็นการทำความเข้าใจปัญหาหรือความท้าทาย วิเคราะห์เงื่อนไขหรือข้อจำกัดของสถานการณ์ปัญหา เพื่อกำหนดขอบเขตของปัญหา ซึ่งจะนำไปสู่การสร้างชิ้นงานหรือวิธีการในการแก้ปัญหา

2. รวบรวมข้อมูลและแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับปัญหา (Related Information Search) เป็นการรวบรวมข้อมูลและแนวคิดทางวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ และเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องกับแนวทางการแก้ปัญหา และประเมินความเป็นไปได้ ข้อดีและข้อจำกัด

3. ออกแบบวิธีการแก้ปัญหา (Solution Design) เป็นการประยุกต์ใช้ข้อมูลและแนวคิดที่เกี่ยวข้อง เพื่อการออกแบบชิ้นงานหรือวิธีการในการแก้ปัญหา โดยคำนึงถึงทรัพยากร ข้อจำกัดและเงื่อนไขตามสถานการณ์ที่กำหนด

4. วางแผนและดำเนินการแก้ปัญหา (Planning and Development) เป็นการกำหนดลำดับขั้นตอนของการสร้างชิ้นงานหรือวิธีการ แล้วลงมือสร้างชิ้นงานหรือพัฒนาวิธีการเพื่อใช้ในการแก้ปัญหา

5. ทดสอบ ประเมินผล และปรับปรุงแก้ไขวิธีการแก้ปัญหาหรือชิ้นงาน (Testing, Evaluation and Design Improvement) เป็นการทดสอบและประเมินการใช้งานของชิ้นงานหรือวิธีการ โดยผลที่ได้ อาจนำมาใช้ในการปรับปรุงและพัฒนาให้มีประสิทธิภาพในการแก้ปัญหาได้อย่างเหมาะสมที่สุด

6. นำเสนอวิธีการแก้ปัญหา ผลการแก้ปัญหาหรือชิ้นงาน (Presentation) เป็นการนำเสนอแนวคิดและขั้นตอนการแก้ปัญหาของการสร้างชิ้นงานหรือการพัฒนาวิธีการ ให้ผู้อื่นเข้าใจและได้ข้อเสนอแนะ เพื่อการพัฒนาต่อไป

ผู้เขียนดำเนินเนินการนำ 4 แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน(PBL) มาวิเคราะห์และสังเคราะห์ ให้เข้ากับบริบทของชุมชนเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ ได้ทั้งหมด 7 ขั้นตอน ได้แก่

ภาพที่ 2 การจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน (PBL) 7 ขั้นตอน

ที่มา: สังเคราะห์และพัฒนาโดยผู้เขียน

- 1. ขั้นความรู้พื้นฐาน** ขั้นตอนนี้เป็นการสำรวจความรู้พื้นฐานของผู้เรียนเพื่อประเมินผู้เรียนเป็นรายบุคคล และเป็นขั้นตอนในการสอนความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับโครงงาน ทั้งวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ เทคโนโลยี กระบวนการออกแบบเชิงวิศวกรรม และศิลปะ เพื่อให้ผู้เรียนมีพื้นฐานความรู้ที่ดี และสามารถต่อยอดการทำโครงงานต่อไปได้
- 2. ขั้นระบุปัญหาและความสนใจ** ขั้นตอนนี้เป็นการระบุนิยามความชัดเจนในการแก้ปัญหา หรือระบุสิ่งที่สนใจศึกษา โดยเกิดจากการสำรวจความต้องการ ปัญหา หรือการพัฒนาต่อยอด ภายใต้บริบทของชุมชน โรงเรียน และการใช้ชีวิตประจำวัน เพื่อนำมาวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อชิ้นงาน หรือวิธีการแก้ปัญหา
- 3. ขั้นรวบรวมข้อมูล** ขั้นตอนนี้เป็นการแสวงหาข้อมูลที่เกี่ยวข้องโดยอาศัยความรู้พื้นฐานจากวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ เทคโนโลยี และกระบวนการออกแบบเชิงวิศวกรรม สำรวจความเป็นไปได้ในการแก้ปัญหาหรือการพัฒนาต่อยอด
- 4. ขั้นออกแบบและวางแผน** ขั้นตอนนี้เป็นการนำความรู้และข้อมูลที่รวบรวมได้มาร่วมกันระดมความคิด ออกแบบชิ้นงาน หรือออกแบบวิธีการแก้ปัญหา วางแผนในการเตรียมวัสดุอุปกรณ์ วางแผนการร่วมมือกันในการทำงาน มอบหมายหน้าที่ต่าง ๆ ในการดำเนินงาน
- 5. ขั้นร่วมมือร่วมใจ** ขั้นตอนนี้เป็นการเป็นการร่วมแรงร่วมใจลงมือดำเนินการตามที่ได้ออกแบบและวางแผนไว้ด้วยความสามัคคี ดำเนินการตามหน้าที่ ๆ ได้รับมอบหมาย
- 6. ขั้นประเมินผลและปรับปรุง** ขั้นตอนนี้เป็นการทดสอบชิ้นงานและประเมินผล รวบรวมความคิดเห็นช่วยกันวิเคราะห์สิ่งที่ต้องปรับปรุงพัฒนา ให้ชิ้นงาน หรือวิธีการแก้ปัญหา มีประสิทธิภาพสูงที่สุด

7. **ชั้นนำเสนอผลงาน** ขั้นตอนนี้เป็น การนำเสนอผลจากการปรับปรุงจนได้ชิ้นงาน หรือ ได้วิธีการ ที่มีประสิทธิภาพมากที่สุด โดยอาศัยความกล้าแสดงออก ภาวะผู้นำ รวมถึงการใช้ความรู้ด้านศิลปะ การ ออกแบบและเทคโนโลยีเข้ามามีส่วนร่วมในการนำเสนอ

กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านด่าน(ราษฎร์บำรุง)

ความเป็นมาและความสำคัญ

ความท้าทายด้านการศึกษาศตวรรษที่ 21 ในการเตรียมผู้เรียนให้พร้อมทั้งชีวิตในศตวรรษ ที่ 21 เป็นเรื่องสำคัญของกระแสการปรับเปลี่ยนทางสังคมที่เกิดขึ้นในศตวรรษที่ 21 ส่งผลต่อวิถีการดำรงชีวิต ของสังคมอย่างทั่วถึง ครูจึงต้องมีความตื่นตัวและเตรียมพร้อมในการจัดการเรียนรู้เพื่อเตรียมความพร้อมให้ ผู้เรียนมีทักษะสำหรับการออกไปดำรงชีวิตในโลกของศตวรรษที่ 21 ที่เปลี่ยนไปจากศตวรรษที่ 20 และ 19 โดยทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ที่สำคัญที่สุด คือ ทักษะอาชีพ (Career skills) ส่งผลให้มีการเปลี่ยนแปลง การจัดการเรียนรู้เพื่อให้เด็กในศตวรรษที่ 21 นี้ มีความรู้ ความสามารถ และทักษะจำเป็น ตลอดจนการเตรียม ความพร้อมด้านต่าง ๆ ทักษะของคนในศตวรรษที่ 21 ที่ทุกคนจะต้องเรียนรู้ตลอดชีวิต คือ การเรียนรู้ 3R 8C หลัก 3R ได้แก่ Reading (อ่านออก) (W) Riting (เขียนได้) (A) Rithematics (คิดเลขเป็น) และ 8C ได้แก่ 1) Critical Thinking and Problem Solving ทักษะด้านการคิด อย่างมีวิจารณญาณ และทักษะ ในการแก้ปัญหา 2) Creativity and Innovation ทักษะด้านการสร้างสรรค์ และนวัตกรรม 3) Cross-cultural Understanding ทักษะด้านความเข้าใจความต่างวัฒนธรรมต่างกระบวนทัศน์ 4) Collaboration, Teamwork and Leadership ทักษะด้านความร่วมมือการทำงานเป็นทีม 5) Communications, Information and Media Literacy ทักษะด้านการสื่อสารสารสนเทศและรู้เท่าทันสื่อ 6) Computing and ICT Literacy ทักษะด้านคอมพิวเตอร์ และเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร 7) Career and Learning Skills ทักษะอาชีพและการเรียนรู้ 8) Compassion ความมีเมตตา กรุณา มีวินัย คุณธรรม และจริยธรรม ซึ่งเป็นภารกิจที่ผู้สอนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายต้องร่วมมือกันในการมีบทบาทจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียน ทั้งในและนอกห้องเรียน เหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ อย่างรวดเร็ว โรงเรียนบ้านด่าน(ราษฎร์บำรุง) จึงได้จัดกิจกรรมการพัฒนาทักษะอาชีพทุกช่วงวัยโดยใช้โครงการเป็นฐาน เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้เตรียมพร้อมกับการออกไปดำรงชีวิตในศตวรรษ ที่ 21

วัตถุประสงค์

1. เพื่อพัฒนาให้ผู้เรียนเกิดทักษะอาชีพซึ่งเป็นทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21
2. เพื่อส่งเสริมผู้เรียนให้ได้รับการพัฒนาการคิดวิเคราะห์โดยใช้โครงการเป็นฐาน (PBL) 7 ขั้นตอน
3. เพื่อพัฒนาครูผู้สอนให้นำหลักการเรียนรู้โดยใช้โครงการเป็นฐาน (PBL) 7 ขั้นตอน มาใช้ในการจัด กิจกรรมการเรียนรู้

เป้าหมาย

เชิงปริมาณ

1. ผู้เรียนโรงเรียนบ้านด่าน(ราษฎร์บำรุง) ทุกคน ได้รับการพัฒนาทักษะอาชีพซึ่งเป็นที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 ผ่านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน (PBL) 7 ขั้นตอน
2. ครูโรงเรียนบ้านด่าน(ราษฎร์บำรุง) ทุกคนจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน (PBL) 7 ขั้นตอน

เชิงคุณภาพ

1. ผู้เรียนร้อยละ 80 ได้รับการพัฒนาทักษะอาชีพซึ่งเป็นที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21

กระบวนการดำเนินงาน

การดำเนินกิจกรรมตามโครงการโรงเรียนบ้านด่าน (ราษฎร์บำรุง) ใช้วงจรการบริหารงานคุณภาพของ Dr. Edwards W. Deming โดยมีขั้นตอนการดำเนินงาน ดังนี้

P – Plan การวางแผน

1. ประชุมบุคลากรภายในโรงเรียนบ้านด่าน(ราษฎร์บำรุง) เพื่อร่วมกันระดมความคิด กำหนดขอบเขตการดำเนินกิจกรรม ระยะเวลา ร่วมกันวางแผนการทำงาน สร้างความเข้าใจในการจัดกิจกรรมเพื่อป้องกันความคลาดเคลื่อน
2. มอบหมายหน้าที่ความรับผิดชอบ ดำเนินการพัฒนาทักษะอาชีพโดยใช้โครงงานเป็นฐาน (PBL) 7 ขั้นตอน โดยแบ่งการดำเนินงานเป็น 4 ช่วงชั้น ได้แก่ ช่วงชั้นปฐมวัย 1 ชั้นงาน ช่วงชั้นที่ 1 (ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 3) 3 ชั้นงาน ช่วงชั้นที่ 2 (ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 - 6) 3 ชั้นงาน และช่วงชั้นที่ 3 (ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 - 3) 3 ชั้นงาน รวม 10 ชั้นงาน
3. ประชุมภาคีเครือข่ายผู้ปกครองเพื่อนำเสนอกิจกรรม และรวบรวมข้อมูลให้การดำเนินกิจกรรมสอดคล้อง เชื่อมโยงกับบริบทของชุมชน โดยให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ

D – DO การปฏิบัติตามแผน

1. ให้ความรู้พื้นฐานการพัฒนาทักษะอาชีพทุกช่วงวัยโดยใช้โครงงานเป็นฐาน (PBL) 7 ขั้นตอนกับครูทุกระดับโดยใช้การอบรมเชิงปฏิบัติการ เพื่อเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจ ให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน
2. กำหนดกรอบระยะเวลาในการทำกิจกรรมเป็นเวลา 1 ภาคเรียน
3. คุณครูใช้การจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน (PBL) 7 ขั้นตอน กับผู้เรียนทุกระดับชั้น เพื่อส่งเสริมการพัฒนาทักษะอาชีพทุกช่วงวัยตั้งแต่ระดับชั้น อนุบาล 1 – ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3
4. จัดแสดงนิทรรศการการพัฒนาทักษะอาชีพทุกช่วงวัย ในงานเปิดบ้านวิชาการบ้านด่าน (ราษฎร์บำรุง) ทุกชั้นเรียน เพื่อเป็นงานนำเสนอผลงานและเป็นการฝึกทักษะความเป็นผู้นำ ทักษะการนำเสนอของผู้เรียน

C – Check การตรวจสอบ

1. ฝ่ายบริหารนิเทศติดตาม ผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน (PBL) 7 ขั้นตอน กับผู้เรียนทุกระดับชั้น เพื่อส่งเสริมการพัฒนาทักษะอาชีพทุกช่วงวัยตั้งแต่ระดับชั้น อนุบาล 1 – ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยกำหนดตารางการนิเทศที่ชัดเจน

A – Act การปรับปรุงการดำเนินการ

1. คณะทำงานรวบรวมข้อมูลความพึงพอใจ ของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายตั้งแต่ฝ่ายบริหาร คณะทำงาน ผู้เรียน ภาควิชาหรือข่ายผู้ปกครอง
2. ประชุมบุคลากรในโรงเรียน เพื่อนำเสนอ จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค ในการจัดกิจกรรม ด้วยการใช้ SWOT ANALYSIS สรุปผลเพื่อปรับปรุงการดำเนินงานในปีต่อไป

ผลการดำเนินกิจกรรม

การพัฒนาทักษะอาชีพทุกช่วงวัยตั้งแต่ระดับชั้น อนุบาล 1 - ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ก่อให้เกิดชิ้นงานที่เป็นผลิตภัณฑ์ของผู้เรียนเข้ากิจกรรมการพัฒนาทักษะอาชีพทุกช่วงวัยโดยใช้โครงงานเป็นฐาน(PBL) 7 ขั้นตอน ได้ผลิตภัณฑ์ดังนี้

ตารางที่ 1 ตารางแสดงผลิตภัณฑ์จากการพัฒนาทักษะอาชีพทุกช่วงวัยโดยใช้โครงงานเป็นฐาน (PBL)

ลำดับที่	ช่วงชั้น	ระดับชั้น	ผลิตภัณฑ์
1	ช่วงชั้นปฐมวัย	อนุบาล 2 -3	เทียนเจล
2	ช่วงชั้นที่ 1	ประถมศึกษาปีที่ 1	กระปุกออมสินขวดน้ำ
3		ประถมศึกษาปีที่ 2	ไข่เค็มสมุนไพร
4		ประถมศึกษาปีที่ 3	สายคล้องแมส DIY
5	ช่วงชั้นที่ 2	ประถมศึกษาปีที่ 4	พวงมาลัยจากหลอดพลาสติก
6		ประถมศึกษาปีที่ 5	กระถางปูน
7		ประถมศึกษาปีที่ 6	หมอนคนิตศิลป์
8	ช่วงชั้นที่ 3	มัธยมศึกษาปีที่ 1	สิ่งประดิษฐ์ฝาขวดน้ำ
9		มัธยมศึกษาปีที่ 2	ปิดทองลายไทย
10		มัธยมศึกษาปีที่ 3	โต๊ะปูนลายไม้

จากตารางที่ 1 พบว่า ผู้เรียนทุกระดับทุกช่วงวัยได้พัฒนาทักษะอาชีพ ทุกระดับชั้นตั้งแต่ระดับอนุบาล 2 - ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สามารถสร้างผลิตภัณฑ์ส่งเสริมอาชีพ ดังนั้นกระบวนการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานสามารถก่อให้เกิดการพัฒนาทักษะอาชีพซึ่งเป็นทักษะที่จำเป็นในการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21

บทสรุป

ทักษะอาชีพ เป็นทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 เป็น หนึ่งใน 3R8C หรือทักษะที่ต้องมีสำหรับเตรียมความพร้อมในการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 โดย Partnership for 21st Century Skills ได้มีการแบ่งทักษะอาชีพและการเรียนรู้เป็น 5 ด้าน ดังนี้ 1) ความยืดหยุ่นและการปรับตัว (Flexibility and Adaptability) 2) เป็นผู้มีความคิดริเริ่มและเป็นผู้ริเริ่ม (Initiative and Self-direction) 3) ทักษะทางสังคมและการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม (Social and Cross-Cultural Skills) 4) ผลิตและการสำนึกรับผิดชอบ (Productivity and Accountability) 5) ภาวะผู้นำและความรับผิดชอบ (Leadership and Responsibility) จากความสำคัญของทักษะอาชีพ เป็นทักษะสำคัญที่ต้องได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่องทุกช่วงวัย บทความนี้ได้นำเสนอการพัฒนาทักษะอาชีพโดยใช้การเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน 7 ขั้นตอนที่เกิดจากสังเคราะห์แนวคิดการเรียนรู้แบบโครงงาน 4 แนวคิด ได้แก่ แนวคิดที่ 1 ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้แบบโครงงาน แนวคิดที่ 2 การจัดการเรียนรู้ตามขั้นโมเดลจอร์จยานแห่งการเรียนรู้แบบ PBL แนวคิดที่ 3 การจัดการเรียนรู้แบบใช้โครงงานเป็นฐาน (PBL) ที่ปรับจากการศึกษาการจัดการเรียนรู้แบบ PBL ที่ได้จากโครงการสร้างชุดความรู้เพื่อสร้างเสริมทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 แนวคิดที่ 4 สะเต็มศึกษาและการออกแบบเชิงวิศวกรรม การวิเคราะห์และสังเคราะห์แนวคิดทั้ง 4 แนวคิด จนเกิดเป็นการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน 7 ขั้นตอน มีขั้นตอน ดังนี้

1) ขั้นความรู้พื้นฐาน 2) ขั้นระบุปัญหาและความสนใจ 3) ขั้นรวบรวมข้อมูล 4) ขั้นออกแบบและวางแผน 5) ขั้นร่วมมือร่วมใจ 6) ขั้นประเมินผลและปรับปรุง 7) ขั้นนำเสนอผลงาน โรงเรียนบ้านด่านได้ประยุกต์ใช้การเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน 7 ขั้นตอน มาพัฒนาทักษะอาชีพในทุกระดับชั้นผ่านกระบวนการ PDCA จนเกิดเป็นผลิตภัณฑ์ ดังนี้ 1) อนุบาล 2-3: เทียนเจล 2) ประถมศึกษาปีที่ 1: กระจุกออมสินขวดน้ำ 3) ประถมศึกษาปีที่ 2: ไข่เค็มสมุนไพร 4) ประถมศึกษาปีที่ 3: สายคล้องแมส DIY 5) ประถมศึกษาปีที่ 4: พวงมาลัยจากหลอดพลาสติก 6) ประถมศึกษาปีที่ 5: กระจ่างปูน 7) ประถมศึกษาปีที่ 6: หมอนคณิตศิลป์ 8) มัธยมศึกษาปีที่ 1: สิ่งประดิษฐ์ฝาขวดน้ำ 9) มัธยมศึกษาปีที่ 2: ปิดทองลายไทย 10) มัธยมศึกษาปีที่ 3: โต๊ะปูนลายไม้

จึงสรุปได้ว่า การเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน 7 ขั้นตอน สามารถนำมาพัฒนาทักษะอาชีพของผู้เรียนได้ทุกช่วงวัย

ภาพที่ 3 วงจรการพัฒนาทักษะอาชีพทุกช่วงวัยโดยใช้โครงงานเป็นฐาน 7 ขั้นตอน(PBL)

ที่มา: สังเคราะห์และพัฒนาโดยผู้เขียน

บรรณานุกรม

เกียรติศักดิ์ สีสมุทร และพินันทา ฉัตรวัฒนา. (2566). รูปแบบการเรียนรู้โครงงานเป็นฐานโดยใช้การคิดเชิง
 ออกแบบสำหรับนวัตกรรมในศตวรรษที่ 21. *วารสารวิชาการครุศาสตร์อุตสาหกรรมและวิศวกรรมศึกษา*,
 14(1), 24.

จินตนา พรายชมภู และธดา สิทธิธาดา. (2565). การบริหารจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานเพื่อพัฒนา
 ศักยภาพของครูในสถานศึกษา ใน *บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา (บ.ก.), การ
 ประชุมวิชาการการนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ ครั้งที่ 4* (หน้า 1034). มหาวิทยาลัยราชภัฏสวน
 สุนันทา

ชนาธิป บุบผามาศ, จีระศักดิ์ ทวีเงิน, พระวิทยา ขนชัยภูมิ, สรัล สุวรรณ และมาเรียม นิลพันธุ์. (2565).
 การพัฒนาหลักสูตรเสริมทักษะการออกแบบบรรจุภัณฑ์ท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมทักษะอาชีพ สำหรับ
 นักศึกษาวิชาชีพครู. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี*, 12(3), 14-15.

ดุขฎิ โยเหลา. (2557). การศึกษาการจัดการเรียนรู้แบบ PBL ที่ได้จากโครงการสร้างชุดความรู้เพื่อสร้างเสริม
 ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ของเด็กและเยาวชน: จากประสบการณ์ความสำเร็จของโรงเรียนไทย. *ทจก.
 ทิพย์วิสุทธิ*.

ทัศน์พล แก้วเพชรบุตร และวิภาดา ประสารทรัพย์. (2565). การบริหารวิชาการเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพของ
 ผู้เรียน. ใน *บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา (บ.ก.), การประชุมวิชาการการนำเสนอ
 ผลงานวิจัยระดับชาติ ครั้งที่ 4* (หน้า 1372). มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

ธีรพัฒน์ วงศ์คุ้มสิน. (2565). การจัดการเรียนรู้แบบใช้โครงงานเป็นฐาน เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ด้วย
 การนำตนเอง. *วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์*, 46(1), 223-224.

การพัฒนาทักษะอาชีพทุกช่วงวัยโดยใช้โครงงานเป็นฐาน

ปนัดดา นกแก้ว และชัยอนันต์ มั่นคง. (2564). ทักษะชีวิตและอาชีพในศตวรรษที่ 21 ของผู้เรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จังหวัดสมุทรปราการ. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏ*, 8(1), 266

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542. (14 สิงหาคม 2542). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 116 ตอนที่ 74 ก. หน้า 1-3

สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มศว. *การจัดการเรียนรู้แบบใช้โครงงานเป็นฐาน ตอนที่ 1*.
<https://candmbsri.wordpress.com/2015/04/08/การจัดการเรียนรู้แบบใช้-2/>

สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. *สะเต็มศึกษาและการออกแบบเชิงวิศวกรรม*.
แหล่งที่มา https://designtechnology.ipst.ac.th/?page_id=1082.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2564). *ก้าวแรก การจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน*
เอ็น เอ รัตนะเพรตดิ้ง.

การ

บริหารสถานศึกษาโดยใช้วงจรคุณภาพเพื่อส่งเสริมคุณธรรม
จริยธรรมนักเรียน โรงเรียนยอแซฟวิทยา จันทบุรีมัตรี สุระเสียง^{1*}แพงศรี ประทุมตรี²

รับบทความ: 6 กุมภาพันธ์ 2567 แก้ไขบทความ: 27 เมษายน 2567 ตอรับบทความ: 28 เมษายน 2567

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการบริหารสถานศึกษาโดยใช้วงจรคุณภาพเพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนโรงเรียนยอแซฟวิทยา จันทบุรี โรงเรียนได้ทำการประเมินพฤติกรรมของนักเรียนในภาพรวมตั้งแต่ระดับชั้นประถมศึกษาจนถึงระดับชั้นมัธยมศึกษาในปีการศึกษา 2565 พบว่า ด้านความรักความเมตตา ได้ร้อยละ 74.50 ด้านความซื่อสัตย์ร้อยละ 71.91 และความพอเพียง ร้อยละ 72.99 ทั้งสามด้านอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งผลการประเมินดังกล่าวยังไม่บรรลุเป้าหมายที่โรงเรียนกำหนดไว้ว่า นักเรียนไม่น้อยกว่าร้อยละ 95 ต้องเป็นผู้ที่มีพฤติกรรมตาม อัตลักษณ์ของโรงเรียนซึ่งสอดคล้องกับปรัชญาของโรงเรียน “คุณธรรมนำการศึกษาเพื่อพัฒนาตนเองและสังคม” โรงเรียนจึงได้กำหนดแนวทางการดำเนินงานที่ชัดเจนเพื่อแก้ไขสถานการณ์ โดยมีการกำหนดบทบาทและหน้าที่ของบุคลากร จัดทำแผนพัฒนาและจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับเป้าหมายและนโยบายการจัดการศึกษาของโรงเรียน รวมถึงการใช้กลยุทธ์และระบบวงจรคุณภาพ PDCA ในการขับเคลื่อนการดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งนำไปสู่การพัฒนาอย่างต่อเนื่องในการบริหารสถานศึกษาเพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมด้านความรักเมตตา ความซื่อสัตย์และความพอเพียงของนักเรียน

คำสำคัญ: การบริหารสถานศึกษา วงจรคุณภาพเพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม โรงเรียนยอแซฟวิทยา จันทบุรี

¹ โรงเรียนยอแซฟวิทยา ท่าใหม่ จันทบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต1

* อีเมล: icelcc.nightingale@gmail.com

² โรงเรียนสตรีมารดาพิทักษ์ จันทบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต1

Educational Administration using Deming Cycle to Enhance Student Moral and Ethical Beyond Catholic School Identity, Joseph Ithaya School

Maitri Surasieng ^{1*}
Phaengsri Prathumt ²

Abstract

This research aims to study the implementation of quality cycles in administrative institutions to enhance moral ethics among students at Josephvithaya School Chanthaburi. In the academic year 2022, the school evaluated student behavior from elementary school to secondary school. The assessment revealed that the percentages for love and kindness were 74.50%, honesty was 71.91%, and self-sufficiency was 72.99% respectively. The results of all assessments are at a moderate level. This evaluation fails to meet the school's objective, which requires at least 95 percent of students to exhibit behavior aligned with the school's identity and philosophy of "Education through virtue for personal and social well-being." The school has established explicit operational guidelines to address various situations. These guidelines define the roles and responsibilities of the personnel, outline a development plan, and align with the school's educational management goals and policies. The school also utilizes the PDCA quality cycle system to ensure efficient operations and continuous improvement in school administration. This strategy seeks to promote the moral values of kindness, honesty, and being self-sufficient among students.

Keywords: School Administration, Quality Cycle for Promoting Morality and Ethics, Josephvithaya School Chanthaburi

¹ Josephvithaya School, Chanthaburi Primary Educational Service Area Office 1

* Email: icelcc.nightingale@gmail.com

² Streemandapitak School, Chanthaburi, Chanthaburi Primary Educational Service Area Office 1

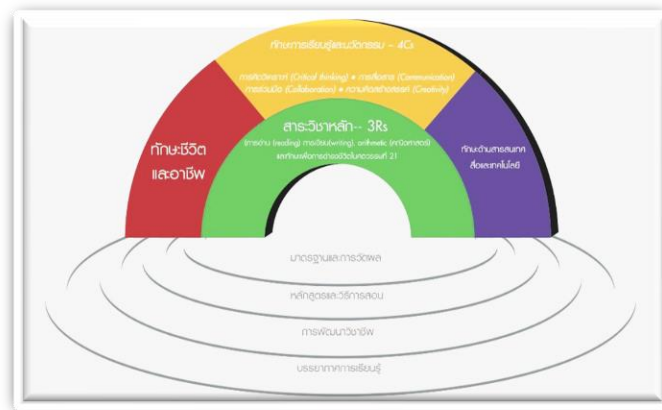
บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 และกฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 ได้กำหนดให้สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา(สกศ.) มีหน้าที่ในการพิจารณาเสนอแผนการศึกษาแห่งชาติที่บูรณาการศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม และกีฬากับการศึกษาทุกระดับ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาจึงได้จัดทำแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 – 2579 ซึ่งเป็นแผนระยะยาว 20 ปีเพื่อเป็นแม่บทสำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการใช้เอกสารแผนการศึกษาแห่งชาติฉบับล่าสุดนี้ สามารถสรุปได้ว่าวิสัยทัศน์ของแผนการศึกษาคือ "ให้คนไทยทุกคนมีโอกาสรับการศึกษาและเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ และสามารถดำรงชีวิตอย่างเป็นสุข โดยทำให้เกิดการพัฒนาที่สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และให้การตอบรับที่เหมาะสมต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในโลกศตวรรษที่ 21”โดยมีวัตถุประสงค์ในการจัดการศึกษา 4 ประการ คือ 1) เพื่อพัฒนาระบบและกระบวนการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพและมีประสิทธิภาพ 2) เพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นพลเมืองดี มีคุณลักษณะทักษะและสมรรถนะที่สอดคล้องกับบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติและยุทธศาสตร์ชาติ 3) เพื่อพัฒนาสังคมไทยให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ และคุณธรรมจริยธรรม รู้รักสามัคคีและร่วมมือผนึกกำลังมุ่งสู่การพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และ 4) เพื่อนำประเทศไทยก้าวข้ามกับดักประเทศที่มีรายได้ปานกลางและความเหลื่อมล้ำภายในประเทศลดลง เพื่อให้บรรลุวิสัยทัศน์และจุดมุ่งหมายในการจัดการศึกษาดังกล่าวข้างต้น แผนการศึกษาแห่งชาติได้วางเป้าหมายไว้ 2 ด้าน คือ

เป้าหมายด้านผู้เรียน (Learner Aspirations) โดยมุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกคนให้มีคุณลักษณะและทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 (3 Rs8Cs) ประกอบด้วย ทักษะและคุณลักษณะต่อไปนี้

3Rs ได้แก่ การอ่านออก (Reading) การเขียนได้ (Writing) และการคิดเลขเป็น (Arithmetic’s)

8Cs ได้แก่ ทักษะด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และทักษะในการแก้ปัญหา (Critical Thinking and Problem Solving) ทักษะด้านการสร้างสรรค์และนวัตกรรม (Creativity and Innovation) ทักษะด้านความเข้าใจต่างวัฒนธรรมต่างกระบวนทัศน์ (Cross – cultural Understanding) ทักษะด้านความร่วมมือการทำงานเป็นทีมและภาวะผู้นำ (Collaboration, Teamwork and Leadership) ทักษะด้านการสื่อสารสารสนเทศและการรู้เท่าทันสื่อ (Communications, Information and Media Literacy) ทักษะด้านคอมพิวเตอร์ และเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (Computing and ICT Literacy) ทักษะอาชีพ และทักษะการเรียนรู้ (Career and Learning Skills) และความมีเมตตา กรุณา มีวินัย คุณธรรมจริยธรรม (Compassion) (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560)

ภาพที่ 1 คุณลักษณะและทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 (3 Rs8Cs)

ที่มา: <http://www.qlf.or.th/>

จากการประเมินพฤติกรรมนักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาถึงระดับชั้นมัธยมศึกษา โรงเรียนยอแซฟวิทยาในปีการศึกษา 2565 ในภาพรวม พบว่า ด้านความรักความเมตตา มีนักเรียนที่ประพฤติปฏิบัติตนได้ตามเกณฑ์คิดเป็นร้อยละ 74.50 ด้านความซื่อสัตย์ มีนักเรียนที่ประพฤติปฏิบัติตนได้ตามเกณฑ์คิดเป็นร้อยละ 71.91 ด้านความพอเพียง มีนักเรียนที่ประพฤติปฏิบัติตนได้ตามเกณฑ์คิดเป็นร้อยละ 72.99 โดยจำแนกผลการประเมินพฤติกรรมนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นตามอัตลักษณ์พบว่า ด้านความรักความเมตตา มีนักเรียนที่ประพฤติปฏิบัติตนได้ตามเกณฑ์คิดเป็นร้อยละ 60.53 ด้านความซื่อสัตย์มีนักเรียนที่ประพฤติปฏิบัติตนได้ตามเกณฑ์คิดเป็นร้อยละ 63.16 ด้านความพอเพียง มีนักเรียนที่ประพฤติปฏิบัติตนได้ตามเกณฑ์คิดเป็นร้อยละ 57.89 ซึ่งผลการประเมินดังกล่าวยังไม่บรรลุเป้าหมายที่โรงเรียนกำหนดไว้ว่านักเรียนไม่น้อยกว่าร้อยละ 95 ต้องเป็นผู้ที่มีพฤติกรรมตามอัตลักษณ์ที่โรงเรียนกำหนดขึ้น

บทความนี้ผู้วิจัยนำเสนอการบริหารสถานศึกษาโดยใช้วงจรคุณภาพเพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน โรงเรียนยอแซฟวิทยา จันทบุรี ในอัตลักษณ์ 3 ประการ คือ ความรักเมตตา ความซื่อสัตย์ และความพอเพียง ในการดำเนินนโยบายและการจัดการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของผู้เรียนเป็น Best Practice ในขั้นเตรียมการ(Plan) ขั้นดำเนินการ (Do) ขั้นสรุปและประเมินผล (Check) และ ขั้นปรับปรุงและติดตามผลการประเมิน (Act) ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อผู้บริหารสถานศึกษาและบุคลากรผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้นำไปใช้เป็นแนวทางการบริหารจัดการและส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนในโรงเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น

วรรณกรรมและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

กระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศนโยบายเร่งรัดการปฏิรูปการศึกษา โดยยึดมั่นในหลัก "คุณธรรมนำความรู้" เพื่อสร้างความตระหนักและสำนึกในคุณค่าปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ความสมานฉันท์ สันติวิธี วิถีประชาธิปไตย และการพัฒนาบุคลากรผ่านกระบวนการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงความร่วมมือของสถาบัน ครอบครัว ชุมชน สถาบันศาสนา และสถาบันการศึกษา โดยเน้นในการพัฒนาเยาวชนให้มีคุณธรรม ความรู้ และความสุข ในกระบวนการนี้ มีจุดเน้นพิเศษที่จะปลูกฝัง "คุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการ" เพื่อให้เกิดความชัดเจนและสามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม ซึ่ง "คุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการ" ที่ควรเร่งปลูกฝัง ประกอบด้วย

1. ความขยัน ขยัน คือ ความตั้งใจเพียรพยายามทำหน้าที่การทำงานอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ อดทน ความขยันต้องปฏิบัติควบคู่กับการใช้สติปัญญาแก้ปัญหาจนเกิดผลสำเร็จ ผู้ที่มีความขยัน คือผู้ที่ตั้งใจทำอย่างจริงจังต่อเนื่องในเรื่องที่ถูกที่ควร เป็นคนสู้งาน มีความพยายาม ไม่ท้อถอย กล้าเผชิญอุปสรรค รักงานที่ทำ ตั้งใจทำหน้าที่อย่างจริงจัง

2. ความประหยัด ประหยัด คือ การรู้จักเก็บออม ถนอมใช้ทรัพย์สิน สิ่งของแต่พอควรพอประมาณ ให้เกิดประโยชน์คุ้มค่า ไม่ฟุ่มเฟือย ไม่ฟุ้งเฟ้อ ผู้ที่มีความประหยัด คือ ผู้ที่ดำเนินชีวิตความเป็นอยู่ที่เรียบง่าย รู้จักฐานะการเงินของตน คิดก่อนใช้ คิดก่อนซื้อ เก็บออม ถนอมใช้ทรัพย์สินสิ่งของอย่างคุ้มค่า รู้จักทำบัญชี รายรับ-รายจ่าย ของตนเองอยู่เสมอ

3. ความซื่อสัตย์ ซื่อสัตย์ คือ ประพฤติตรงไม่เอินเอียง ไม่มีเล่ห์เหลี่ยม มีความจริงใจ ปลอดภัยจากรู้สึกลำเอียงหรืออคติ ผู้ที่มีความซื่อสัตย์ คือ ผู้ที่มีความประพฤติตรงทั้งต่อหน้าต่อวิชาชีพตรงต่อเวลา ไม่ใช้เล่ห์กลคดโกงทั้งทางตรงและทางอ้อม รับรู้หน้าที่ของตนเองและปฏิบัติอย่างเต็มที่ถูกต้อง

4. ความมีวินัย มีวินัย คือ การยึดมั่นในระเบียบแบบแผน ข้อบังคับและข้อปฏิบัติ ซึ่งมีทั้งวินัยในตนเองและวินัยต่อสังคม ผู้มีวินัย คือ ผู้ที่ปฏิบัติตามในขอบเขต กฎ ระเบียบของสถานศึกษาสถาบัน/องค์กร/สังคมและประเทศ โดยที่ตนเองยินดีปฏิบัติตามอย่างเต็มใจและตั้งใจ

5. ความสะอาด สะอาด คือ ปราศจากความมัวหมองทั้งกาย ใจ และสภาพแวดล้อม ความผ่องใส เป็นที่เจริญตา ทำให้เกิดความสบายใจแก่ผู้พบเห็น ผู้ที่มีความสะอาด คือ ผู้รักษาร่างกาย ที่อยู่อาศัย สิ่งแวดล้อม ถูกต้องตามสุขลักษณะ ฝึกฝนจิตใจมิให้ขุ่นมัว จึงมีความแจ่มใสอยู่เสมอ

6. ความสุขภาพ สุขภาพ คือ เรียบร้อย อ่อนโยน ละมุนละม่อม มีกิจกรรมายาที่ดีงาม มีสัมมาคารวะ ผู้ที่มีความสุขภาพ คือ ผู้ที่อ่อนน้อมถ่อมตนตามสถานภาพและกาลเทศะ ไม่ก้าวร้าวรุนแรง วางอำนาจข่มผู้อื่น ทั้งโดยวาจาและท่าทาง มีความมั่นใจในตนเอง เป็นผู้มีการยาท วางตนเหมาะสมตามวัฒนธรรมไทย

7. ความสามัคคี สามัคคี คือ ความพร้อมเพียงกัน ความกลมเกลียวกัน ความปรองดองกัน ร่วมใจกัน ปฏิบัติงานให้บรรลุผลตามที่ต้องการ เกิดงานการอย่างสร้างสรรค์ปราศจากการทะเลาะวิวาท ไม่เอาर्डเอาเปรียบกัน เป็นการยอมรับความมีเหตุผล ยอมรับความแตกต่างหลากหลายทางความคิด ความหลากหลายใน

ตนในแนวทางที่ถูกต้องเหมาะสมช่วยให้นักเรียนมีการพัฒนาที่ดี (กาญจนา ศรีภาพสินธุ์, 2544 หน้า 8) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดทางพระพุทธศาสนาที่เชื่อว่ามนุษย์เป็นสัตว์โลกที่สามารถฝึกได้ สามารถใช้สมองอันล้ำเลิศเป็นผู้ที่ รู้ดี รู้ชั่ว สามารถคิดวิเคราะห์ประเมินค่าและกำหนดทางเลือกได้ (วิณา ประชากุล, 2559 หน้า 1)

การบริหารสถานศึกษา มีความสำคัญในการพัฒนาระบบการศึกษาของประเทศ ซึ่งการบริหารสถานศึกษามีบทบาทสำคัญในการสร้างสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมสำหรับการเรียนรู้ของนักเรียนและการพัฒนาทักษะทางวิชาการและทักษะชีวิตให้กับนักเรียนในทุกระดับการศึกษา การบริหารสถานศึกษามีหลายด้านที่ต้องพิจารณา จากความสำคัญนี้มีนักการศึกษาหลายท่านให้ความหมายของการบริหารสถานศึกษาไว้ที่น่าสนใจ เช่น การบริหารสถานศึกษา คือ กระบวนการที่ผู้บริหารดำเนินกิจกรรมหรือกระบวนการต่าง ๆ ที่มีความร่วมมือของผู้บริหารและผู้เกี่ยวข้องกับการศึกษา เพื่อการจัดการสถานศึกษาอย่างเหมาะสม ซึ่งประกอบด้วย การวางแผน การวินิจฉัย การสั่งการ การควบคุม และการจัดการ เพื่อให้ผู้เรียนมีคุณภาพชีวิตและการเรียนรู้ที่ดีตามเจตนารมณ์ของสถานศึกษา (สัมมา ธรณิธย์, 2560) การบริหารสถานศึกษายังเป็นการดำเนินการต่าง ๆ ในสถานศึกษาเพื่อสร้างการรับรู้ให้กับบุคลากรในการบริหาร สร้างความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน สร้างความร่วมมือและความรับผิดชอบต่อหน้าที่ เพื่อให้การดำเนินงานบรรลุตามวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายของสถานศึกษาประกอบด้วย การบริหารงานวิชาการ งบประมาณ งานบุคคลและงานทั่วไป (จิตติมา อัครดิพิพงศ์, 2561)

วงจร PDCA คิดค้นโดย วอลเตอร์ ชิวฮาร์ท ผู้บุกเบิกการใช้สถิติในแวดวงอุตสาหกรรม และต่อมา PDCA เริ่มเป็นที่รู้จักมากขึ้นเมื่อเดมมิ่งได้เผยแพร่ให้เป็นกระบวนการทำงาน โดยรู้จักในชื่ออีกหนึ่งคือ "วงจรเดมมิ่ง" ประกอบด้วย การวางแผน (Plan) การปฏิบัติตามแผน (Do) การตรวจสอบ (Check) และปรับปรุงและการดำเนินการให้เหมาะสม (Action) การปฏิบัติตาม PDCA จะเริ่มต้นที่ P และสิ้นสุดที่ A และกลับมาปฏิบัติในขั้น P ใหม่อีกครั้ง วงจรนี้เป็นวงจรแห่งความสำเร็จที่ช่วยให้บริษัทหรือองค์กรพัฒนาและปรับปรุงกระบวนการอย่างต่อเนื่องได้อย่างมีประสิทธิภาพ (พัชรา หงคำมี, 2565) การบริหารสถานศึกษาด้วยวงจรคุณภาพเพื่อส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมของนักเรียน เป็นแนวทางการบริหารที่ใช้การวางแผนและการดำเนินงานในสถานศึกษา เพื่อสร้างวงจรที่สนับสนุนการพัฒนาทักษะทางสังคมและจริยธรรมของนักเรียนอย่างยั่งยืน หลักการนี้เน้นการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้และการเติบโตทางสังคมของนักเรียนอย่างมีคุณภาพและยั่งยืน โดยมีแนวทาง คือ 1) วางแผนและการดำเนินการที่มุ่งเน้นทักษะทางจริยธรรม โดยมุ่งเน้นการสร้างแผนการเรียนรู้ที่ทำให้นักเรียนเป็นผู้มีคุณธรรม พัฒนาทักษะทางจริยธรรมและคุณลักษณะที่ดี เช่น ความรักเมตตา ความรับผิดชอบ ความเข้าใจและเห็นใจผู้อื่น ความซื่อสัตย์ ความพอเพียง ฯลฯ และการเรียนรู้จากประสบการณ์ เป็นต้น 2) การสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้และการพัฒนา การบริหารสถานศึกษาที่สร้างสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมการพัฒนาทักษะทางสังคมและจริยธรรม โดยการสร้างนโยบายและกิจกรรมที่สนับสนุนการเรียนรู้และการพัฒนาที่มีคุณค่าทางจริยธรรม 3) การสร้างวงจรการกำกับและสนับสนุน การบริหารสถานศึกษาควรสร้างวงจรการกำกับและสนับสนุนที่สามารถช่วยให้นักเรียนมีการเติบโต

และพัฒนาตามแนวคิดที่ดีที่สุด โดยการให้การสนับสนุนจากครู ผู้ปกครอง และชุมชน และ 4) การวัดและประเมินผล การบริหารสถานศึกษาด้วยวงจรคุณภาพ จะต้องมีการวัดและประเมินผลเพื่อให้ทราบถึงความก้าวหน้าในการพัฒนาทักษะทางจริยธรรมของนักเรียน และนำข้อมูลนี้มาปรับปรุงแผนการเรียนรู้และกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้เหมาะสมและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ช่วยสร้างนักเรียนที่มีคุณธรรมและจริยธรรมที่เป็นที่ยอมรับในสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน ตลอดจนสร้างพื้นที่การเรียนรู้ที่เติบโตและทันสมัยในสถานศึกษาอย่างยั่งยืน

โรงเรียนยอแซฟวิทยา เป็นโรงเรียนคาทอลิกที่มุ่งเน้นกระบวนการพัฒนาคนให้เป็นบุคคลที่สมบูรณ์ บรรลุสังฆธรรมและมีพัฒนาการที่ดีทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ และสังคม กระบวนการนี้วางอยู่บนพื้นฐานแห่งหลักพระคริสตธรรมที่เน้นความรับผิดชอบต่อตนเองและหน้าที่ความรับผิดชอบ และซื่อสัตย์ภักดีต่อประเทศชาติบ้านเมืองหรือสังคมที่ตนเป็นสมาชิก มุ่งพัฒนาตนเอง บุคคลในความรับผิดชอบและสังคม ให้เจริญก้าวหน้าและอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขตามอัตลักษณ์การศึกษาคาทอลิกที่ระบุไว้ว่า “โรงเรียนคาทอลิกมีพันธกิจเพื่อการพัฒนามนุษย์ทั้งครบ เพราะในพระคริสต์ผู้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์แบบนี้อย่างที่คุณค่าของมนุษย์ทั้งหมดจะพบกับความบริบูรณ์และเป็นหนึ่งเดียว นี่คือนิยามของคุณลักษณะความเป็นคาทอลิกของโรงเรียน โดยเฉพาะหน้าที่ในการปลูกฝังคุณค่าของมนุษย์ตามสิทธิอันชอบธรรมของโรงเรียนคาทอลิกที่สอดคล้องกับพันธกิจในการรับใช้มนุษย์ทั้งหมดนั้นมีต้นกำเนิดในองค์พระคริสตเจ้า ผู้ทรงทำให้มนุษย์เป็นผู้มีเกียรติมีศักดิ์ศรี ทำให้ชีวิตมนุษย์มีความหมายและเป็นต้นแบบที่โรงเรียนคาทอลิกมอบให้นักเรียนทุกคน” (สภาการศึกษาคาทอลิกแห่งประเทศไทย, 2014.) ดังนั้น โรงเรียนคาทอลิกเชื่อว่าเด็กและเยาวชนทุกคนมีสิทธิที่จะเติบโตในสภาพแวดล้อมที่มั่นคง ปลอดภัยและเอื้ออาทร ได้รับความเคารพในฐานะบุคคล ได้รับการเห็นคุณค่าโดยไม่คำนึงถึง เชื้อชาติ ภาษา วัฒนธรรม ศาสนา เพศ และฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัว และได้รับการปกป้องจากการทำร้ายต่างๆ รวมทั้งการถูกทอดทิ้ง ล่วงละเมิด และถูกเอารัดเอาเปรียบ

จากสภาพปัจจุบันและสภาพปัญหาดังกล่าว โรงเรียนยอแซฟวิทยา ได้ตระหนักและเล็งเห็นความสำคัญในการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และเพื่อส่งเสริมศักยภาพปลูกฝังนักเรียน ให้เป็นผู้มีคุณธรรมจริยธรรม และค่านิยมที่ดีตามอัตลักษณ์ของสถานศึกษา ดังปรัชญาของโรงเรียนที่ว่า “คุณธรรมนำการศึกษา เพื่อพัฒนาตนเองและสังคม” โรงเรียนยอแซฟวิทยาจึงมีแนวทางการดำเนินงานดังต่อไปนี้

1. คณะกรรมการบริหารสถานศึกษาได้กำหนดให้มีฝ่ายส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และแพรธรรม ในโครงสร้างการบริหารงานของโรงเรียนอย่างชัดเจน กำหนดบทบาทหน้าที่ของบุคลากรอย่างชัดเจน จัดอัตรากำลังบุคลากรอย่างเหมาะสม
2. จัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษา และแผนปฏิบัติงานประจำปี ที่สอดคล้องกับเป้าหมาย นโยบายการจัดการศึกษา ศักยภาพของสถานศึกษา และความต้องการของเด็ก ผู้ปกครอง และชุมชน มาใช้เป็นหลักในการดำเนินงาน มีกลยุทธ์ในการพัฒนาที่ชัดเจน สามารถนำไปปฏิบัติจริงอย่างเป็นรูปธรรม เป็นกรอบในการดำเนินงานของฝ่ายส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และแพรธรรม

3. กำหนดกลยุทธ์และยุทธศาสตร์การจัดการศึกษาให้เป็นไปตามอัตลักษณ์การศึกษาคาทอลิก ประกอบด้วย

กลยุทธ์ที่ 4 กระบวนการจัดการศึกษาให้เป็นไปตามอัตลักษณ์การศึกษาคาทอลิก

ยุทธศาสตร์ที่ 1 ส่งเสริมสนับสนุนให้ครูและผู้เรียนมีคุณลักษณะตามอัตลักษณ์

การศึกษาคาทอลิก โดยมีตัวชี้วัดความสำเร็จ คือ

ครู

1. ระดับความสำเร็จของการส่งเสริมสนับสนุนให้ครูเป็นผู้มีคุณลักษณะตามอัตลักษณ์การศึกษาคาทอลิก
2. ร้อยละของครูที่เป็นผู้ที่มีคุณลักษณะตามอัตลักษณ์การศึกษาคาทอลิก
3. ร้อยละของครูที่เป็นผู้ที่มีคุณลักษณะตามอัตลักษณ์การศึกษาคาทอลิกและสามารถเป็นแบบอย่างแก่บุคคลอื่นได้

นักเรียน

1. ระดับความสำเร็จของการส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้เรียนเป็นผู้มีคุณลักษณะตามอัตลักษณ์การศึกษาคาทอลิก
2. ร้อยละของผู้เรียนเป็นผู้มีคุณลักษณะตามอัตลักษณ์การศึกษาคาทอลิก
3. ร้อยละของผู้เรียนที่มีคุณลักษณะตามอัตลักษณ์การศึกษาคาทอลิกและสามารถเป็นแบบอย่างแก่บุคคลอื่นได้

ยุทธศาสตร์ที่ 2 ส่งเสริมสนับสนุนการจัดกิจกรรมตามอัตลักษณ์การศึกษาคาทอลิก

โดยมีตัวชี้วัดความสำเร็จ คือ

1. ระดับความสำเร็จของการจัดสภาพแวดล้อมและบรรยากาศของโรงเรียนตามอัตลักษณ์การศึกษาคาทอลิก
2. ระดับความสำเร็จของการจัดกิจกรรมตามอัตลักษณ์การศึกษาคาทอลิกให้แก่ผู้เรียน
3. ร้อยละของผู้เรียนที่ได้เข้าร่วมกิจกรรมตามอัตลักษณ์การศึกษาคาทอลิก
4. ระดับความสำเร็จของการจัดกิจกรรมช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาสตามจิตตารมณ์ของพระสังฆราช ลัมแบร์ต เดอ ลาม็อต

จากกลยุทธ์และยุทธศาสตร์ที่กล่าวแล้วในข้างต้น โรงเรียนได้จัดทำแผนปฏิบัติการประจำปี และจัดทำโครงการส่งเสริมคุณลักษณะตามอัตลักษณ์การศึกษาคาทอลิก โดยมีวัตถุประสงค์ของโครงการเพื่อให้ครู นักเรียนและบุคลากรทางการศึกษาโรงเรียนเป็นผู้ที่มีคุณลักษณะตามอัตลักษณ์การศึกษาคาทอลิก และเพื่อให้ครู นักเรียนและบุคลากรทางการศึกษาโรงเรียนประพฤติปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้อื่นได้ รองรับการค้าเนินงานตามกลยุทธ์และยุทธศาสตร์ รายละเอียดดังนี้

1. ขั้นเตรียมการ (P)

1.1 จัดทำโครงการส่งเสริมคุณลักษณะตามอัตลักษณ์การศึกษาคาทอลิกและเสนอโครงการเพื่อขออนุมัติ

1.2 ศึกษาเอกสาร/รวบรวมข้อมูลสำคัญจากผลการดำเนินงานที่ผ่านมา

1.3 เสนอแต่งตั้งคณะทำงาน

1.4 จัดประชุมคณะทำงานเพื่อวางแผน/กำหนดรายละเอียดขั้นตอนการดำเนินงาน

1.5 ประชาสัมพันธ์ให้ผู้เกี่ยวข้องรับทราบแนวทางการดำเนินโครงการ

2. ขั้นตอนการ (D)

กิจกรรมที่ 1 จิตอาสาทำความดี และการบำเพ็ญประโยชน์ในโรงเรียนและชุมชน

1. แต่งตั้งครูที่รับผิดชอบกิจกรรมจิตอาสา

2. ประสานงานกับครูประจำชั้นนักเรียนระดับ ป.1 - ม.3

3. วางแผนเตรียมจัดกิจกรรมจิตอาสา

4. การสร้างความตระหนักในการทำความดี ผ่านการชมวีดิทัศน์

5. ครูสร้างและแจกแบบบันทึกจิตอาสาให้นักเรียน

6. นักเรียนไปปฏิบัติกิจกรรมจิตอาสาตามสถานที่ต่างๆ ภาคเรียนละ 10 ชั่วโมงและบันทึก

ความดีในแบบบันทึกจิตอาสา

7. ครูประจำชั้นตรวจแบบบันทึกจิตอาสาของนักเรียน

8. ครูที่รับผิดชอบโครงการประเมินผลการจัดกิจกรรมและสรุปผล รายงานผล

กิจกรรมที่ 2 บันทึกความดี

1. แต่งตั้งครูที่รับผิดชอบกิจกรรมบันทึกความดี

2. ครูที่รับผิดชอบจัดหาสมุดบันทึกความดี

3. แจกสมุดบันทึกความดี ให้กับนักเรียนระดับชั้น ป.1 – ม.3

4. ครูประจำชั้นประชาสัมพันธ์ให้นักเรียนบันทึกความดีเป็น 4 ระดับ ประกอบด้วย

4.1 ความดีในระดับตนเอง

4.2 ความดีในระดับครอบครัว

4.3 ความดีในระดับโรงเรียน

4.4 ความดีในระดับสังคม

5. ภายหลังจากนักเรียนบันทึกความดีแล้ว ให้ผู้ปกครอง ครู ลงลายมือชื่อรับรอง

6. ครูผู้รับผิดชอบกิจกรรม สรุปผลกิจกรรมบันทึกความดีในภาพรวม และรายงานผล

การดำเนินงาน

กิจกรรมที่ 3 คนดี ศรีयोแซฟ

1. กำหนดคุณลักษณะของครู และนักเรียนตามอัตลักษณ์การศึกษาคาทอลิก ตามแบบอย่าง

ของนักบุญยอแซฟ องค์อุปถัมภ์ของโรงเรียน ในแต่ละช่วงชั้น โดยมีรายการดังนี้

มาตรฐานด้านครู/บุคลากร

1. คุณธรรมพื้นฐานมนุษย์

1.1 ความรอบคอบ ประกอบด้วย ครูจัดการฝึกอบรมอาสาจรรยาครู ตรวจสอบอุปกรณ์การเรียนและอุปกรณ์กีฬาให้พร้อมใช้งาน ครูปฏิบัติหน้าที่ครูอภิบาล ครูส่งแผนการสอนก่อนนำไปใช้ทุกครั้ง และครูมีสื่อการสอนและนำไปใช้ประกอบการสอนทุกครั้ง

1.2 ความมีธรรมาภิบาล ประกอบด้วย ครูดูแลอุปกรณ์กีฬาและสาธารณูปโภค ครูใช้สื่อการสอนแบบบูรณาการ ครูบูรณาการการสอนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ครูเข้าสอนตรงเวลา และครูแต่งกายถูกต้องตามกฎระเบียบของโรงเรียน

1.3 ความกล้าหาญ ประกอบด้วย ครูจัดการฝึกอบรมประชาธิปไตย ครูเสียสละเวลาในการเตรียมความพร้อมให้นักเรียนที่มีทักษะและความถนัดในด้านต่างๆ ครูเข้าร่วมกิจกรรมของโรงเรียนและชุมชน ครูเป็นผู้ปฏิบัติและนำนักเรียนไปพัฒนาชุมชนและโรงเรียน และครูอบรมนักเรียนหน้าเสาธง

1.4 ความยุติธรรม ประกอบด้วย ครูปฏิบัติหน้าที่ฝ่ายปกครองในชั้นเรียน ครูปฏิบัติหน้าที่ครูที่ปรึกษาในชั้นเรียน ครูคอยตอบคำถามและแก้ปัญหาให้แก่นักเรียน ครูมาปฏิบัติหน้าที่ตรงตามเวลา และครูชมเชยนักเรียนที่เก็บของได้และนำมาส่งคืนครู

2. คุณธรรมศาสนา

2.1 ภาวนา ประกอบด้วย ครูนำนักเรียนนั่งสมาธิสวดภาวนาในกิจกรรมยามเช้า ครูนำนักเรียนสวดภาวนา ก่อนรับประทานอาหารกลางวัน ครูนำนักเรียนสวดภาวนาหลังรับประทานอาหารกลางวัน ครูนำนักเรียนเตรียมสวดภาวนาหลังเลิกเรียน และครูนำนักเรียนสวดมนต์ในช่วงโฆมจรรย์ธรรม

2.2 พิธีกรรม ประกอบด้วย ครูนำนักเรียนเข้าร่วมพิธีบูชาขอบพระคุณ(พิธีมิสซา) กับทางวัด ครูนำนักเรียนเข้าค่ายธรรมะ ครูนำนักเรียนสวดมนต์ไหว้พระ ครูนั่งสมาธิ ครูนำนักเรียนทำบุญตักบาตรในวันสำคัญ

2.3 ปฏิบัติตนตามหลักธรรมศาสนา ประกอบด้วย ครูคาทอลิกเข้าร่วมพิธีบูชาขอบพระคุณทุกวันพฤหัสบดี ครูนำนักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมวันพ่อลัมแบร์ต ครูนำนักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมวันเกิดแม่พระ ครูนำนักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมเทิดทูนไม้กางเขน ครูนำนักเรียนเข้าร่วมพิธีแห่เทียนจำนำพรรษา และครูชื่นชมยินดีนักเรียน

3. คุณธรรมเทววิทยา

3.1 ความเชื่อ ประกอบด้วย ครูเชื่อในความสามารถของผู้บริหาร ครูเชื่อมั่นในองค์กรที่สังกัด ครูเชื่อมั่นในความสามารถของตนเอง ครูเชื่อมั่นในคำสอนของศาสนาของตนเองและศาสนาขององค์กร และครูเชื่อมั่นในบุคคลรอบข้างของตนเอง

3.2 ความหวัง ประกอบด้วย ครูหวังในการพัฒนาองค์กรให้ดีขึ้น ครูหวังให้นักเรียนประพฤติปฏิบัติตามกฎข้อบังคับของโรงเรียน ครูหวังให้นักเรียนมีกิจกรรมยามว่างที่สุขภาพ มีวาจาที่ไพเราะ ครูหวังให้นักเรียนมีคุณธรรมจริยธรรม ครูหวังให้นักเรียนเป็นคนดีในสังคม อยู่ร่วมกันกับผู้อื่นอย่างมีความสุข

3.3 ความรัก ประกอบด้วย ครูมีความรักในองค์กรที่สังกัด ครูมีความรักในตัวผู้บริหาร ครูมีความรักในตัวศิษย์ ครูมีความรักในบุคลากรรอบข้าง และครูมีความรักในตนเอง

ภาพที่ 3 ความสัมพันธ์ของ 3 คุณธรรมหลัก

ที่มา: สังเคราะห์และพัฒนาโดยผู้เขียน

มาตรฐานด้านนักเรียน

1. คุณธรรมพื้นฐานมนุษย์

1.1 ความรอบคอบ ประกอบด้วย นักเรียนได้รับการฝึกอบรมอาสาจราจรและนำไปปฏิบัติหน้าที่จริง พฤติกรรมการเล่นกีฬาของนักเรียนในชั่วโมงเรียนและเวลาพัก การส่งงานของนักเรียนได้ตรงตามกำหนด นักเรียนปฏิบัติตามกิจกรรมการเรียนการสอนได้ถูกต้องเหมาะสม และความสนใจในกิจกรรมของนักเรียนที่เพิ่มมากขึ้น

1.2 ความมีอัธยาศัย ประกอบด้วย นักเรียนรู้จักประหยัดน้ำประหยัดไฟและรู้จักรักษาอุปกรณ์กีฬา นักเรียนศึกษาตามแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนและนอกโรงเรียนได้ถูกต้องเหมาะสม นักเรียนรู้จัก การประหยัด นักเรียนส่งงานตรงตามเวลาที่กำหนด และนักเรียนแต่งกายถูกต้องตามกฎระเบียบของโรงเรียน

1.3 ความกล้าหาญ ประกอบด้วย นักเรียนที่ทำหน้าที่ของสภานักเรียนปฏิบัติตามหน้าที่ ได้ถูกต้องและเหมาะสม นักเรียนทำหน้าที่เป็นตัวแทนแข่งขันกีฬาและทักษะทางวิชาการ นักเรียนอาสาช่วยงานครู นักเรียนได้ปฏิบัติกิจกรรมช่วยเหลือโรงเรียนและชุมชน และนักเรียนกล้าแสดงความคิดเห็น

1.4 ความยุติธรรม ประกอบด้วย นักเรียนยอมรับคำแนะนำของครู นักเรียนสามารถแก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้ นักเรียนแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบในกิจกรรมกลุ่ม นักเรียนมาโรงเรียนทันเวลา

นักเรียนนำของที่เก็บได้มาประกาศหาเจ้าของ

2. คุณธรรมศาสนา

2.1 ภาวนา ประกอบด้วย นักเรียนสวดภาวนา นั่งสมาธิในกิจกรรมยามเช้า นักเรียนสวดภาวนา ก่อนรับประทานอาหารกลางวัน นักเรียนสวดภาวนาหลังรับประทานอาหารกลางวัน นักเรียนสวดภาวนาหลังเลิกเรียน และนักเรียนสวดมนต์ในชั่วโมงจริยธรรม

2.2 พิธีกรรม ประกอบด้วย นักเรียนเข้าร่วมพิธีมิสซาที่ทางวัด นักเรียนเข้าค่ายคุณธรรม นักเรียนสวดมนต์ไหว้พระ นักเรียนนั่งสมาธิ และนักเรียนทำบุญตักบาตรในวันสำคัญ

2.3 ปฏิบัติตนตามหลักธรรมศาสนา ประกอบด้วย นักเรียนคาทอลิกเข้าร่วมพิธีบูชาขอบพระคุณ (พิธีมิสซา) ทุกวันพฤหัสบดี นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมวันพ่อลัมแบร์ต นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมวันเกิดแม่พระ นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมเทิดทูนไม้กางเขน นักเรียนเข้าร่วมพิธีแห่เทียนจำนำพรรษา และนักเรียนบันทึกความดีลงสมุดบันทึกความดี

3. คุณธรรมเทววิทยา

3.1 ความเชื่อ ประกอบด้วย นักเรียนมีความเชื่อมั่นในศักยภาพของผู้บริหาร นักเรียนมีความเชื่อมั่นในศักยภาพของครูผู้สอน นักเรียนมีความเชื่อมั่นในบุคคลรอบข้าง นักเรียนมีความเชื่อมั่นในตนเอง และนักเรียนมีความเชื่อมั่นในคำสอนของศาสนาของตนเองและศาสนาขององค์กร

3.2 ความหวัง ประกอบด้วย นักเรียนต้องการให้องค์กรมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง นักเรียนปฏิบัติตามกฎข้อบังคับของโรงเรียน นักเรียนมีกิริยามารยาทที่สุภาพ มีวาจาที่ไพเราะ นักเรียนมีคุณธรรมจริยธรรม และนักเรียนเป็นคนดีในสังคม อยู่ร่วมกันกับผู้อื่นอย่างมีความสุข

3.3 ความรัก ประกอบด้วย นักเรียนมีความรักในองค์กรที่สังกัด นักเรียนมีความรักในตัวผู้บริหาร นักเรียนมีความรักในตัวครู นักเรียนมีความรักในบุคลากรรอบข้าง และนักเรียนมีความรักตนเอง

3. ชั้นสรุปและประเมินผล (C)

3.1 ประเมินผลการจัดกิจกรรมโดยใช้เครื่องที่สร้างขึ้น

3.2 สรุปผลการประเมิน วิเคราะห์ผลการประเมิน

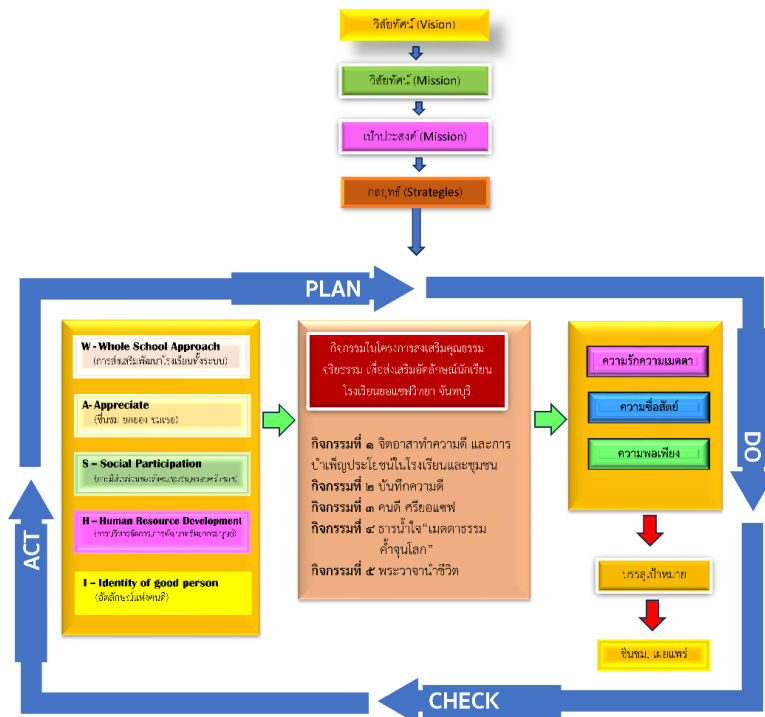
3.3 จัดทำรายงานสรุปผลการประเมิน

3.4 รายงานผลการประเมินต่อผู้บริหารโรงเรียน

4 ชั้นปรับปรุงและติดตามผลการประเมิน (A)

4.1 ประชุมคณะครูเพื่อรายงานผลการดำเนินงาน ปัญหาและอุปสรรคและข้อเสนอแนะที่ได้รับจากการประเมินผลการดำเนินงาน

4.2 กำหนดแนวทาง/แนวปฏิบัติ เพื่อยกระดับคุณภาพการดำเนินงานในปีต่อไป

ภาพที่ 3 WISDOM Model การบริหารสถานศึกษาโดยใช้วงจรคุณภาพเพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน

ที่มา: สังเคราะห์และพัฒนาโดยผู้เขียน

สรุปและข้อเสนอแนะ

1. ผู้วิจัยนำเสนอการบริหารสถานศึกษาโดยใช้วงจรคุณภาพเพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน โรงเรียนยอแซฟวิทยา จันทบุรี ในการดำเนินนโยบายและการจัดการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของผู้เรียนเป็น **Best Practice** ในขั้นเตรียมการ (Plan) ขั้นดำเนินการ (Do) ขั้นสรุปและประเมินผล (Check) และขั้นปรับปรุงและติดตามผลการประเมิน (Act) โดยมีกิจกรรม 5 กิจกรรม ประกอบด้วย **กิจกรรมที่ 1** จิตอาสาทำความดี และการบำเพ็ญประโยชน์ในโรงเรียนและชุมชน **กิจกรรมที่ 2** บันทึกความดี **กิจกรรมที่ 3** คนดี ศรียอแซฟ **กิจกรรมที่ 4** ธารน้ำใจ “เมตตาธรรมค้ำจุนโลก” **กิจกรรมที่ 5** พระวาจา นำชีวิต จากผลการดำเนินงาน **Best Practice** ด้วยวงจรคุณภาพ การวิเคราะห์ข้อมูล ได้ผลการประเมินดังนี้

1.1 ผลการประเมินพฤติกรรมนักเรียน โครงการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมในภาพรวม ช่วงชั้นที่ 1-3 พบว่าทุกกิจกรรมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 98.24

1.2 ผลการวิเคราะห์รายช่วงชั้น พบว่า ผลการประเมินพฤติกรรมนักเรียนโครงการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม ช่วงชั้นที่ 3 มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 99.15 เป็นอันดับแรก รองลงมา คือ ผล

การประเมินพฤติกรรมนักเรียนโครงการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม ช่วงชั้นที่ 1 มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 98.45 และอันดับรองลงมา คือช่วงชั้นที่ 2 มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 97.12 **สรุป** ผลการประเมินพฤติกรรมของนักเรียนทั้ง 3 ระดับเพิ่มขึ้น **จากระดับปานกลาง เป็น ระดับมากและมากที่สุด**

การนำไปใช้ประโยชน์

โรงเรียนยอแซพวิทยา จันทบุรี ได้นำแนวคิดการบริหารสถานศึกษาโดยใช้วงจรคุณภาพเพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนมาใช้ในการดำเนินนโยบายและการจัดการจัดกิจกรรม เป็น Best Practice ในขั้นเตรียมการ (Plan) ขั้นดำเนินการ (Do) ขั้นสรุปและประเมินผล (Check) และขั้นปรับปรุงและติดตามผลการประเมิน (Act) ที่มีผลในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของนักเรียนให้ดีขึ้น ดังนั้น การนำแนวคิดนี้ไปใช้ประโยชน์ ทำให้เกิดการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น ซึ่งประโยชน์นี้เป็นที่ต้องการของผู้บริหารสถานศึกษาและบุคลากรที่มีส่วนเกี่ยวข้อง โดยการนำแนวทางนี้ไปใช้เป็นแนวทางการบริหารจัดการ และส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนในโรงเรียน ผลลัพธ์ที่ได้จากการใช้แนวทางนี้เป็นประโยชน์ที่มีค่าต่อทั้งโรงเรียนและชุมชน โดยมุ่งเน้นการเติบโตและพัฒนาทั้งด้านการเรียนรู้และทักษะชีวิตให้กับนักเรียนอย่างมีคุณภาพและยั่งยืน

ข้อเสนอเชิงนโยบาย

เนื่องด้วยการบริหารสถานศึกษาด้วยวงจรคุณภาพเพื่อส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมของนักเรียนเป็นแนวทางการบริหารที่มุ่งเน้นการวางแผนและการดำเนินงานในสถานศึกษา เพื่อสร้างวงจรที่สนับสนุนการพัฒนาทักษะทางสังคมและจริยธรรมของนักเรียนอย่างยั่งยืน โดยมุ่งเน้นการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้และการเติบโตทางสังคมของนักเรียนอย่างมีคุณภาพและยั่งยืน โดยใช้วงจร PDCA เป็นเครื่องมือในการปรับปรุงและพัฒนาการศึกษาอย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพอย่างมากยิ่งขึ้น สิ่งที่สำคัญคือ 1. ต้องส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย 2. ต้องทำอย่างต่อเนื่อง 3. เพิ่มการประชาสัมพันธ์กิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนต่อชุมชนและขยายผลต่อไป 4. ครูทุกคนควรได้รับการอบรมในเรื่องของอัตลักษณ์การศึกษาคาทอลิก เป็นต้น ครูที่บรรจุใหม่ในโรงเรียนยอแซพวิทยา เพื่อจะสามารถสร้างนวัตกรรมใหม่เพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนได้ดีและเหมาะสมยิ่งขึ้น

บรรณานุกรม

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2554). *แนวทางการพัฒนา การวัดและประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551* (พิมพ์ครั้งที่ 3).
 ชุมชนุสสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
 กระทรวงศึกษาธิการ. (2559). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2560*.

โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

กาญจนา ศรีภาพสินธุ์. (2544). วินัยนักเรียน. ใน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ (บ.ก.),

สารานุกรมศึกษาศาสตร์ (ฉบับที่ 22). (น. 7-16). บริษัท ธนธัชการพิมพ์.

วิณา ประชากุล. (2559). รูปแบบการเรียนการสอน (พิมพ์ครั้งที่ 3). คลังนานาวิทยา.

สภาการศึกษาคาทอลิกแห่งประเทศไทย. (2014). ก้าวต่อไปด้วยอัตลักษณ์การศึกษาคาทอลิก แนวทาง
เบื้องต้นของการจัดการศึกษาแบบคาทอลิก. เอส.พี การพิมพ์.

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. (2562). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพ.ศ.2542 (แก้ไขเพิ่มเติม
พ.ศ.2545) แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ.2553. [https:// www.moe.go.th/](https://www.moe.go.th/).

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2560 –
2579. บริษัทพริกหวานกราฟฟิค จำกัด.